

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BOŞANMIŞ KADINLARDA ALGILANAN SOSYAL DESTEK İLE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

TEZİ YAZAN

Nazan SAVAŞ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Lut TAMAM (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / HAZİRAN 2023

ONAY SAYFASI**T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE**

2022011002 numaralı öğrencimiz olan **Nazan SAVAŞ** tarafından hazırlanan “**Boşanmış Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Sağlık ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Psikoloji** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürlüğünde evrağın aslı ıslak imzalıdır.
Üniv. Dışı -Tez Danışmanı -Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Doç. Dr. Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

Enstitü Müdürlüğünde evrağın aslı ıslak imzalıdır.
Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Doç. Dr. Mustafa KALE

Enstitü Müdürlüğünde evrağın aslı ıslak imzalıdır.
Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Prof. Dr. Lut TAMAM
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır

22/06/2023
Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Gülüşünü asla kaybetmeyen tüm cesur kadınlarımıza ithafen...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

22/06/2023

Nazan SAVAŞ

TEŞEKKÜR

Tezimin başlangıcından tamamlanma aşamasına kadar beni her daim güler yüzü ile karşılayan ve sabrını biran olsun eksik etmeyen, yapıcı eleştirileri ve önerileriyle beni cesaretlendiren, ayrıca derin akademik bilgisi ve titiz danışmanlığı ile çalışmamı zenginleştiren tez danışmanım Doç. Dr. Soner ÇAKMAK'a...

Tez savunma sürecimde katkılarından dolayı saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Lut TAMAM ve Doç. Dr. Mustafa KALE'ye...

Çalışma hayatımda eğitimin değerini bana her daim hissettiren ve tez sürecin de bana sürekli manevi desteklerini esirgemeyen Murat KUCUR, Semih USLU ve İsmail NECİPOĞLU'na...

Tezimi tamamlama aşamasında bana vakit ayıran tüm katılımcılara ve veri toplama aşamasında yardımlarını bir an olsun hiç esirgemeyen Esenyalı Kadın Derneğine, özellikle Adile DOĞAN'a tüm dostlarıma ve sevdiklerime çok teşekkür ederim.

22/06/2023

Nazan SAVAŞ

ÖZ

BOŞANMIŞ KADINLARDA ALGILANAN SOSYAL DESTEK İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Nazan SAVAŞ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK

Haziran 2023, 122 sayfa

Bu çalışmada boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklarının ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşla ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Anadolu yakasına ikamet eden 400 boşanmış kadın oluşturmuştur. Örnekleme ulaşılmasında kartopu tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları; Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Connor Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ‘dur. Veriler SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek puanlarının normallliği shapiro wilk testi ile incelenmiştir. Veriler için pearson korelasyon analizi, çoklu regresyon analizleri, student’s t testi ve ANOVA testine yer verilmiştir.

Pearson korelasyon analizi sonucunda, boşanmış kadınların aldıkları sosyal destek ile psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Öznel iyi oluş hali, aile ilişkileri ve yaşamın zorluklarıyla baş etme ile sosyal destek arasında pozitif yönlü; yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kadınların yaşı ile psikolojik sağlamlık ve tüm alt boyutlarında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki varken öznel iyi oluş hali, kendine güven ve yaşamın zorluklarıyla baş etme arasında pozitif yönlü; yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Kadının ekonomik durumu ile öznel iyi oluş, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları arasında pozitif yönlü; kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutları arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel

yeterlilik alt boyutları ile ekonomik durum arasında ise pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlerin analizi sonucunda boşanmış kadınların öznel iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinden aldıkları toplam puanların, çalışma durumu, eğitim durumu ve boşanma üzerinden geçen süreye göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Ancak kadınların sahip olduğu çocuk sayısının öznel iyi oluş toplam puanı arasında anlamlı bir fark varken, psikolojik sağlamlık toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Evlilik süresine göre öznel iyi oluş toplam puanı arasında anlamlı bir fark varken, psikolojik sağlamlık toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığı, çocuğun velayeti kimde olduğu değişkeni açısından ise hem öznel iyi oluş hem de psikolojik sağlamlık ölçeğinden aldıkları toplam puanların farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Psikolojik sağlamlık ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise; eğitim durumunun, tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık varken sahip olduğu çocuk sayısı ve çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çalışma durumu, boşanma üzerinden geçen sürenin, evlilik süresinin azim ve kişisel yeterlilik alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Evlilik süresine göre ise olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutunda farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bunun yanında öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise; eğitim durumunun aile ilişkileri alt boyutunda, çalışma durumunun iyimserlik, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında, boşanma üzerinden geçen sürenin iyimserlik, geleceğe bakış alt boyutlarında, sahip olduğu çocuk sayısının aile ilişkileri, başkasının yaşamına imrenme alt boyutlarında, evlilik süresinin iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında, Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre öznel iyi oluş tüm alt boyutlarında farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Çoklu regresyon analizlerinde çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutları ile öznel iyi oluşun %8,6'sı açıklanmış ve oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutları ile psikolojik sağlamlığın %3,7'si açıklanmaktadır ve oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Boşanma, boşanmış kadınlar, sosyal destek, psikolojik sağlamlık, öznel iyi oluş

ABSTRACT**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED
SOCIAL SUPPORT IN DIVORCED WOMEN AND THE PSYCHOLOGICAL
RESILIENCE AND SUBJECTIVE WELL-BEING****Nazan SAVAŞ****Master Thesis, Department of Psychology****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Soner ÇAKMAK****June 2023, 122 pages**

This study aimed to examine the differences in psychological resilience and subjective well-being among divorced women according to sociodemographic variables, as well as the relationship between perceived social support and psychological resilience and subjective well-being. The sample of the study consisted of 400 divorced women residing on the Anatolian side of Istanbul, Turkey. The snowball sampling technique was used to reach the sample. The data collection tools used in the study include the Multidimensional Perceived Social Support Scale, the Connor-Davidson Resilience Scale, the Subjective Well-Being Scale, and the Personal Information Form. The data was analyzed using the SPSS 21 software package. The normality of scale scores was examined using the Shapiro-Wilk test. Pearson correlation analysis, multiple regression analysis, student's t-test, and ANOVA tests were employed for data analysis.

According to the Pearson correlation analysis, a positive linear relationship was found between the social support received by divorced women and their psychological well-being. Subjective well-being, family relationships, and coping with life's difficulties showed a positive relationship with social support, while comparing one's life to others' lives showed a negative relationship. Age was positively correlated with psychological well-being and all its sub-dimensions, while subjective well-being, self-confidence, and coping with life's difficulties showed a positive relationship with age. Comparing one's life to others' lives and feeling envious of others' lives showed a negative linear relationship with age. Economic status was positively correlated with subjective well-being, self-confidence, optimism, outlook on the future, and coping with life's difficulties, while comparing one's life to others' lives and feeling envious of

others' lives showed a negative relationship with economic status. Psychological well-being, resilience to negativity, perseverance, and personal competence sub-dimensions showed a positive linear relationship with economic status.

The analysis of sociodemographic variables revealed that the psychological and subjective well-being of divorced women differed according to their employment status, education level, and the time since divorce. However, while there was a significant difference in the subjective well-being total score based on the number of children, no significant difference was found in the psychological well-being total score. Significant differences were found in the subjective well-being total score based on the duration of marriage, but no significant difference was found in the psychological well-being total score. Regarding the variable of who the divorced women lived with and who had custody of the child, no significant differences were found in both the subjective well-being and psychological well-being total scores. When examining the sub-dimensions of the psychological resilience scale, there were significant differences in all sub-dimensions based on education level, while there were no significant differences in any sub-dimension based on the number of children or the custody of the child. The employment status, duration since divorce, and length of marriage did not show any significant differences in the sub-dimensions of perseverance and personal competence. However, based on the length of marriage, it was found that there was no difference in the sub-dimension of resilience to adversity.

In addition, when looking at the sub-dimensions of subjective well-being scale, it was found that educational status had significant differences in the sub-dimension of family relationships, employment status had differences in the sub-dimensions of optimism, family relationships, and coping with life's difficulties, the duration since divorce had differences in the sub-dimensions of optimism and outlook on the future, the number of children had differences in the sub-dimensions of family relationships and envy towards others' lives, and the duration of marriage had differences in the sub-dimensions of optimism, outlook on the future, family relationships, and coping with life's difficulties. However, there were no significant differences in the sub-dimension of envy towards others' lives based on who the women lived with after divorce. It was concluded that the custody of the child did not lead to differentiation in all sub-dimensions of subjective well-being.

In addition, when looking at the sub-dimensions of subjective well-being scale, it was found that educational status had significant differences in the sub-dimension of family relationships, employment status had differences in the sub-dimensions of optimism, family relationships, and coping with life's difficulties, the duration since

divorce had differences in the sub-dimensions of optimism and outlook on the future, the number of children had differences in the sub-dimensions of family relationships and envy towards others' lives, and the duration of marriage had differences in the sub-dimensions of optimism, outlook on the future, family relationships, and coping with life's difficulties. However, there were no significant differences in the sub-dimension of envy towards others' lives based on who the women lived with after divorce. It was concluded that the custody of the child did not lead to differentiation in all sub-dimensions of subjective well-being.

In multiple regression analyses, multidimensional perceived social support sub-dimensions and 8.6% of subjective well-being were explained, and the created model was found to be statistically significant. Multidimensional perceived social support sub-dimensions and 3.7% of psychological resilience are explained, and the model created was found to be statistically significant.

Keywords: Divorce, divorced women, social support, resilience, subjective well-being

ÖN SÖZ

Ülkemizde boşanma oranların artması sonucu psikolojik olarak olumsuz etkilenen kadınların sorunlarına odaklanmak, onları yeniden yaşama kazandırmak ve kadınların toplumdaki varlığını hissettirmek önem arz etmektedir. Zira güçlü bir kadın, güçlü bir toplumu doğurur. Bu nedenle toplumsal bir kalkınma için kadının yaşamdaki varlığı yadsınamaz.

Ülkemizde çoğu kadın şiddet görmekte veya öldürülmektedir. Bu nedenle yaşanan olumsuzlukları dile getirmek, kadının toplumdaki varlığını ortaya koymak ve her zaman yaşatmak önemli görevlerimizdendir. Bu sorunları göz ardı ettiğimiz takdirde, bitmeyecek ve artmaya devam edecektir.

Bizler bu sorunları azaltmak ve topluma bir nebze katkıda bulunmak amacıyla çalışmada kadının boşanma sonrasında yaşadığı süreci ve sosyal desteğin kadınlar üzerindeki olumlu olumsuz sonuçlarını belirlemeye çalıştık. Toplumumuzda kadına her daim daha çok değer verilmesi umuduyla...

Haziran, 2023

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ.....	xi
İÇİNDEKİLER.....	xii
KISALTMALAR	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
EKLER LİSTESİ.....	xix
1. GİRİŞ.....	1
2. YÖNTEM.....	23
2.1. Katılımcılar.....	23
2.2. Araştırmanın Yapılışı	23
2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller.....	23
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	24
2.3.2. Connor ve Davidson Psikolojik Sağlık Ölçeği	24
2.3.3. Öznel İyi Oluş Ölçeği	25
2.3.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS).....	26
2.4. Araştırmanın Modeli	27
2.5. Araştırma Verilerinin Analizi.....	28
3. BULGULAR	29
3.1. Boşanmış Kadınlara Ait Demografik Bilgiler	29
3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Sağlık ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	32
3.3. Psikolojik Sağlık Ve Öznel İyi Oluş Düzeyinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	35
3.3.1. Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki	35
3.3.2. Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki.....	36

3.3.3. Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki.....	36
3.3.4. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki.....	37
3.3.5. Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular	38
3.3.6. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	47
3.3.7. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	51
3.3.8. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	53
3.3.9. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	56
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	69
4.1. CD-RISC ile MSPSS Arasındaki Bağlantının Değerlendirmesi.....	69
4.2. ÖİÖ ile MSPSS Arasındaki Bağlantının İncelenmesi.....	71
4.3. Psikolojik Sağlamlık ve Öznel İyi Oluş Düzeyinin Demografik Bilgilere Göre Değerlendirilmesi	73
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
5.1. Sonuç.....	81
5.2. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA	83
EKLER	93

KISALTMALAR

- ÖİÖ** : Özne İy Oluş Ölçeği
MSPSS : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
CD-RISC : Connor ve Davidson Psikolojik Sağamlık Ölçeği
TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu
ASHB : Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Psikolojik Sağlık Ölçeği (PSÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları	24
Tablo 2.	Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları.....	26
Tablo 3.	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları.....	27
Tablo 4.	Boşanmış Kadınların Demografik Bilgileri.....	29
Tablo 5.	Boşanmış Kadınların Sosyodemografik Bilgileri.....	31
Tablo 6.	Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişki	32
Tablo 7.	Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişki.....	33
Tablo 8.	Kadınlarda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisinin İncelenmesi.....	34
Tablo 9.	Kadınlarda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisinin İncelenmesi	34
Tablo 10.	Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki.....	35
Tablo 11.	Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki.....	36
Tablo 12.	Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki	36
Tablo 13.	Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki	37
Tablo 14.	Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	38
Tablo 15.	Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	39
Tablo 16.	Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	41
Tablo 17.	Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	42
Tablo 18.	Kadınların Çalışma Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri.....	43
Tablo 19.	Kadınların Çalışma Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları	44

Tablo 20. Kadınların Çalışma Durumuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	45
Tablo 21. Kadınların Çalışma Durumuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları	46
Tablo 22. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler.....	47
Tablo 23. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	49
Tablo 24. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	51
Tablo 25. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	52
Tablo 26. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	53
Tablo 27. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 28. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	56
Tablo 29. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 30. Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	57
Tablo 31. Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	58
Tablo 32. Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	59
Tablo 33. Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 34. Evlilik Süresine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	61
Tablo 35. Evlilik Süresine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 36. Evlilik Süresine Göre Psikolojik Sağlık Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler	64

Tablo 37. Evlilik Süresine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 38. Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri	65
Tablo 39. Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları.....	66
Tablo 40. Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri	67
Tablo 41. Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları.....	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli	28
---	----

EKLER LİSTESİ

EK A. Etik Kurulu Onay Belgesi	93
EK B. Bilgilendirilmiş Onam Formu	95
EK C. Kişisel Bilgiler Formu	96
EK D. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	98
EK E. Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	99
Ek F. Öznel İyi Oluş Ölçeği	100
EK G. Ölçek Kullanımı izin E-postaları	101
EK H. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin İstek Yazısı	102
Ek I. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzin Yazısı	103

1. GİRİŞ

Araştırmanın Arka Planı

Tarih boyunca varlığını sürdüren aile, tüm toplumlarda varlığını korumaktadır. Ancak ailenin özellikleri, işlevleri ve önemi toplumlar arasında farklılık gösterse de aile, toplumların en temel yapı taşı, küçük bir birimi olarak ifade edilmiştir. Her olgu gibi zaman içinde değişim, dönüşüm ve bozulmalara maruz kalmıştır (Zabun, 2009).

Aile yapısında yaşanan değişim ve dönüşümlerden biri de evliliklerin boşanma ile sona ermesidir. Boşanma, aile birliğindeki bozulma, parçalanmadır. Boşanmanın aile dinamiklere ve bireylere göre çeşitli nedenleri olabilir. Bireyler büyük aileler ile olumsuz ilişkiler, eşlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi, geçimsizlik, anlaşamamak, psikolojik ya da fiziksel şiddet gibi nedenlerle eşlerinden ayrılmaktadır (ASPB, 2014; TÜİK, 2019). Bu nedenler arasında bulunan fiziksel şiddet davranışları sert cisimle vurmak, tokat atmak, tekmelemek, dayak atmak, saldırmak ve öldürmek gibi davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Aile içi fiziksel şiddete maruz kalanların genellikle kadınlar olduğu bilinmektedir (Güler vd., 2005). Kültürel sebeplerle şiddete maruz kalan ve boşanamayan kadınlar, daha fazla psikolojik sorun yaşamaktadır. Boşanma sonrasında ise şiddete maruz kalmış olan kadınların genellikle psikolojik olarak daha sağlıklı ya da rahat yaşamlarını sürdürdükleri düşünülmektedir. Ancak boşanma sonrasında kadınların içinde buldukları sosyal, ekonomik ve psikolojik süreçlerin bu iyilik hali üzerinde olumlu veya olumsuz etkilerinin olabileceği açıktır. Bu nedenle, kadınların boşanma sonrasında sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için koruyucu faktörlerin önemi ortaya çıkmaktadır (Soylu, 2018). Çünkü boşanma ile birlikte aile içerisindeki bireyler; ekonomik, psikolojik, sosyal birtakım sorunlar yaşayabilmektedirler. Yapılan araştırmalar boşanan bireylerin, yeni yaşamlarına uyum sağlamada sorunlar yaşadıklarını öne sürmektedir (Akgül Sarpkaya, 2013). Psikolojik sağlamlık, psikolojik birtakım sıkıntıların, olumsuz durumların, değişimlerin üstesinde gelebilmek, yani olumsuz durumlara maruz kaldıktan sonra tekrardan eski haline geri dönebilmek şeklinde ifade edilmektedir (Ramirez, 2007). Psikolojik sağlamlık, ilk kez 1970 yılında Werner tarafında tanımlanmıştır. Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan bireylerin, yaşam tatmininin yüksek olduğu ve psikolojik sorunların üstesinden daha kolay gelebildikleri öne sürülmektedir. Bu anlamda psikolojik sağlamlık düzeyinin boşanmalarda kadının uyum sürecinde pozitif bir etkisi olacağı düşünülebilir.

Psikolojik sağlamlığı yordayıcı faktörler incelendiğinde, bunlar arasında sosyal destek ve öznel iyi oluş önemli bir rol oynamaktadır. Öznel iyi oluş hali, kişilerin pozitif duyguları daha sık, negatif duyguları ise seyrek yaşaması ve hayattan büyük bir memnuniyet duygusu hissetmesi şeklinde ifade edilmektedir (Diener, 1984). Sosyal destek ise bireyin sevildiğinin, önemsendiğinin hissettirilmesini, yaşamında farklılaşan ve değişen durumların olumsuz sonuçlarını azaltabilmesine ve psikolojik sağlamlığını korunmasına olanak sağlayan, çevresindeki bireyler aracılığıyla kendisine verilen ekonomik, fiziksel, duygusal, araçsal ve bilgilendirici bir takım olumlu desteklerin bütününü ifade etmektedir (Meral & Cavkaytar, 2012).

Genel olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde boşanma sonrasında kadınların genellikle duygusal, sosyal, ekonomik ve bilişsel yönden birtakım sorunlarla karşılaştığı gözlemlenmektedir. Özellikle sosyal çevreden, aileden, arkadaş-dost ya da akrabadan destek alamayan kadınlar, daha fazla psikolojik sorun yaşamaktadır. Sosyal desteğin boşanmış kadınlar üzerinde olumlu etki sağladığı, boşanmış kadınlar üzerindeki baskıyı en aza indirdiği ve sosyal destek alan kadınlarda umutsuzluk duygusunun daha az yaşandığı düşünölmektedir (Özabacı vd., 2015). Benzer olarak psikolojik sağamlık düzeyi yüksek olan kadınların boşanma sonrasında daha güçlü kaldıkları ve daha az yıprandıkları düşünölmektedir. Kadınların boşandıktan sonra aldıkları sosyal destek düzeyi ve karakteri, boşanma ile başa çıkabilme kabiliyeti ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Amato, 2010).

Boşanma, zor bir süreçtir ve toplumumuzda kadınlar birçok nedenle, bu süreci daha da zorlu bir şekilde geçirebilmektedir. Ancak boşanma sonrası güçlü kalabilen kadınların, çeşitli koruyucu faktörlerden destek aldıkları bilinmektedir. Koruyucu faktörler arasında yer alan sosyal desteğin, boşanmış kadınlar üzerine etkisinin ortaya çıkartılması önem taşımaktadır (Soylu, 2018).

Boşanmış kadınlarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, kadınların boşanma nedenlerini, boşanma sonrası süreçte karşılaşılan problemleri ve boşanmış kadınların yaşadığı psikolojik ve sosyal sorunların yoğunlukta oldukları görölmektedir (Uyar & Yıldırım, 2022; Bozkurt, 2021; Kaya & Tan Eren, 2020; Kucur & Kelebek, 2021; Çil, 2019; Canbulat, 2017). Boşanmış kadınların sosyal destek ile psikolojik sağamlık arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda çalışma mevcuttur (Soylu, 2018; Koç, 2021; Tekin, 2017; Akçakanat vd., 2018; Özabacı vd., 2015). Ancak boşanma sonrasında kadınlarda algılanan sosyal desteğin, psikolojik sağamlık ve öznel iyi oluş arasındaki

ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu araştırma boşluğu doldurmayı ve bu konuda literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı boşanmış kadınların psikolojik sağlık ve öznel iyi oluş düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklarının ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık ve öznel iyi oluşla ilişkisinin incelenmesidir.

Araştırmanın Problemi

Boşanmış kadınlarda algılanan sosyal destek ile psikolojik sağlık ve öznel iyi oluş arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Boşanma, günümüzde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artan bir sorun haline gelmiştir. Boşanma oranlarının hızla yükselmesi, bu durumun derinlemesine incelenmesi gereken bir yaşam gerçeği olduğunu ortaya koymaktadır (Kıran & Bölükbaşı, 2021; Bozkurt, 2021). Kaşıkçı Kaba ve Öztürk'ün (2018) çalışmasına göre, boşanma davalarının büyük bir kısmı, evliliklerin ilk 5 yılı içinde gerçekleştiği ve bu davaların %71,7'sinin kadınlar tarafından açıldığı, ilgi eksikliği ve geçimsizlik ise boşanmanın en yaygın nedenlerinden arasında olduğunu belirtmektedir.

Boşanma sonrasında kadınların daha korumasız bir durumda olduğunu ortaya koyan bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarında, kadınların ekonomik ve sosyal açıdan daha fazla zorluklar yaşadığını ve ruhsal olarak destek mekanizmalarına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (Kaya & Tan Eren, 2020; Bozkurt, 2021; Uyar & Yıldırım, 2022).

Özabacı vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, boşanma sonrasında kadınların genellikle duygusal, sosyal, ekonomik ve bilişsel yönden birtakım sorunlarla karşılaştığı gözlemlenmektedir. Özellikle sosyal çevreden, aileden, arkadaş-dost ya da akrabadan destek alamayan kadınlar, daha fazla psikolojik sorun yaşadığı belirtmektedir. Soylu'nun (2018) araştırması, boşanma sonrası ilk dönemde boşanmış kadınların çeşitli zorluklarla karşılaştığını göstermiştir. Bu dönemde, kadınlar karmaşık duygularla başa çıkmakta, özgüven eksikliği hissetmekte ve dışlanma hissi ve sosyal destek kaybı gibi sorunlarla karşılaştığı vurgulanmıştır. Bu nedenle boşanmanın kadınlar için ne denli sıkıntılı bir yaşam deneyimi olduğu göz önünde

bulundurulduğunda, bu konunun detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Özellikle boşanma sonrası güçlü kalabilen kadınların, çeşitli koruyucu faktörlerden destek aldıkları bilinmektedir. Koruyucu faktörler arasında yer alan sosyal desteğin, boşanmış kadınlar üzerine etkisinin ortaya çıkartılması önem taşımaktadır. Uyar ve Yıldırım (2022) ise boşanmanın bir kriz olduğunu ve boşanma sonrasında kadınların stres ve kaygı yaşadığını, aynı zamanda boşanma sonrasında uyum sürecinde zorluklar yaşadıklarını ifade etmektedir. Soylu'nun (2018) çalışmasına göre, boşanma genel olarak bireyler için zorlu bir süreçtir ve kadınlar kültürel faktörlerden dolayı bu zorluğu daha yoğun bir şekilde deneyimlemektedir. Bu nedenle, boşanmış kadınların sosyal haklarına yönelik farkındalığı artırmak, toplumun genelinde bu kadınların karşılaştığı sorunların anlaşılması için önemlidir.

Tarakçı (2021) çalışmasına göre, boşanma hakkı ve özgürlüğü ile ilgili kadınların karşılaştığı bazı engeller olduğu ve bu engellerin biri geleneksel yapının etkili olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda, bu çalışmanın boşanmış kadınların güçlendirilmesi, desteklenmesi ve sosyal haklarının korunması için etkin müdahalelerin planlanması ve uygulanması konusunda fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Avan (2019) tarafından belirtilen perspektife göre, boşanma sürecinde kadınlara yönelik sağlanacak sosyal destek, temel olarak ruhsal ve sosyal refahlarının desteklenmesi amacını taşımaktadır. Bu nedenle boşanmış kadınlarla yapılacak çalışmalar boşanmış kadınları anlamak ve uygun destekleri onlara sunmak için kritik öneme sahiptir. Bu açıdan bakıldığında bu çalışma boşanmış kadınların psikososyal iyilik hallerinin sağlanması için literatüre yeni bilgiler sunacaktır. Özellikle boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlere göre farklılıkları ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşla ilişkisinin incelenmesi bu süreçteki kadınlar için yapılacak müdahalelere ışık tutacaktır. Bu nedenle bu araştırma boşanmış kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlıkları ve öznel iyi oluşları ile ilişkisinin önemini ortaya koyması açısından önemlidir.

Araştırmanın Hipotezleri

H1: Boşanmış kadınlarda sosyal destek düzeyi ile öznel iyi oluş düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Boşanmış kadınlarda sosyal destek düzeyi ile psikolojik sağlamlık düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı ilişki vardır.

H4: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri ile ekonomik durumları arasında bir ilişki vardır.

H5: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

H6: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H7: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri boşanma üzerinden geçen süreye göre farklılaşmaktadır.

H8: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H9: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre farklılaşmaktadır.

H10: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri evlilik süresine göre farklılaşmaktadır.

H11: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre farklılaşmaktadır.

Araştırmanın Sayıtları

- Örneklemdaki katılımcıların araştırmada kullanılan değerlendirme araçları olan Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS) ve Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (CD-RISC) ve Kişisel Bilgi Formunu içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (CD-RISC)'nin ölçülmek istenen özellikleri doğru ve güvenilir şekilde ölçtüğü varsayılmıştır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

- Araştırmadan elde edilen bulgular, veri toplama aracı olarak kullanılan Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS)

ve Connor ve Davidson Psikolojik Sağlık Ölçeği (CD-RISC) ve Kişisel Bilgi Formunun ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

- Çalışmanın verileri, İstanbul'un Anadolu yakasında ikamet eden boşanmış kadınlarla sınırlıdır. Bu nedenle çalışma verileri genelleştirilemez.

Tanımlar

Psikolojik Sağlık: Psikolojik birtakım sıkıntıların, olumsuz durumların, değişimlerin üstesinde gelebilme yani, olumsuz durumlara maruz kaldıktan sonra eski haline geri dönebilme olarak tanımlanmaktadır (Ramirez, 2007). Bireylerin yaşamındaki olumsuz etkenler karşısında başa çıkabilme, ruh sağlığını koruyabilme ve uyum gösterebilme kabiliyeti olarak da açıklanmaktadır (Soylu, 2018).

Sosyal Destek: Bireyin sevildiğini, önemsendiğini hissetmesini sağlayan, yaşamında farklılaşan bir durumunun olumsuz sonuçlarını azaltabilmesine ve psikolojik sağlığını korunmasına fırsat veren, çevresindeki bireyler aracılığıyla kendisine verilen ekonomik, fiziksel, duygusal, araçsal ve bilgilendirici desteklerin bütünüdür (Meral & Cavkaytar, 2012).

Öznel İyi Oluş: Bireylerin, olumlu duyguları sıkça, olumsuz duyguları nadiren hissetmeleri ve yaşamdan büyük bir oranda doyum almaları şeklinde tanımlanmaktadır (Diener, 1984).

Boşanma: Aile birliğindeki bozulma, parçalanmadır (Akgül Sarpkaya, 2013). Yasalarla kurulmuş bir evliliğin, yasalarla sona ermesi ve bireylerin tekrar evlilik yapabilecekleri şekilde bitmesidir (Arıkan, 1992).

Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde boşanmanın kadınlar üzerindeki etkileri, psikolojik sağlık, öznel iyi oluş ve sosyal destek hakkında tanımsal bilgilere ve konu ile ilgili bilimsel çalışmalara yer verilmiştir.

Boşanma

Geçmişten günümüze tüm toplumlarda yaşanan ekonomik, sosyal, dini birtakım değişimler aile kurumunu da etkilemiş görünmektedir. Bu değişimler hukuken evlilik ilişkisinin son bulmasına neden olan boşanma olgusunun da ön plana çıkmasına neden olmuştur. Evlilik beraberliğinin sonlanması olan boşanma, küresel düzeyde hem de yerel olarak önemli bir konudur. Aile, toplum için önemli olmasına rağmen, boşanma

oranları gün geçtikçe yükselmektedir (Güneş, 2014). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), boşanmaların çoğunlukla evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiğini rapor etmektedir (TÜİK, 2019).

İnsanları olumsuz etkileyen boşanmanın genel tanımı, yasal yollarla kurulmuş evliliğin yine resmi yollarla ortadan kalkmasıdır. Boşanma aile birliğindeki bozulma, parçalanma olarak da ifade edilmektedir (Akgül Sarpkaya, 2013). Çiftlerden birinin Türk Medeni Kanun'da yer alan yasaları dayanak göstererek açacağı davada hâkimin vereceği karar sonucu boşanma gerçekleşmektedir. Boşanan çiftlerin evlilikte verilen karşılıklı hak ve sorumlulukları ortadan kalkmaktadır. Sosyal, kültürel, dinsel, ekonomik ya da psikolojik yönleri olan ve hukuksal bir süreci kapsayan boşanma ile ilgili veriler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirlenen boşanma istatistikleri, bilimsel amaçla kullanılan veriler ve mahkeme kayıtlarından oluşmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmalarda genellikle boşanmanın gençler, çocuklar ya da kadınlar üzerinde olumlu-olumsuz etkileri, boşanmanın hukuki boyutu ve boşanma konusunda bireylerin tutumları yer almaktadır (Günindi Ersöz, 2011).

Boşanmanın Nedenleri

Boşanma, toplumların değerlerindeki değişimlerle birlikte kabul edilebilirliği artan bir sorundur. Boşanmanın nedenleri arasında toplumun evlilikten beklentisinin fazla olması, kadınların iş yaşamına ve sosyal hayata katılımındaki artış, evli çiftlerin evlilik beklentilerinde yaşanan birtakım uyumsuzluklar yer almaktadır. Özellikle çiftler arasındaki kültürel farklılıklar, her türlü şiddet, iletişim eksikliği gibi bazı olumsuz sebeplerin de aile birliğinin bozulmasına neden olduğu bilinmektedir (Aksu & Can, 2016; Ayhan, 2018). Diğer ülkelerle Türkiye karşılaştırıldığında, yaşanan boşanma oranının diğer ülkelere göre fazla olmadığı belirtilmektedir. Bunun başlıca sebepleri irdelendiğinde toplumda geleneksel bağların hâkim olması, boşanmanın dinen hoş karşılanmaması, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kalınarak oluşan yargılar ve aile bağlarındaki birlikteliğin sıkı olması yer almaktadır (Arıkan, 1996).

Boşanma oranlarında yaşanan artışın sebebi, geçmişten günümüze devam eden kalıp yargılardaki azalma, tabuların yıkılması, geleneksel değerlerde, düşüncelerde ve yasalardaki değişimlerdir. Bu değişimler, bireylerin boşanmalarını kolaylaştırıcı birtakım etkilerde bulunmaktadır (Giddens, 2000). Toplumun boşanma sürecindeki birey üzerindeki baskısının azalması, yasal birtakım iyileşmeler boşanmanın yaygınlaşmasına ve normal karşılanmasına neden olmaktadır (Çiçek, 2014). Bazı

ülkelerde hala zorlayıcı yasalar yer almasına rağmen, boşanma üzerinde hâkim olan olumsuzlukların kaldırılması yönünde tutum sergilendiği ve olumlu düzenlemeler yapılması için çeşitli düşüncelerin ön planda olduğu bilinmektedir (Giddens, 2000).

19. yüzyıldan itibaren devam eden kadın hareketleri, kadınların birçok hak elde etmelerine ve toplumsal konumlarının iyileşmesine katkıda bulunmuştur. Bu süreçte kadınlar, özel alandan çıkarak kamusal alanda daha aktif bir rol üstlenmişlerdir ve kendi hayatları üzerinde daha fazla kontrol sağlamışlardır. Bu gelişmeler boşanma kararı veren kadınların seçimlerine de yansımıştır. Aynı zamanda, eğitim seviyelerinin yükselmesi kadınların boşanma kararını etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Kadınların eğitim düzeylerinin artması, bilinçlenmelerini ve bağımsız düşünebilmelerini sağlamıştır. Ekonomik özgürlüklerinin artması da boşanma kararında etkili olmuştur. Kadınların kendi maddi kaynaklarına sahip olmaları, ekonomik olarak bağımsız olmalarını ve boşanma kararı verirken daha özgür olmalarını sağlamıştır. Boşanma kararını vermede etkili olan diğer faktörler arasında sivil toplum kuruluşlarından ve devletten destek alabilme imkanı yer almaktadır. Bu kuruluşlar, kadınlara hukuki, psikolojik ve sosyal destek sunarak boşanma sürecinde yardımcı olmaktadır. Ayrıca kadınların haklarının yasalarla koruma altına alınması da boşanma kararını etkileyen bir kolaylaştırıcı mekanizma olmuştur. Ailelerin ve arkadaşların da desteği, kadınların bu süreçte güçlü hissetmelerini ve kararlarını desteklemelerini sağlamıştır (Bozkurt, 2021).

Feminist hareketlerin boşanmaları artırdığına dair birçok araştırma bulunmaktadır (Çelen, 2011). Feminist hareketler, aile içinde var olan haksız güç ilişkilerine ve kadınların maruz kaldığı şiddete odaklanmıştır. Kadının gücünü, direncini, rolünü ve beklentilerini ortaya koyarak kadınların farkındalık kazanmasını hedeflemektedir (Ünal, 2016). Sonuç olarak, kadınların kendi durumlarını gözlemlemelerini ve sorunlarla karşılaştıklarında kendilerini korumalarını, aile içi ilişkiler söz konusu olduğunda boşanma gibi kararlar alabilmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda, feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesi, haklarını bilmesi ve haklarını savunmasıyla birlikte boşanma oranlarını artırdığı söylenebilir (Kaya & Tan Eren, 2020). Türkiye çapındaki verilere bakıldığında, kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ve iş gücüne katılımları sayesinde toplumsal cinsiyet normlarına uyma baskısından kurtulabildikleri, ekonomik özgürlüğe sahip oldukları ve kendi hayatlarıyla ilgili özgürce kararlar verebildikleri gözlemlenmektedir (Avan, 2019). Bu nedenle, feminist hareketlerin

etkisiyle kadınlar daha bağımsız bir şekilde boşanma kararı alabilmekte ve kendi hayatlarını yönlendirebilmektedir.

Boşanma nedenlerini açıklayan farklı görüşler incelendiğinde eşler arasındaki istek, arzu ve heyecanın kalmaması ya da evlilik içinde uyumsuzlukların yaşanmasını dile getirilmektedir (Kapila & Kumar, 2015). Kadının erkeğin hegemonyası altında kalmak istememesi, evlilikte yer alan ekonomik ortaklık düşüncesinin azalması ve eşler arasındaki olumsuz iletişim gibi nedenler de boşanmayı tetiklemektedir (Çiçek, 2014).

Modern yaşam, sanayileşmeyi de beraberinde getirmiş ve aile yapısındaki farklılıkları ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak akraba evliliklerinin azalması, eş seçiminde ailenin belirleyici olmaması, çiftler arasındaki eşitsizliğin azalması ve bireylerin ailelerinden uzak yerlere göç etmesi boşanmayı tetikleyen diğer nedenler arasında yer almaktadır. Toplumsal değerlere bağlılığın azalması ve kendi kendine yetebilen bireylerin artması, aile kurumunun yıpranmasına ve boşanmanın normal bir olgu olarak karşılanmasına neden olmaktadır (Atalay, 1984).

Levinger (1966) boşanma sebeplerini, kadın ve erkek açısından değerlendirmiştir. Erkekler, boşanma nedenlerini cinsel sebeplerle yaşanan uyumsuzluk olarak dile getirmektedir. Kadınlar ise alkol, ekonomik nedenler, duygusal ve psikolojik şiddet, aile içi sorumlulukları yerine getirilmemesi, manevi işkence yaşama olarak açıklamaktadır.

Teknolojiye bağlı olarak artış gösteren sosyal medya bağımlılığı da evlilik birlikteliğini zedeleyen nedenler arasında yer almaktadır. Gelişen internet teknolojisi, mekân ve zaman kavramını yok etmekle beraber aile sınırları dışında olan uzak bireylerle iletişim kurma kolaylığı sağlamaktadır. Bireylerin internet yoluyla fotoğraf, video paylaşımları, çevrimiçi arkadaşlıkların kurulması ve cinsellik gibi birtakım farklı paylaşımlar sonucu evlilik birlikteliği sarsılmaktadır (Ekşi, 2018). Sosyal medya çiftler arasında iletişim problemlerinin oluşmasına ve birlikte geçirdikleri zamanın azalmasına yol açmaktadır. Çiftler arasında yaşanan bu iletişim problemleri, güven ve sevginin azalmasına dolayısıyla boşanmaların artmasına neden olmaktadır (Şentürk Dızman, 2019).

Boşanma ve Etkileri

Boşanmanın etkileri, boşanmaya yönelik olumlu ya da olumsuz tutuma göre değişiklik göstermektedir (Katz, 1995). Boşanmaya olumsuz yaklaşan bireyler için boşanma ruhsal bir bunalımı ifade ederken, olumlu yaklaşanlar için daha güzel ve

yaşanabilir bir hayat tarzı kurma olarak nitelenmektedir. Özellikle evlilik sürecinde olumsuzluklar yaşayan bireyler, evliliği özgür bir yaşam sürmek için engel olarak düşünmekte ve kişisel yaşamlarına bir tehdit olarak görmektedir. Bireyler kendileri özgür hissedebilecekleri birtakım alternatiflere başvurmakta ve bunun sonucunda da boşanmalar artmaktadır. Modern yaşama bağlı olarak oluşan bu yaşam şekli sonucunda, bireyler daha fazla sorumluluk üstlenmekte ve tercih ettikleri bu yolda yaşayabilecekleri hayal kırıklığını onarabilmek için çeşitli uzman, psikolog ve kişisel gelişim uzmanlarına başvurmalarına neden olmaktadır (Çiçek, 2014).

Boşanma sonrasında kadınlar genellikle çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar arasında ekonomik sıkıntılar, çocuk bakımı, damgalanma, ailenin ve çevrenin engellemeleri, boşanmış kadına olumsuz bakış ve dışlanma gibi faktörler bulunmaktadır (Soygan, 2019; Gökçe, 2020; Ermez, 2020). Boşanma sonrasında yaşanan zorluklar hem kadının hem de erkeğin zor zamanlardan geçmesine neden olmaktadır. Fakat bu zorlukları, kadınlar erkeklerden daha fazla yaşamaktadır. Türkiye'deki kadınlar boşanma evresinde eşi, ailesi ve yakın çevresi tarafından boşanma konusunu yeniden düşünmeye zorlanmaktadır (Can & Aksu, 2016).

Boşanma süreci yaşayan kişilerde depresyon ve stres bozuklukları ortaya çıkabilmektedir. Özellikle sosyal ve ekonomik güvencesi olmayan kişiler, özellikle ekonomik açıdan dezavantajlı boşanmış kadınlar, yaşamlarını sürdürmede önemli zorluklarla karşılaşabilirler. Boşanma sonrasında çocuğun bakımıyla ilgili sorunlar meydana gelmektedir ve boşanma çocukları da etkilemektedir, bu etkilenme genellikle olumsuz yöndedir (Gök vd., 2023). Kadınlar, boşandıktan sonra genellikle başlangıçta duygusal zorluklar yaşarlar, ancak zamanla özgürlüklerini kazanmaları ve kendi benliklerini gerçekleştirmeleriyle mutluluğu yaşadıkları gözlenmektedir (Bourassa vd., 2015). Boşanma süreci, kadınlar için duygusal bir çöküşe neden olabilir; ancak boşanmanın ardından yaşadıkları özgürlük ve kişisel gelişim ile birlikte mutluluklarını yeniden bulabilmektedirler.

Araştırmalar, boşanma süreci ve sonrasında kadınların olumsuz etkilere daha fazla maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Kadınlara boşanma evresinde ailesi ve yakın çevresi tarafından gösterilen sosyal baskılar sonucu onların psikolojik travma yaşadıkları bilinmektedir (Demircioğlu, 2000).

Boşanma ve Kadın

Bireylerin boşanma isteği genellikle sosyo-ekonomik, psikolojik ya da sosyolojik diyebileceğimiz birbiriyle bağlı gerekçelerdir (Uğur, 2014). Ülkemizde yapılan araştırmalarda boşanmanın altında yatan en önemli sebepler; destek sistemlerinin eksik olması, aile içindeki sorunun çözümü için umudun ve gücün kalmamasıdır (Canbulat, 2017).

Toplumsal değişim ve dönüşüm süreci, kadınların iş hayatında daha aktif rol alarak kendi bağımsızlıklarını kazanabilmelerini ve maddi açıdan özgürleşmelerini sağladığı gibi, sorunlu giden bir evliliği sonlandırmalarını da kolaylaştırabilir. Önceden boşanma, toplumda hoş karşılanmayan bir durumdu ve genellikle erkekler, kadının boşanma isteğine karşı çıkabiliyordu (Yüce & Yaman, 2022). Toplumsal sistemde güç sahibi olan erkeklerin, kadının boşanma talebine karşı çıkabilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nda kadınlara, erkeklere eşit haklar sağlanmasına rağmen, boşanma hakkı her iki cinsiyet için tanınmış olsa da, bazı engeller bu hakkın kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Bu engeller arasında eşin ayrılmak istememesi, kültürel veya dini etkiler, toplumun boşanan kadını olumsuz değerlendirmesi ve benzeri faktörler yer almaktadır (İlkkaracan, 1998).

Kadının boşanma özgürlüğü ve hakkı, çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir. Bu engellerden biri, geleneksel normların sürdürülmesidir. Geleneksel toplum yapısında, toplumsal düzen ve ilerleme önemlidir ve bu ilerlemenin sağlanması için geleneksel rollerin sürdürülmesi beklenir. Bir diğer engel ise evlilik kurumuna atfedilen kutsallıktır. Aile kurumu, toplumda kutsal kabul edilir ve bu nedenle kadının boşanma hakkı ve özgürlüğü sınırlanabilir (Tarakçı, 2021). Bunun yanı sıra, kadının haklarından haberdar olmaması ve bilgiye erişiminin yetersiz olması, yasaların tanıdığı haklardan kadının yararlanmasını zorlaştırabilmektedir (Bozkurt, 2021).

Toplumsal değişimler ve dönüşümler, boşanmaya ilişkin algıların olumlu yönde değişmesine ve insanların daha kolay bir şekilde boşanma kararı almalarına olanak sağlamıştır. Bu durum, boşanma oranlarının yükselmesinde rol oynamıştır (Yüce & Yaman, 2022). Özellikle günümüz modern toplumlarında, kadınların çalışma hayatına katılarak kamusal alanda daha fazla görünür olması, toplumsal değişimlere bağlı olarak kadının statüsü ve rolünün değişmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, kadınlar kendi evlilik ve boşanma süreçlerinde daha fazla etkin rol üstlenmeye başlamışlardır (Tarakçı, 2021).

Karakaya (2019) evliliğin başlangıç dönemlerinde, kadınların evlilik kurumundan rahatlıkla vazgeçebildikleri gözlemlenmektedir. Bu durum, kadının evlilikle birlikte sosyal ve kültürel olarak karşılaştığı değişimleri tam olarak benimseyememesiyle ilişkilendirilmektedir. Ancak zamanla, çevrenin etkisi, statü, yaşam koşulları, çocuk gibi faktörler ortaya çıkmaya başladıkça boşanma süreci zorlaşmaktadır. Bu faktörler, boşanmanın daha karmaşık ve çeşitli sonuçlar doğurabileceği bir noktaya gelmesine neden olmaktadır.

Toplumdaki değişimlerle meydana gelen gelişmeler, kadınların iş yaşamında daha fazla yer almasına, bireysel taleplerin ve beklentilerin artmasına sebep olmuş ve dolayısı ile boşanmaların artmasına neden olmuştur. Kadınların sahip olduğu ekonomik özgürlük, aile içinde ve toplumsal yaşamdaki rollerini değiştirmektedir (Koray, 1993). İş yaşamı kadına ekonomik özgürlük sunmakta ve evlilikte olumsuzluk yaşayan kadın boşanmayı çözüm olarak görmektedir. Ama bu durum her kadının boşanacağı anlamını taşımamaktadır. Kadın ve erkek aile içindeki sorumlulukları paylaştığında, evlilik birlikteliği sürdürülebilmektedir. Bu düşünce ekonomik özgürlük idealini ön plana çıkarmaktadır. Bu görüşe göre, aile içindeki görev dağılımının adil olması, kadının iş yaşamında yer alması ile gerçekleşebilecektir. Bu yol eşlere ortak değerler sunmakta ve eşlerin birbirlerinin duygularını paylaşmasına olanak tanımaktadır. Özellikle evlilik birlikteliğinin tolerans ve paylaşım ortamında gerçekleşmesine fırsat sunmakta ve çiftlerin ilişkilerinin gelişmesine destek olmaktadır (Uğur, 2014).

Kadınların iş yaşamına katılması boşanma kararı vermelerini etkilemektedir. Özellikle iş deneyimi olan kadınların boşanma kararı almada daha az kararsızlık yaşadığı ve karar verme sürecinde zayıf olmadıkları öne sürülmektedir. Toplumun boşanma kararını onaylanma düzeyine bakıldığında, eğitim düzeyi yüksek olan kadınların boşanma kararı vermesinin onaylanması eğitim düzeyi düşük olan kadınlardan daha yüksektir. Yani kadınların statüsü artıkça boşanma kararının toplum tarafından onaylanma düzeyinin de arttığı ve daha normal karşılandığı öne sürülmektedir (Demircioğlu, 2000).

Boşanma sonrası süreçte yapılan araştırmalara göre, yaşanan problemlerden kadınların erkeklerden daha fazla etkilendiği ve bu evreyi zor atlattığı öne sürülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi düşük ve ekonomik durumu kötü olan kadınların boşanma kararı vermekte kararsız kaldıkları, boşanma sonrasında çocuk bakımı ve ortaya çıkan masrafları karşılamada zorlandıkları belirtilmektedir. Özellikle boşanma sonrasında kadın toplum tarafından hor görülme, dul kadın damgası almakta,

hemcinsleri tarafından da tehlike olarak düşünölmekte ve şiddete maruz kalmakta ve yahut öldürölmektedir (Aksu & Can, 2016).

Kadınlar boşanma sonrası ekonomik sıkıntılar, sigara, alkol ve diğler bağımlılık yapan zararlı alışkanlıklar, strese bağılı sağıık problemleri yaşamaktadır. Psikolojik problemler, ailesiyle ya da sosyal çevresindeki bireylerle iletişim problemleri yaşamaktadırlar. Boşanmış bireylerde kötü yaşam şartları, düzensiz beslenme, obezite ya da diğler hastalıklar görölmektedir. Sevgi eksikliği, cinsel ihtiyaçları karşılayamama, yeni evlilik kurmada yaşanacak problemler de bulunmaktadır (Oğurtan, 2011). Zamanla boşanmış kadınların düşünce bazında olumlu birtakım değışimler yaşandığı ve yaşadıkları çevreye uyum sağılayabildikleri görölmektedir. Özellikle şiddetli geçimsizlik ya da duygusal, psikolojik ve ekonomik şiddet sonucu boşanan kadınların, boşanma sonrasında daha huzurlu ve daha mutlu bir yaşam elde ettikleri görölmektedir (Feyzioğılu & Örün, 2011).

Boşanma ve Psikolojik Sağıamlık

Psikolojik sağıamlık; psikolojik birtakım sıkıntılarını, olumsuz durumların, değışimlerin üstesinde gelebilme yani olumsuz durumlara maruz kaldıktan sonra eski haline geri dönebilme olarak açıklanmaktadır (Ramizer, 2007). Bu bağlamda psikolojik sağıamlığın meydana gelebilmesi için bir risk faktörünün olması gereklidir (Gizir, 2007). Bireylerin maruz kaldığı risk faktörleri arasında değıer verdiğı birinin kaybı, hastalık, doğıal afetler ve maddi sıkıntılar sayılabilir. Birey, aile ve sosyal çevre üzerinde etkili olan sorunların oluşmasına sebep olan risk faktörleri, genetik koşullar barındırdığı gibi, biyolojik, demografik ya da psiko-sosyal olabilmektedir. Risk faktörleri karşısında birey, korucuyu faktörlerle tepki göstererek psikolojik sağıamlık göstermektedir (Güloğılu & Kararımak, 2010).

Psikolojik sağıamlığı etkileyen risk faktörünün azalmasını ya da yok olmasını sağılayan koruyucu faktörler için ailesel, bireysel özellikler ya da çevresel faktörlerin ve bu faktörler arasındaki etkileşimin önemli olduğı görölmektedir (Gizir, 2007). Psikolojik sağıamlık ile boşanma arasındaki ilişki incelendiğinde ise Soylu (2018) psikolojik sağıamlık düzeyi iyi olan bireylerin boşanmanın sadece olumlu noktalarını deneyimlediğini öne sürmektedir. Ancak boşanma stresli bir süreci kapsadığı için uyum süreci gerektirmektedir (Öngider, 2013). Stresli bir süreci kapsayan boşanma, bazı bireylerde olumsuz etkilerin artmasına neden olurken bazı bireylerde olumlu değışim meydana getirmektedir. Psikolojik sağıamlık düzeyi yüksek olan bireylerin, boşanma

sonrasında daha güçlü kaldığı ve daha az yıprandığı düşünülmektedir. Bireylerin boşandıktan sonraki süreci nasıl geçireceğinin, aldığı sosyal destek düzeyi, karakteri ve bu süreçle başa çıkabilme kabiliyeti ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Amato, 2010).

Boşanmış Kadınlarda Sosyal Desteğin Etkisi

Kadınların boşanma kararı almadan önce en fazla kaygılandıkları konulara odaklandığımızda, çocuklarının geleceği konusunun ön planda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, mahalle baskısı, aile ve çevrenin tepkisiyle karşılaşma endişesi de önemli bir faktördür. Diğer endişeler arasında, kalacak yer bulma sorunu, çocukların masraflarını karşılama ve tek başlarına onların gelişim döneminde başa çıkma zorluğu, çevreye boşanmanın nedenini anlatmanın zorluğu, güven problemi oluşturmaktadır. Bu endişeler, boşanma sürecinde ve sonrasında kadınların erkeklere kıyasla olumsuz etkileri daha belirgin bir şekilde deneyimlediğini ortaya çıkmaktadır (Birol vd., 2017). Bu bağlamda, sosyal destek ağları kadınlar için önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal destek, boşanmanın ardından uyumu kolaylaştıran en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Günlük işlerde yardımcı olma ve çocuk yetiştirme konusunda bilgi alışverişi gibi destekleyici bir rol üstlenmektedir. Boşanmanın ardından, yakın çevre veya sosyal destek grupları gibi bağlantılara sahip bireyler, genellikle boşanmaya daha iyi bir şekilde uyum sağlama eğilimindedirler (Karadeniz Özbek, 2019).

Boşanma sonrasında kadınlar genellikle duygusal, sosyal, ekonomik ve bilişsel yönden birtakım sorunlar yaşamaktadır. Özellikle sosyal çevreden, aileden, arkadaş-dost ya da akrabadan destek alamayan kadınlar, daha fazla psikolojik sorun yaşamaktadır. Sosyal desteğin boşanmış kadınlar üzerinde olumlu etkisi olduğu ve baskıyı en aza indirdiği belirtilmektedir. Bununla beraber sosyal destek alan kadınlarda umutsuzluk duygusunun daha az yaşandığı düşünülmektedir (Özabacı vd., 2015). Boşanmış kadınların hem ailesi hem de arkadaşları tarafından hoşgörülle, koşulsuz bir şekilde kabullenilmeleri, boşanma sonrasında yeni yaşamın zorluklarına karşı kendilerini daha güçlü hissetmelerini sağlayacaktır. Sosyal destek ihtiyacı boşanma sonrasında kadınların kendilerini algılama ve değerlendirmeleri bakımında önem arz etmektedir (Uğur, 2014).

Boşanma evresinde aile, akraba, yakın çevre ile olan ilişkisini koruyan ve sürdürmeye çalışan bireylerin, boşanma sürecini daha olumlu atlattıkları belirtilmektedir. Yani boşanma sonrasında sosyal çevresi azalmasına rağmen arkadaşlık ilişkilerini koruyabilen ya da sosyal çevresini yeniden oluşturan kadın ya da erkeklerin

sosyal destek düzeylerinin çok iyi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörlerinden bir olan çevresel faktörlerin bir bileşenini oluşturan sosyal destek önem arz etmektedir. Sosyal destek, her yaşta bireyin psikolojik sağlamlığı ile ilişkilidir. Kendi duygu düşüncüleriyle uyumlu bir kişi ile olan olumlu ilişki, boşanmış kadınlar üzerinde de olumlu bir etkisi vardır (Soylu, 2018).

Kadınlar için boşanma süreci oldukça zorlu olabilir ve destek almak önemli bir faktördür. Aile desteği veya bir uzmandan destek alan kadınlar, bu süreci daha kolay atlatma eğilimindedir. Aile tarafından desteklenmeyen kadınlar ise zorluklarla karşılaşabilirler. Ayrıca, çalışan ve yüksek eğitim seviyesine sahip kadınların boşanma kararı alma konusunda daha kolay oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum, ekonomik bağımsızlığın ve bilgi birikiminin, kadınların kendi kararlarını daha özgürce alabilmelerine ve boşanma sürecinde daha iyi uyum sağlamalarına yardımcı olduğunu göstermektedir (Bozkurt, 2021).

Boşanmayı Açıklayan Kuramsal Görüşler

Bu bölümde değişen toplumsal yapıyla beraber dünyada ve Türkiye’de yaşanan boşanma ile ilgili kuramcıların öne sürdüğü çeşitli teoriler açıklanmaya çalışılmıştır.

Psikososyal Gelişim Kuramı

Boşanmanın psikososyal analizi ile ilgili en ayrıntılı açıklama Kessler’in (1975) yedi aşamalı modelidir. Kessler’in Yedi Aşamalı Modeli’nin evreleri sırası ile tatsız olan gerçekleri görebilme yani gözünü açma evresi, erozyon evresi, ayrışma evresi, fiziksel olarak evliliğin sona ermesi aşaması, yasın yani suçluluk duygusu, olumlu duyguların yer aldığı aşama, sıkı bir çalışma, kontrol aşaması olarak tanımlanmıştır. Bu aşamaların başlangıcı ile bitişinin net olmadığı öne sürülmektedir. Kessler’e göre (1975) bu aşamaların zamanı bireylerin yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Boşanma süresinin başlangıcının evliliğin ilk yıllarına kadar uzadığı, bu yıllarda çiftlerin ilişki sürecindeki zorlukları ve birbirlerinin farklı yanlarını keşfetme sürecini yaşadıkları düşünülmektedir. Çiftler yaşadıkları zorlukları, sağlıklı iletişim ile birbirlerinin zayıf ve güçlü yanlarını kabullenmedikleri takdirde boşanma sürecinin bir aşamasını yaşayabileceği belirtilmektedir. Sağlıklı iletişim ve problem çözme becerileri yoluyla farklı yönlerin kabul edilerek evliliğin sürdürülmesine dikkat çekmektedir (Uçan vd., 2006).

Kessler'in (aktaran Uçan vd., 2006) ortaya koyduğu aşamalar şunlardır;

- **Gözünü Açmak:** Bu aşmada, çiftlerin farklı oldukları noktalar görmezden gelinmektedir. İdeal çift ve gerçeklik üzerine bakılmaktadır.
- **Erozyon Evresi:** Bu aşamada çiftlerin bastırılmış duyguları ortaya çıkmaktadır. Yaşanan hayal kırıklığı ile birlikte çiftler arasında bir takım iletişim problemleri ve anlaşmazlıklar yaşanmaktadır.
- **Ayrışma Aşaması:** Alınan kararların uygulama aşamasına geçildiği ve çiftlerin evliliğe yaptığı yatırımların sorgulandığı aşama olarak nitelendirilmektedir. Sevginin, bağlılığın, ilginin azaldığı ve ilginin özellikle farklı yönlere yoğunlaştığı evredir. Çiftler bu evrede boşanmanın olumlu yönlerine yönelmekte ve gelecek için planlar, düşler kurmaktadır.
- **Fiziksel Ayrılık Aşaması:** Çiftlerin yeni hayat tarzı, yaşam ve yeni bir kimlik oluşturma aşamasıdır. Bireylerin psikolojik olarak yaşadığı suçluluk duygusu ortaya çıkmaktadır.
- **Yas Aşaması:** Eşlerin olumsuz duygularının ön planda olduğu ve çiftlerin denge halinde olan evlilik ilişkileri bozulduğu için yoğun suçluluk duygusu, kırgınlık öfke, çaresizlik gibi olumsuz psikolojik duyguların yaşandığı aşama olarak nitelendirilmektedir.
- **İkinci Ergenlik Aşaması:** Olumlu duyguların yer aldığı aşamadır. Çiftlerde özgürlük gibi duygular belirginleşmektedir.
- **Araştırma ve Çalışma Aşaması:** Son aşama olarak öne sürmüştüğü bu evrede bireyler kendilerini geliştirmek amacı ile daha geniş planlar yapmakta ve daha aktif olan yeni bir hayat tarzı oluşturmaktadırlar.

Boşanmanın Altı İstasyonu

Bohannon (1970) boşanmayı altı aşamaya bölmüş ve boşanmanın bir süreç olduğunu dile getirmiştir. Bu aşamalar sırasıyla; duygusal, yasal, ekonomik, aile boşanması, sosyal ve psikolojik boşanmadır. Bu kuramında boşanmanın birbiriyle ilişkili bir süreç izlediği ve her bir aşamanın kendine has özellikler barındırdığı çok boyutlu bir süreç olarak değerlendirmektedir. Bu aşamalar:

- **Duygusal Boşanma:** Çiftler arasındaki duygusal bağların azaldığı ve iletişim bozukluğunun yaşandığı aşamadır. Evliliğin rutinleşmiş rolleri, sorumlulukları sürdürme olarak değerlendirilmektedir. Bu aşama isteklerin, arzuların tükenmeye başladığı aşamadır.
- **Yasal Boşanma:** Evliliğin kanunlar yoluyla yani hukuki birtakım yollarla bitmesi aşamasıdır.
- **Ekonomik Boşanma:** Evliliğin sonlanmasından sonra çiftlerin evlilikte sahip oldukları mülkiyeti paylaşma aşamasıdır ve genellikle çekişmeler yaşanmaktadır.
- **Aile Boşanması:** Çocuğu olan eşlerin, çocuklarının velayetini yasalar yolu alma aşamasıdır. Bu süreçte bireyler, çocukları ile nasıl bir bağ geliştireceklerinin kararını almaktadırlar.
- **Sosyal Boşanma:** Bireyin bazı değişimler yaşadığı evredir. Bu aşamada bireyler toplum içinde kendini yalnız hissetmekte, sosyal etkinliklerden, hayattan uzaklaşmakta ve terk edilmişlik hissi yaşamaktadırlar. Bu aşamada eğer bireyler sosyal destek alıyorsa, kendilerini daha mutlu olarak görmektedirler. Çevrelerinden sosyal destek almadıkları takdirde yalnızlık hissi ve terk edilmiş gibi olumsuz birtakım düşüncelere girmektedirler (Bohannon, 1970).

Bir Kriz Durumu Olarak Boşanma

Boşanmada kriz, birkaç basamağa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Kraus (1998) ilk basamak, yadsıma ile ortaya çıkar ve evlilikte sorun yaşanmıyormuş gibi kendini gösterir şeklinde tarif etmektedir. Bir sonraki basamak öfke ile devam eder. Öfke basamağında bireyler, evlilik birlikteliğinin bozulmasının suçlusunu ararlar. Sonraki aşamada evliliği kurtarmak için öfke ile pişmanlık yer değiştirir. Eski sistemin bozulma gerçekliğiyle yüzleşilmesi ile depresif evre ile devam edilir. Son aşama ise yeni bir yaşam tarzına bireyin ayak uydurması sonucu krizin çözümlenmesidir (Uçan vd., 2006).

Kriz, genellikle ailedeki bireylerin ana ihtiyaçlarına, özellikle ailenin birlikteliğini sürdüren temel bileşenlere karşı bir tehdit olgusu oluşturmaktadır. Aile bireyleri bu tehditti ortadan kaldırmak amacıyla bazı çözüm yolları ve planlar uygulamak zorundadır. Bu süreç, boşanma sonrasında farklı bir yaşam oluşturabilecek evreye kadar devam etmektedir. Evliliği tehdit eden bir olgu olarak görülen kriz, üstesinden

gelinmesi gereken bir süreç olarak değerlendirilmektir. Kriz, depresyon gibi kötü sonuçlar doğabilir ya da yeni bir savunma mekanizması oluşturulabilir. Bu süreçte çiftlerin göstermiş olduğu davranışlar farklılık göstermektedir (Kessler, 1975, aktaran Uçan vd., 2006).

Beş Aşamalı Yas Modeli

Wiseman (1975) boşanma krizini beş aşamada açıklamaktadır. Bu aşamalar sırası ile şu şekildedir:

- **İnkâr Evresi:** Boşanma kararının alındığı aşama olarak nitelendirilmektedir. Çiftler bu aşamada evlilikte çıkan sorunların çözümünde kendilerini yetersiz görmektedirler. Çocukların varlığı ile evliliği devam ettirmek için bireyler, yaşadıkları sorunları inkâr etme yolunu tercih etmektedir. Bu durum, evlilikteki sistemin daha fazla bozulmasına neden olmaktadır.
- **Kayıp ve Depresyon Aşaması:** Eşlerin evliliği sürdürülebilmek amacıyla sorunları görmezden gelmesi, inkâr edilmesi sonucu geleceğe yönelik olumsuz düşünceler ve iletişim bozukluğu gibi depresif birtakım durumlar ortaya çıkmaktadır.
- **Öfke Aşaması:** Evlilik birlikteliğinin sonlandırılmaya karar verildiği ve hukuka başvurulmuş karar aşamasıdır. Bu aşamada çiftler, evliliği sürdürmede yeterli kadar çaba sarf etmediklerini düşünmekte ve öz eleştiri yapmaktadırlar.
- **Hayattaki tarzı ile kendini yeniden keşfetme Aşaması:** Boşanma olayına adaptasyon sağladıkları ve şuan ki süreç karşısında kendilerini yalnız hissettikleri aşamadır. Bireyler dış etkenler karşısında yeni planlar yaptıkları ve gerek iş yaşamı gerekse sosyal yaşamda yeni bir sistem oluştukları ve planladıkları aşamadır.
- **Kabul ve Entegrasyon Aşaması:** Bireyler boşanma sürecinde yaşadıkları olumsuz duygulardan uzaklaştıkları, yeni duruma uyum sağladıkları ve oluşturdukları yeni yaşam tarzını benimsedikleri evredir. Bireyler, boşanma süreci sonrası daha olumlu duygular oluşturmakta, boşanma sürecinde yaşadıkları olumsuz duyguların yerini olumlu duygu ve davranışlara geçirdikleri aşamadır. Bireylerin olumlu ilişki kurmalarında çocukların varlığı, önemli bir etken oluşturmaktadır (Wiseman, 1975, aktaran Körük & Sapmaz, 2006).

Sosyal Destek Algısı, Öznel İyi Oluş Ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki

Sosyal Destek ve Psikolojik Sağlık

1970'li yıllarda ön plana çıkan ve birçok araştırmacının ilgi odağı haline gelen sosyal destek kavramında, sosyal ilişkilerin olumlu duygular uyandırıp uyandırmadığı üzerine odaklanmıştır (Eker & Arkar, 1995). Araştırmacılar sosyal desteğin bireyi stresin olumsuz etkilerine karşı koruduğunu düşünmekte ve ruhsal sağlık ile sosyal destek arasında bir bağ olduğunu düşünmektedir. Sosyal destek, genel anlamıyla bireye destek sağlayan ve birey için değerli olan kişilerin ulaşılabilirliğini gösteren geniş bir tanıma içermektedir (Spivey & Wilks, 2009). Bireyin günlük yaşam faaliyetlerinde yardımcı olan kaynakların, diğer bireyler tarafından karşılanması olarak açıklanmaktadır (Rayle, 2006).

Genel hatlarıyla sosyal destek bireyin önemsendiğini, sevildiğini, değer verildiğini hissettiren, ciddi yaşam olaylarına uyumunu kolaylaştıran, psikolojik sağlığını koruyan, çevredeki bireyler tarafından sağlanan duygusal, ekonomik, fiziksel ve araçsal yardımların bütünü kapsayan bir tanıma içermektedir (Meral & Cavkaytar, 2012). Farklı bir tanıma odaklanıldığında genellikle takdir edilme, sevilme ihtiyacı, ait olma ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçların farklı fertlerle kurmuş olduğu iletişimle karşılanması olarak da açıklanmaktadır (Cobb, 1976).

Sosyal desteğin temel ağına odaklanıldığında genellikle aile, yakın arkadaş, çalıştığı iş yerindeki dostları veya profesyonel kişiler oluşturmaktadır (Soylu, 2018). Temel işlevleri bireyin uyumu ve kişisel gelişimine katkı sağlaması, duygusal rahatlık sunması, sorunlarla baş etme yolunda rehberlik etmesi, stresin yaratmış olduğu olumsuz etkiyi en aza indirmekte kişilerarası bağlantıyı sağlama açısından önem arz etmektedir (Meral & Cavkaytar, 2012). Sosyal destekle ilgili yapılan birçok çalışmada, sosyal desteğin psikolojik sağlıkla ilişkili olduğu ve psikolojik sağlığa yol açan korucuyu faktörlerden bir tanesini oluşturduğu savunulmaktadır. Psikolojik sağlığın kişilerin sosyal ilişkilerinden etkilendiği düşünülmektedir (Wilks & Croom, 2008). Sosyal destek temel ağ örgüsü içerisinde yer alan aile, arkadaş, sosyal çevre psikolojik sağlık kavramının koruyucu faktörleri arasında yer almakta ve psikolojik sağlığı olumlu yönde etkileyebilmektedir (Bektaş, 2018).

Öznel İyi Oluş ve Sosyal Destek

Bireyin kendini yaşamın çoğu alanında iyi hissetmesi anlamını taşıyan, neşe kaynağını barındıran, psikolojik bir kuvveti olan, insanların bütün yaşamında diledikleri

bir durumu barındıran mutluluk kavramı, yaşamın önemli bir göstergesi olarak görülmektedir. Ruh sağlığı araştırmalarında sadece mutsuzluğu barındıran çalışmalara odaklanılmaması gerektiği anlayışı giderek ağırlık kazanmaktadır. Bireyi iyi hissettiren, bireyler üzerinde olumlu yönde bir değişim oluşturan durumların araştırılmasına olan ilgi artmaktadır (Canbulat & Çankaya, 2014). Mutluluk kavramının olumlu açıdan incelenmesi yönünde yapılan çalışmayı destekleyen pozitif psikoloji, bireyin güçlü tarafına da bakılması ve bireyin olumlu bireysel deneyimlerine, kişisel özelliklerine odaklanması gerektiğini savunmaktadır (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Özellikle bu görüşü savunan Bradburn (1969) mutluluk kavramını öznel iyi oluş olarak değerlendirdiğini ve kişinin olumsuz duyguları ile olumlu duyguları arasındaki denge olarak tanımlamaktadır. Farklı bir tanımda, bireylerin kendi yaşamlarının nasıl değerli olduğuna karar vermesi olarak açıklanmaktadır (Diener, 2000).

Genel olarak bakıldığında öznel iyi oluş kavramı; bireyde oluşan isteklilik, enerjik yani canlı olma, ruhsal bir takım uyarılmışlık ya da kararlılık gibi olumlu duygu barındırdığı gibi üzüntülü ve kaygılı olma, korku, öfke, suçluluk veya küçümseme gibi olumsuz duygulardan meydana gelmektedir (Watson & Pennebaker, 1989). Yani öznel iyi olma genellikle bireyin kendi bakış açısıyla hayatını değerlendirmeye çalışması ve olumlu ya da olumsuz birtakım duygulara bağlı olarak kendi yaşam doyumunu ortaya koymasını ifade etmektedir (Diener, 1984).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere bireyler bütün olarak kendi yaşamlarını ele alıp değerlendirdiklerinde yaşamdan alınabilecek doyumun öznel iyi olmayı ifade etmektedir. Bireylerin kendi yaşamlarına karşı olumlu duygu ve düşünce oranı arttıkça öznel iyi olma düzeylerinin de orantılı olarak arttığı bilinmektedir. Öznel iyi olmayı nelerin etkilediğine bakıldığında ise bunlar: yaş, kişilik, gelir düzeyi, evlilik yaşamı, eğitim düzeyi ve cinsiyettir. Bireyin yaşamdaki doyum alanları olan sağlık, para, iş, arkadaş, aile ilişkileri, sosyal çevresi bireyin psikolojik sağlığını etkilemekte ve öznel iyi oluş düzeyini de yükseltmektedir (Cihangir Çankaya, 2009).

Genel anlamda, sosyal desteğin öznel iyi oluş düzeyini olumlu bir yönde etkilediği bilinmektedir. Sosyal çevresi fazla olan ve aile, arkadaş ve diğer kişilerden alınan destek arttıkça öznel iyi oluş düzeyinin de olumlu yönde arttığı belirtilmektedir. Sosyal ağ oluşturan bireylerin olumsuz sonuçların üstesinde gelebildikleri, karşılaştıkları olumsuz sonuçlardan uzak durabildikleri ve olumlu duygular yaşayabildikleri gözlenmektedir. Sosyal desteğin bireylerin stresten uzaklaşmasına, psikolojik iyi oluşun meydana gelmesine yardım ettiği görülmektedir (Yalçın, 2015). Yapılan çalışmalarda

sosyal destek kaynakları olan arkadaş, aile ve önemli olan diğer kişiler ile iyi oluş halini etkilediği fakat depresyon ile yalnızlık gibi olumsuz duygularla da negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir (Malkoç & Yalçın, 2015).

Değişkenlerin İncelendiği Çalışmalar

Psikolojik sağlık, öznel iyi oluş ile sosyal destek hakkında yapılan diğer çalışmalar gözden geçirilmiştir. Öncelikle boşanmış kadınlar üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde;

Soylu (2018), tarafından yapılan, 304 boşanmış kadının psikolojik sağlık düzeylerini çeşitli değişkenler bağlamında incelediği bir çalışmada boşanma sonrası aldıkları sosyal desteğin kadının psikolojik sağlığını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uğur (2014) tarafından 21 kadınla yapılan nitel bir çalışmada, boşanma sonrasında kadınların birçok sorunla karşı karşıya kaldıkları, boşanma sebepleri arasında en önemlisinin iletişim problemi olduğu ve boşanmış kadınların boşanma süreci ve sonrasında aileden ve uzman kişilerden destek aldığı belirtilmiştir. Bir diğer sonuç ise boşanmanın bazı kadınlar için yıpranmayı beraberinde getirdiğini öne sürerken bazıları ise boşanmayı bir tür kurtuluş olarak ifade etmektedir.

Aksu ve Can (2016), tarafından yapılan bir çalışmada 10 boşanmış kadının boşanma kararını etkileyen sebepler, boşanma süreci ve sonrasında kadınların karşılaştığı güçlükler üzerindeki etkisini incelediği çalışmada kadınların boşanma kararı almada zorlandıkları, bunun sebepleri arasında çocuklarının olmasını belirttikleri, boşanma sonrasında kadınların ruhsal olarak birçok sorun yaşadığı ve sosyal destek alan kadınların bu süreci atlatabildikleri bulunmuştur. Ayrıca resmî kurumlarda sosyal destek almak yerine aile, arkadaş, dostlardan ve çocuklarından destek aldıklarını ve sosyal desteğin boşanma sonrası süreçte olumlu etkisinin olduğunu öne sürmüşlerdir.

Gizir (2007), yapmış olduğu derleme çalışmasında psikolojik sağlıkla ilişkili olan risk faktörleri ve koruyucu faktörleri incelemiştir. Çevresel koruyucu faktörlere ve risk faktörlerine bağlı şiddete maruz kalan boşanmış kadınlar üzerinde etkisini ortaya koymuştur. Olumsuz koşullarda yaşayan aile ve çocukların sahip olduğu maddi ve manevi destek yetersizliğine dikkat çekmiştir. Konu ile yapılan araştırmaların eksik olduğu ve bu konunun araştırılması gerektiğini vurgulamıştır. Yapılan çalışmaların genellikle ebeveyni boşanmış çocuklar, ergenler veya üniversite öğrencilerini

kapsadığını bulmuştur. Boşanan kadınlar ve psikolojik sağlamlığı yordayan koruyucu faktörler üzerine araştırmaların yapılması önerilmiştir (Gizir, 2007).

Malkoç ve Yalçın'nın (2015), ortaya koymuş oldukları bir çalışmada, 309 lisans öğrencisinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin çeşitli değişkenler bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Regresyon analizi sonuçlarında sosyal çevrede alınan desteğin psikolojik sağlamlığı yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Doğan (2016), 254 üniversite öğrencisinin iyilik hali ile sosyal desteğin üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerini ne derece yordandığının incelediği çalışmada, sosyal desteğin iyilik halini olumlu yönde etkilediğini bulgusuna ulaşılmıştır. Aile desteğinin bireyin saldırganlık dürtüsünü engellediği ve aileden alınan desteğin azalması halinde bireyin daha fazla fiziksel-psikolojik rahatsızlıklar yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Özabacı vd. (2015), farklı şehirlerde yaşayan 430 boşanmış kadınlar ile boşanmamış kadınlar ile yapmış olduğu araştırmada, boşanma sonrasında sorunlarla baş etmede zorlanan kadınların ekonomik durumları temelinde, boşanmış kadınlar ile boşanmamış kadınların sosyal desteğin umut kaybıyla olan ilişkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, boşanmış kadınların sosyal çevrede almış oldukları desteğin umut kaybını azalttığını ve kadınların geleceğe yönelik olumlu duygularını artırdığını sonucuna ulaşılmıştır. Boşanma sonrasında sosyal desteği yeterli düzeyde alamayan kadınların umutsuzluk düzeylerinin artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akçakanat, Köse ve Uzunbacak (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, 271 akademisyenle birlikte psikolojik sağlamlığın mutluluk üzerindeki etkisine bakılmıştır. Yapılan araştırmada sosyal desteğin bireylerin ruh hallerini olumlu yönde etkilediği ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın (2015) yapmış olduğu meta analizi çalışmasında, öznel iyi oluş ile depresyon ve sosyal destekle olan ilişkisini incelemek amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda, bireyin aldığı sosyal destek, öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkilemekte ve depresyon düzeyini azaltmakta olduğu sonucuna varılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Katılımcılar

Bu çalışmanın evrenini İstanbul ilinin Anadolu yakasına ikamet eden boşanmış kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem grubu İstanbul'un Anadolu yakasında ikamet eden 400 boşanmış kadın ile oluşturulmuştur. Örnekleme ulaşılmasında kartopu tekniği kullanılmıştır. Yapılan G power güç analizine göre örnekleme hesaplarında çok büyük popülasyonlar için dahi %95 güç ve %5 hata marjını ile maksimum 384 kişinin popülasyonu temsil ettiği görülmektedir. Bu sebeple örnek genişliğimiz en az 384'ü kapsayacak şekilde seçilmiştir. Çalışma için 404 boşanmış kadına ulaşılmıştır. 3 kişi çalışmaya katılmak istememiş 1 katılımcı ise testleri eksik ve hatalı doldurmalarından dolayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma, 400 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Evreni oluşturan birimlere ulaşmanın güçlüğü ya da evren hakkındaki bilgilerin eksikliğinden dolayı kartopu yöntemi ile katılımcılara ulaşılmıştır. Kartopu örnekleminde araştırmacı, “konu hakkında görüşmeye kimle başlayabilirim ya da konu hakkında bilgiye kim daha çok sahip” gibi sorular yoluyla bir kişi ya da durum üzerinden verilere ulaşmaya çalışır (Baltacı, 2018).

2.2. Araştırmanın Yapılışı

Araştırma verilerinin toplanması esnasında boşanmış kadınların gönüllü katılımları esas alınmıştır. Araştırmaya katılım için bilgilendirilmiş gönüllü onam formu onaylatılarak yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Tez danışmanı ile birlikte, boşanmış kadınlarda sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi ölçmek için mevcut ve uygun ölçekler ve anketler gözden geçirilmiş ve seçilmiştir. Veri toplama araçlarının uygulaması, her bir katılımcı için ortalama 15 dakika sürmüştür. Çalışma 400 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri 01.05.2019-01.09.2019 tarihleri aralığında toplanmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller

Araştırmada boşanmış kadınlara Kişisel Bilgi Formu, Öznel İyi Oluş Ölçeği, Connor ile Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile veriler toplanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda, katılımcılardan yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, çalışma durumları gibi kişisel bilgilerin yanı sıra gelir düzeyi, medeni durumu, meslek, çocuk sayısı, evlilik süresi, ilişki durumu, çocukların velayeti, boşanma süresi, boşanma nedenleri, sosyal destek türü (psikolog, psikiyatrist, dernekler, kadın kolları, sosyal hizmetler; Aile yakını/akraba, Arkadaş/dost), boşanma sonrası karşılaşılan sorunlar ve kiminle yaşadığını belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

2.3.2. Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Connor ve Davidson'un (2003) dayanıklılığı ölçmek amacıyla geliştirmiş olduğu ölçeğin Türkçe'ye uyarlamasını, Kararımak (2010) tarafından düzenlenmiştir. 25 maddeden oluşan ve puanlaması, hiç doğru değil (0) ile her zaman doğru (4) arasında değişen 5'li likert tipine sahip bir ölçektir. Belirli bir grup için geliştirilmemiş olup, farklı gruplara da uygulanabilmektedir. Toplam puan 0-100 arasında yer almakta ve ölçekte elde edilen yüksek bir puanın, kişinin psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğunu gösteren bir göstergedir. Ters puanlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçekte yer alan 1., 5., 10., 11., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 21., 22., 23., 24., 25. maddeleri ile Azim ve Kişisel Yeterlilik, 4., 6., 7., 8., 13., 14. maddeleri ile Olumsuzluğa Dayanıklılık, 2., 3., 9., 20. maddeleri ile Maneviyata Eğilim olarak adlandırılan üç alt faktör incelenmiştir. Bulgular sonucunda ise güvenilirlik düzeyi Cronbach alpha katsayısı .92 ve alt boyut katsayıları 0.93, 0.79 ve 0.50 olarak hesaplanmıştır. Toplam skor ve faktörler arasındaki korelasyon katsayıları: 0.95, 0.83 ile 0.49 olarak belirlenmiştir (Kararımak, 2010).

Tablo 1.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PSÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları

	Ort±SS	Min-maks	Cronbach's Alpha
PSÖ	70.91±18.87	15-98	0,941
Ruhsallığa eğilim	8.26±2.45	1-12	0,384
Olumsuzluğa dayanıklılık	14.83±5.56	0-24	0,847
Azim ve kişisel yeterlilik	47.82±13.28	2-64	0,938

Psikolojik Sağlık Ölçeği, azim ve kişisel yeterlilik ile olumsuzluğa dayanıklılık, alt boyutlarında yüksek düzeyde güvenilirliğe sahiptir. Ruhsallığa eğilim alt boyutu ise güvenilir düzeyde değildir.

2.3.3. Öznel İyi Oluş Ölçeği

Bu ölçek, bireylerin yaşam deneyimlerini bilişsel olarak değerlendirmeleri ve yaşadıkları olumlu veya olumsuz duyguların sıklığını ölçmek için geliştirilmiştir. Tuzgöl Dost'un (2005) Türkçeye uyarladığı ölçek, 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması 'tamamen uygun'(5) ve 'hiç uygun değil'(1) arasında değişen 5'li likert tipindedir. Bu ölçekte en düşük puan 46 olarak belirlenmiştir. En yüksek puan 230 olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan (4,17,32,35,37,40) maddeleri ile yaşamını kendi geçmişini başkalarının hayatıyla kıyaslama (3, 11, 19,21,23) maddeleri ile olumlu ve olumsuz duygular, (22, 27, 30, 38) maddeleri ile amaçlar, (7, 34, 42, 46) maddeleri ile kendine güven, (5, 8, 12, 14, 16, 31) maddeleri ile iyimserlik, (2, 9, 15, 28) maddeleri ile ilgi duyulan etkinlikler, (6, 29, 36,45) maddeleri ile arkadaşlık ilişkileri, (1, 20, 41) maddeleri ile geleceğe bakış, (18, 39, 43) maddeleri ile aile ilişkileri, (24, 26) maddeleri ile başkalarının yaşamına imrenme, (25,33,44) maddeleri ile yaşamın zorluklarıyla baş etme, (10, 13) maddeleri ile karamsarlık olarak adlandırılan 12 alt boyutta incelenmiştir.

Ölçekte elde edilen yüksek bir puanın, kişinin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olduğunu gösteren bir göstergedir. Ölçeğin 26 maddesi olumlu (1., 3., 5., 7., 8., 9., 11., 12., 14., 16., 18., 20., 22., 23., 25., 27., 26., 29., 31., 33., 34., 36., 39., 41., 42., 44.) ifadeler içermektedir. 20 maddesi ise olumsuz (2., 4., 6., 10., 13., 15., 17., 19., 21, 24., 26., 28., 30., 32., 35., 37., 38., 40., 43. ve 45.) ifadelerden oluşmaktadır. Olumsuz ifadelerin puanları tersine çevrilerek hesaplanmıştır. Bulgular sonucunda ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı: .93, Tüm ölçekler için test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .86 olarak ifade edilmiştir. Korelasyon katsayısı, düzeltilmiş madde toplam puanı için 0.32'den 0.63'e arasındadır (Tuzgöl-Dost, 2005).

Tablo 2.*Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları*

	Ort±SS	Min-maks	Cronbach's Alpha
ÖİÖ	166.98±34.68	65-227	0,693
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	17.13±5.97	6-30	0,644
Olumlu ve olumsuz duygular	16.21±2.91	5-25	0,316
Amaçlar	12.39±2.33	5-20	0,359
Kendine güven	15.61±3.17	4-20	0,696
İyimserlik	23.7±5.39	6-30	0,832
İlgi duyulan etkinlikler	11.88±2.93	5-20	0,107
Arkadaşlık ilişkileri	11.47±2.7	4-20	0,013
Geleceğe bakış	11.85±2.86	3-15	0,704
Aile ilişkileri	9.86±1.91	3-15	0,919
Başkalarının yaşamına imrenme	5.12±2.87	2-10	0,812
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	11.89±2.82	3-15	0,705
Karamsarlık	4.84±2.17	1-10	0,439

Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından iyimserlik, aile ilişkileri ve başkalarının yaşamına imrenme yüksek güvenirlığe sahiptir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, kendine güven, geleceğe bakış, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları güvenilir düzeydedir. Karamsarlık alt boyutu için güvenirlilik düşük düzeydedir. Olumlu duygular ile olumsuz duygular, amaçlar, ilgi duyulan etkinlikler ile arkadaşlık ilişkileri alt boyutları güvenilir düzeyde değildir.

2.3.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS)

Zimet vd. (1988) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Eker vd. (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. 12 maddeden oluşan ve puanlaması 'kesinlikle hayır' (1) ve 'kesinlikle evet'(7) arasında değişen 7'li likert tipine sahip bir ölçektir. 3 alt boyuttan oluşmakta ve ölçekte belirtilen (3., 4., 8., 11.) maddeleri ile aileden alınan sosyal desteği ölçmektedir. Arkadaştan alınan sosyal desteği (6., 7., 9., 12.) maddeleri ve (1., 2., 5., 10.) maddeleri ile özel bir kişiden alınan sosyal desteği ölçmektedir. Bu faktörler 3 alt boyuttan incelenmiştir. 3 ayrı boyuttan alınan puanlar kendi aralarında toplanarak ölçeğin 3 ayrı alt boyut puanları belirlenmekte ve tüm alt boyutların puanları toplanmasıyla da ölçeğin toplam puanına ulaşılmaktadır. Alt

ölçeklerden alınabilecek en az 4 puan ve en fazla 28 puandır. Toplam ölçek puanından alınabilecek minimum puan 12, maksimum değeri ise 84 olarak belirlenmiştir. Ölçekte elde edilen puanın yüksek olması çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bulgular sonucunda ise güvenirlik düzeyi Cronbach's alpha katsayısı $\alpha=.89$ ve Cronbach alfa katsayısı ise 0.85, 0.88 ve 0.92 şeklinde hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) .86

Tablo 3.

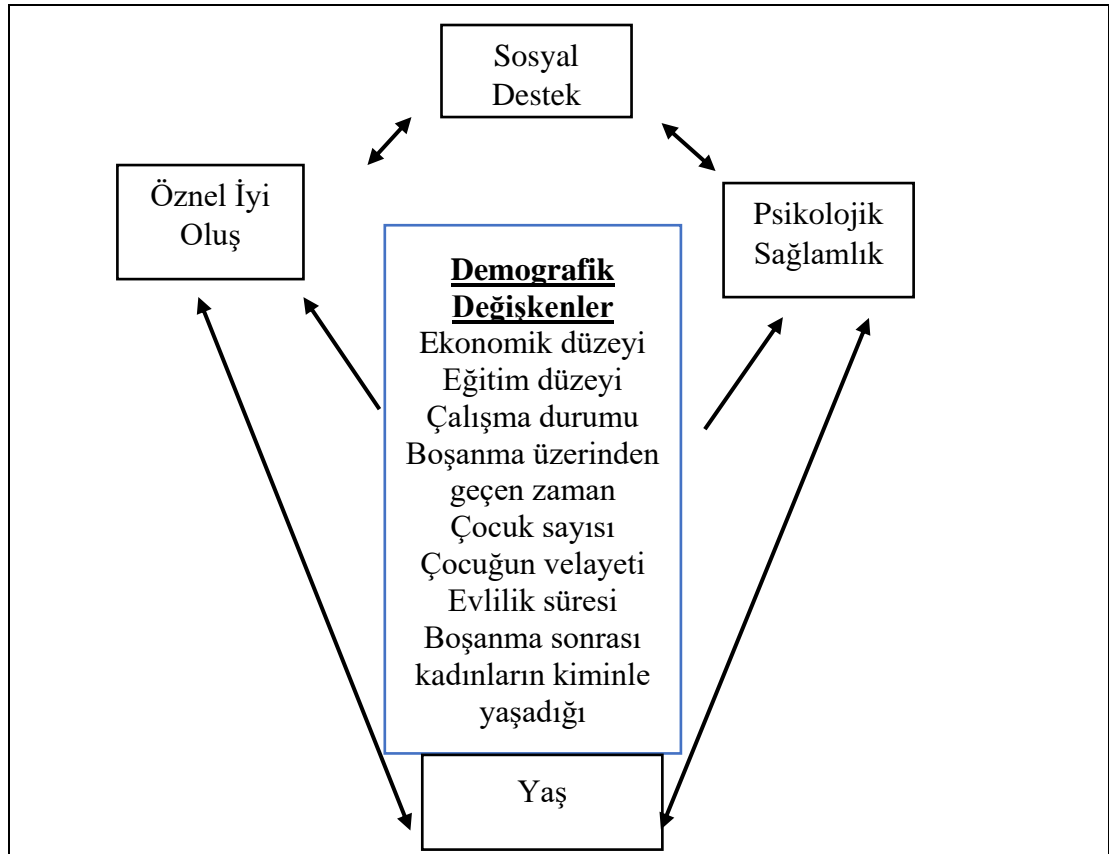
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)'ne Ait Genel Ortalamalar ve Güvenirlik Katsayıları

	Ort±SS	Min-maks	Cronbach's Alpha
ÇBASDÖ	55.32±20.91	12-84	0,900
Özel insan	16.57±8.84	4-28	0,855
Aile	18.79±9.68	4-28	0,968
Arkadaş	19.96±9.11	4-28	0,965

Bulgular, ölçeğin alt boyutlarının yüksek güvenirlik düzeyine sahip olduğu bulunmuştur.

2.4. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, boşanmış kadınların algıladıkları sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşlarıyla olan ilişkisini incelemek için ilişkiisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkiisel tarama modeli, birden fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılan bir yöntemdir (Karasar, 2011).

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

2.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Ölçek puanlarına ait normallik kontrolü Shapiro Wilk testi ile yapılmıştır. Puanlar normal dağılıma uygunluk gösterdiğinden öznel iyi oluş ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeği ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği, yaş ve ekonomik durum arasındaki doğrusal ilişkinin incelenmesinde Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Kadınların sosyal destek alma durumlarına göre öznel iyi oluş ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeği puan ortalamaları karşılaştırmasında Student's t Testi, varyanslarının homojenliğini kontrol etmek için ise Levene testi kullanılmıştır. Kadınların çalışma durumu ve kadınların kiminle yaşadığına göre öznel iyi oluş ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeği puan ortalamalarının farklılık gösterip göstermeyeceğinin belirlenmesi amacıyla Student's t Testi kullanılmıştır. Kadınların eğitim düzeyi, boşanmalarının üzerinden geçen zaman, kadınların sahip oldukları çocuk sayısı, çocuğun velayetinin kimde olduğu ve evlilik süresine göre öznel iyi oluş ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post-Hoc testlerden Tukey uygulanmıştır. Ölçeklerin güvenilirliklerini değerlendirmek amacıyla Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, ölçeklerle toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. Boşanmış Kadınlara Ait Demografik Bilgiler

Tablo 4.

Boşanmış Kadınların Demografik Bilgileri

	Ort±SS	Min-maks
Yaş	37.76±9.80	19-68
Aylık gelir (TL)	2633.35±1340.00	150-10000
	n	%
Çalışma durumu		
Evet	241	60.3
Hayır	159	39.7
Çocuğun velayeti		
Anne	258	82.4
Baba	25	8.0
Diğer	29	9.3
Eğitim durumu		
Okur-yazar	12	3.0
İlköğretim	102	25.5
Lise	142	35.5
Üniversite	131	32.8
Yüksek lisans/ doktora	13	3.3
Çocuk durumu		
Yok	88	22.0
Tek çocuk	179	44.8
İki çocuk	98	24.5
Üç veya daha fazla	35	8.8
Evlilik süresi		
1 yıldan az	26	6.5
1-5 yıl	148	37.1
6-10 yıl	133	33.3
11-15 yıl	58	14.5
16 yıl ve daha fazla	34	8.5

Katılımcıların; çalışma durumu değişkenine göre 241'i (%60.3) bir işte çalışmakta, 159'u (%39.7) çalışmamaktadır. Eğitim durumu değişkenine göre 12'si (%3.0) okuryazar, 102'si (%25.5) ilköğretim, 142'si (%35.5) lise, 131'i (%32.8) üniversite, 13'ü (%3.3.) yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim almıştır.

Evlilik süresi değişkenine göre boşanma öncesi katılımcıların 26'sı (%6.5) 1 yıldan az, 148'i (%37.1) 1-5 yıl, 133'ü (%33.3) 6-10 yıl, 58'i (%14.5) 11-15 yıl, 34'ü (%8.5) 16 yıl ve daha fazla süre evli kalmışlardır.

Katılımcıların 88'i (%22.0) çocuksuz, 179'u (%44.8) tek çocuklu, 98'i (%24.5) iki çocuklu, 35'i (%8.8) üç veya daha fazla çocukludur. Çocuk sahibi olan katılımcılardan 258'inde (%82.4) çocuk/çocukların velayeti kendisinde, 25'inde (%8.0) babada, 29'u (%9.3) diğerlerinde olarak bulunmuştur.

Yaşları 19 ile 68 arasında değişen katılımcıların yaş ortalaması ve standart sapması (37.76 ± 9.80) olarak bulunmuştur. Aylık gelirleri 150 ile 10000 TL arasında değişen katılımcıların aylık gelirler ortalaması ve standart sapması (2633.35 ± 1340.00) olarak bulunmuştur.

Tablo 5.*Boşanmış Kadınların Sosyodemografik Bilgileri*

	n	%
Boşanmanın ardından geçen süre		
1-2 yıl	128	32.2
3-5 yıl	158	39.8
6-10 yıl	58	14.6
11-15 yıl	31	7.8
15 yıl ve sonrası	22	5.5
Kiminle yaşıyor		
Aile	279	71,5
Yalnız	111	28,5
Boşanma nedenleri		
Ailelerimiz arasında geçimsizlik	41	10.3
Fiziksel şiddet	119	29.8
Aldatma	117	29.3
Kıskançlık	93	23.3
İletişim problemler	174	43.5
Ekonomik nedenler	79	19.8
Çocukla/çocuklarla ilgili sorunlar	20	5.0
Eşimin, ailemle arasındaki geçimsizlik	21	5.3
Eşimin, ailesiyle aramdaki geçimsizlik	39	9.8
Psikolojik şiddet	136	34.0
Diğer	28	7.0
Boşanmanın ardından destek kimden alındı (n:372)		
Psikolog	71	19.1
Psikiyatr	30	8.1
Aile danışman	13	3.5
Dernekler	86	23.1
Kadın kolları	6	1.6
Aile yakını/akraba	90	24.2
Arkadaş/dost	214	57.5
Aile	206	55.4
Diğer	23	6.2

Katılımcıların boşanmalarının ardından geçen süre 128'inde (%32.2) 1-2 yıl, 158'inde (%39.8) 3-5 yıl, 58'inde (%14.6) 6-10 yıl, 31'inde (%7.8) 11-15 yıl, 22'sinde (%5.5) 15 yıl ve sonrası olarak bulunmuştur. Boşanma sonrası 178'i (%45.5) aile ile 98'i (%25.1) çocuk/çocukları ile 111'i (%28.4) yalnız, 2'si (%0.8) arkadaş ile 1'i (%0.3) yeni eş ile yaşamaktadır.

Katılımcıların 41'i (%10.3) boşanma nedenleri olarak aileler arasında geçimsizlik, 119'u (%29.8) fiziksel şiddet, 117'si (%29.3) aldatma, 93'ü (%23.3) kıskançlık, 174'ü (%43.5) iletişim problemleri, 79'u (%19.8) ekonomik nedenler, 20'si (%5.0) çocukla/çocuklarla ilgili sorunlar, 21'i (%5.3) eşin kendi ailesi ile geçimsizliği, 39'u (%9.8) eşinin, ailesiyle arasındaki geçimsizlik, 136'sı (%34.0) psikolojik şiddet, 28'i (%7.0) diğer olarak belirtmiştir.

Boşanmanın ardından katılımcıların 71'i (%19.1) psikolog, 30'u (%8.1) psikiyatrist, 13'ü (%3.5) aile danışmanı, 86'sı (%23.1) dernekler, 6'sı (%1.6) kadın kolları, 90'nı (%24.2) aile yakını/akraba, 214'ü (%57.5) arkadaş/dost, 206'sı (%55.4) aile, 23'ü (%6.2) diğer yerlerden destek aldıklarını belirtmişlerdir.

3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Sağlık ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 6.

Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişki

		ÇBASDÖ	Özel insan	Aile	Arkadaş
Öznel iyi oluş ölçeği	r	0.301	0.207	0.220	0.255
	p	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	r	-0.213	-0.167	-0.152	-0.165
	p	<0.001	0.001	0.002	0.001
Kendine güven	r	0.219	0.138	0.154	0.205
	p	<0.001	0.006	0.002	<0.001
İyimserlik	r	0.210	0.185	0.107	0.190
	p	<0.001	<0.001	0.032	<0.001
Geleceğe bakış	r	0.071	0.060	-0.014	0.121
	p	0.153	0.231	0.778	0.015
Aile ilişkileri	r	0.402	0.257	0.313	0.340
	p	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001
Bşkalarının yaşamına imrenme	r	-0.054	-0.022	0.037	-0.142
	p	0.281	0.666	0.463	0.004
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	r	0.233	0.161	0.173	0.195
	p	<0.001	0.001	<0.001	<0.001

*p: Pearson Korelasyon *p<0,001*

Tablo 6’da öznel iyi oluş ölçeği ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Öznel iyi oluş ölçeği, kendine güven, iyimserlik, aile ilişkileri ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir.

Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir.

Başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu ile arkadaş alt boyutu arasında negatif, geleceğe bakış ve arkadaş alt boyutu arasında ise pozitif yönlü doğrusal bir ilişki gözlemlenmiştir.

Tablo 7.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arasındaki İlişki

		ÇBASDÖ	Özel insan	Aile	Arkadaş
PSÖ	r	0.193	0.120	0.117	0.201
	p	<0.001	0.016	0.019	<0.001
Olumsuzluğa dayanıklılık	r	0.170	0.096	0.088	0.203
	p	0.001	0.054	0.077	<0.001
Azim ve kişisel yeterlilik	r	0.183	0.123	0.107	0.187
	p	<0.001	0.014	0.032	<0.001

*p:Pearson Korelasyon *p<0,001*

Tablo 7’de psikolojik sağlamlık ölçeği ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Psikolojik sağlamlık ölçeği, azim ve kişisel yeterlilik alt boyutu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki belirlenmiştir.

Olumsuzluğa dayanıklılık ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ölçeğin alt boyutlarından arkadaş arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki belirlenmiştir.

Tablo 8.

Kadınlarda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisinin İncelenmesi

	Standardize olmayan		Standardize	%95 Güven Aralığı		t	p	
	B	Std. Hata	Beta	Alt	Üst			
	Sabit	138,842	4,725		129,553	148,131	29,385	0,000
R ² :0,086 F:13,500 P<0,00	Özel insan	0,326	0,215	0,083	-0,097	0,748	1,517	0,130
	Aile	0,490	0,186	0,137	0,124	0,855	2,633	0,009
	Arkadaş	0,678	0,205	0,178	0,275	1,082	3,304	0,001

p: Çoklu Lineer Regresyon

Tablo 8’de kadınlarda çok boyutlu algılanan sosyal desteğin öznel iyi oluş üzerine etkisinin incelenmiştir.

Oluşan modelde özel insan, aile ve arkadaş desteği öznel iyi oluşu pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Ancak özel insan desteği istatistiksel olarak anlamlı tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından aile destek puanının 1 birim artması ile öznel iyi oluş puanı 0,490 birim artarken, arkadaş destek puanının 1 birim artması ile öznel iyi oluş puanı 0,678 birim artış göstermektedir ($p<0.05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutları ile öznel iyi oluşun %8,6’sı açıklanmaktadır ve oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($F=13.500$; $p<0.001$).

Tablo 9.

Kadınlarda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisinin İncelenmesi

	Standardize olmayan		Standardize	%95 Güven Aralığı		t	p	
	B	Std. Hata	Beta	Alt	Üst			
	Sabit	60,801	2,638		55,614	65,987	23,046	0,000
R ² :0,037 F:6,123 P<0,00	Özel insan	0,058	0,120	0,027	-0,178	0,294	0,483	0,629
	Aile	0,108	0,104	0,055	-0,096	0,312	1,038	0,300
	Arkadaş	0,357	0,115	0,172	0,131	0,582	3,112	0,002

p: Çoklu Lineer Regresyon

Tablo 9’da kadınlarda çok boyutlu algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık üzerine etkisinin incelenmiştir.

Oluşan modelde özel insan, aile ve arkadaş desteği öznel iyi oluşu pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Ancak özel insan ve aile desteği istatistiksel olarak anlamlı tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından arkadaş destek puanının 1 birim artması ile psikolojik sağlamlık puanı 0,357 birim artış göstermektedir ($p<0.05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutları ile psikolojik sağlamlığın %3,7’si açıklanmaktadır ve oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($F=6.123$; $p<0.001$).

3.3. Psikolojik Sağlamlık Ve Öznel İyi Oluş Düzeyinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

3.3.1. Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki

Tablo 10.

Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki

	r	p
Öznel iyi oluş	0.190	<0.001
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	-0.243	<0.001
Kendine güven	0.231	<0.001
İyimserlik	-0.029	0.563
Geleceğe bakış	0.045	0.373
Aile ilişkileri	-0.089	0.077
Başkalarının yaşamına imrenme	-0.226	<0.001
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	0.105	0.035

p:Pearson Korelasyon

Tablo 10’da öznel iyi oluş ölçeği ile yaş arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Yaş ile öznel iyi oluş ölçeği, kendine güven ve yaşamın zorluklarıyla baş etme arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yaş arttıkça öznel iyi oluş ölçeği, kendine güven ve yaşamın zorluklarıyla baş etme puanlarında artış gözlenmektedir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$). Yaş arttıkça yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile

kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme puanlarında azalış gözlenmektedir Ancak iyimserlik, arkadaşlık ilişkileri ve geleceğe bakış ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı doğrusal bir ilişki gözlemlenmemiştir ($p>0,05$).

3.3.2. Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki

Tablo 11.

Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Yaş Arasındaki İlişki

	r	p
PSÖ	0.114	0.023
Olumsuzluğa dayanıklılık	0.174	<0.001
Azim ve kişisel yeterlilik	0.114	0.023

p:Pearson Korelasyon

Tablo 11’de psikolojik sağlık ölçeği ile yaş arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Yaş ile psikolojik sağlık ölçeği, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadınların yaşı arttıkça psikolojik sağlık ölçeği, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyut puanlarında da artış olmaktadır.

3.3.3. Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

Tablo 12.

Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

	r	p
Öznel iyi oluş toplam	0.397	<0.001
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	-0.401	<0.001
Kendine güven	0.298	<0.001
İyimserlik	0.229	<0.001
Geleceğe bakış	0.332	<0.001
Aile ilişkileri	0.044	0.399
Başkalarının yaşamına imrenme	-0.296	<0.001
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	0.196	<0.001

p:Pearson Korelasyon

Tablo 12’de öznel iyi oluş ölçeği ile kadınların ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Kadınların ekonomik durumu ile öznel iyi oluş, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadınların ekonomik düzeyleri arttıkça öznel iyi oluş, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme puanlarında artış gözlenmektedir.

Kadınların ekonomik durumu ile yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutları arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadınların ekonomik düzeyleri arttıkça yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme puanlarında azalış olmaktadır. Kadınların ekonomik düzeyleri ile aile ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir doğrusal ilişki olmadığını göstermektedir ($p>0,05$).

3.3.4. Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

Tablo 13.

Psikolojik Sağlık Ölçeği ile Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

	r	p
PSÖ	0.316	<0.001
Olumsuzluğa Dayanıklılık	0.321	<0.001
Azim ve Kişisel Yeterlilik	0.322	<0.001

p: Pearson Korelasyon

Tablo 13’de psikolojik sağlık ölçeği ile kadınların ekonomik durum arasındaki ilişkiye ait bulgular yer almaktadır.

Kadınların ekonomik durum ile psikolojik sağlık, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadınların ekonomik düzeyleri arttıkça psikolojik sağlık, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik puanlarında artış gözlenmektedir.

3.3.5. Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Tablo 14.

Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Eğitim durumu	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş	Okur-yazar	12	144.75±37.64	65-201
	İlköğretim	102	151.05±31.06	74-211
	Lise	142	165.64±33.83	68-222
	Üniversite	131	180.51±32.08	67-227
	Yüksek lisans/ doktora	13	190.77±26.27	140-216
Yaşamını kendi geçmişi ve Başkalarının hayatı ile kıyaslama	Okur-yazar	12	22.08±5.35	12-30
	İlköğretim	102	19.32±5.55	6-30
	Lise	142	17.7±5.85	6-30
	Üniversite	131	14.67±5.44	6-30
	Yüksek lisans/ doktora	13	13.85±5.46	6-21
Kendine güven	Okur-yazar	12	14.33±2.9	9-19
	İlköğretim	102	14.44±3.36	6-20
	Lise	142	15.7±2.98	7-20
	Üniversite	131	16.35±3	4-20
	Yüksek lisans/ doktora	13	17.62±2.47	11-20
İyimserlik	Okur-yazar	12	22.42±5.28	10-28
	İlköğretim	102	22.46±5.17	6-30
	Lise	142	23.71±5.37	6-30
	Üniversite	131	24.6±5.47	7-30
	Yüksek lisans/ doktora	13	25.38±5.04	15-30
Geleceğe bakış	Okur-yazar	12	11±2.95	4-15
	İlköğretim	102	11.41±3.06	3-15
	Lise	142	11.61±3.1	3-15
	Üniversite	131	12.37±2.34	5-15
	Yüksek lisans/ doktora	13	13.54±1.94	9-15
Aile ilişkileri	Okur-yazar	12	10.25±1.54	7-12
	İlköğretim	102	9.47±1.89	3-14
	Lise	142	10.16±2.03	3-15
	Üniversite	131	9.8±1.83	3-15
	Yüksek lisans/ doktora	13	9.92±1.44	7-12
Başkalarının yaşamına imrenme	Okur-yazar	12	6.58±3.03	2-10
	İlköğretim	102	5.77±3.01	2-10
	Lise	142	5.28±2.85	2-10
	Üniversite	131	4.50±2.63	2-10
	Yüksek lisans/ doktora	13	3.00±1.91	2-7
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Okur-yazar	12	11.33±2.57	7-15
	İlköğretim	102	11.19±2.82	5-15
	Lise	142	12.14±2.87	3-15
	Üniversite	131	12.14±2.72	4-15
	Yüksek lisans/ doktora	13	12.62±2.84	8-15

Tablo 14’de kadınların eğitim durumlarına göre öznel iyi oluş toplam puanı ve alt boyutlarına ait ortalamalar yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları yüksek lisans/ doktora eğitimi almış kadınlarda daha yüksektir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutları ise okuryazar olan kadınlarda daha yüksek tespit edilmiştir.

Tablo 15.

Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili Karşılaştırma
Öznel iyi oluş toplam	Gruplar arası	63415.111	4	15853.778	15.038	<0.001	4>1,2,3 5>1,2,3
	Grup içi	416438.729	395	1054.275			
	Toplam	479853.840	399				
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Gruplar arası	1762.701	4	440.675	13.975	<0.001	4<1,2,3 5<1,2
	Grup içi	12455.797	395	31.534			
	Toplam	14218.498	399				
Kendine güven	Gruplar arası	284.221	4	71.055	7.523	<0.001	2<3,4,5
	Grup içi	3730.717	395	9.445			
	Toplam	4014.938	399				
İyimserlik	Gruplar arası	318.342	4	79.585	2.789	0.026	2<4
	Grup içi	11270.056	395	28.532			
	Toplam	11588.398	399				
Geleceğe bakış	Gruplar arası	109.774	4	27.443	3.443	0.009	2<4
	Grup içi	3148.524	395	7.971			
	Toplam	3258.298	399				
Aile ilişkileri	Gruplar arası	30.738	4	7.685	2.131	0.076	
	Grup içi	1424.699	395	3.607			
	Toplam	1455.438	399				
Başkalarının yaşamına imrenme	Gruplar arası	181.267	4	45.317	5.766	<0.001	5<1,2,3 4<2
	Grup içi	3104.211	395	7.859			
	Toplam	3285.478	399				
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Gruplar arası	78.023	4	19.506	2.484	0.043	2<4,5
	Grup içi	3101.914	395	7.853			
	Toplam	3179.938	399				

1=okur-yazar, 2=ilköğretim, 3=lise, 4=üniversite, 5=yüksek lisans/doktora *p*:Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 15'te, kadınların eğitim düzeyine göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları bulunmaktadır. Anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Post Hoc testleri arasında Tukey testi kullanılmıştır.

Kadınların eğitim durumlarına göre öznel iyi oluş toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir ($F=15.038$, $p<0,001$). Bu duruma göre; üniversite mezunu olan kadınlarla yüksek lisans/doktora mezunu kadınların öznel iyi oluş puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark yokken, üniversite mezunu olan kadınlarla yüksek lisans/doktora mezunu kadınların puan ortalamaları diğer eğitim kategorilerine göre daha yüksek tespit edilmiştir.

Kadınların eğitim durumlarına göre yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=13.975$, $p<0,001$). Buna göre; üniversite mezunu olan kadınlarla yüksek lisans/doktora mezunu kadınların yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark yokken, üniversite mezunu olan kadınların ortalamaları okuryazar, ilköğretim ve lise mezunu olan kadınlara göre daha düşükken, yüksek lisans/doktora mezunu kadınların puan ortalamaları okuryazar ve ilköğretim mezunu kadınlara göre daha düşük tespit edilmiştir.

Kadınların eğitim durumlarına göre kendine güven puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=7.523$, $p=0,001$). Buna göre; ilköğretim mezunu olan kadınların puan ortalaması, lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu kadınların puan ortalamasından daha düşüktür.

Kadınların eğitim durumlarına göre iyimserlik puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu doğrulanmıştır ($F=2.789$, $p=0,026$). Buna göre; ilköğretim mezunu olan kadınların puan ortalaması, üniversite mezunu kadınların puan ortalamasından daha düşüktür.

Kadınların eğitim durumlarına göre geleceğe bakış puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=3.443$, $p=0,009$). Buna göre; ilköğretim mezunu olan kadınların puan ortalaması, üniversite mezunu kadınların puan ortalamasından daha düşüktür.

Kadınların eğitim durumlarına göre aile ilişkileri puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($F=2.131$, $p=0,076$).

Kadınların eğitim durumlarına göre başkalarının yaşamına imrenme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($F=5.766$, $p<0,001$). Bu bağlamda; üniversite mezunu olan kadınlarla yüksek lisans/doktora

mezunu kadınların puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark yokken, yüksek lisans/doktora mezunu olan kadınların ortalamaları okuryazar, ilköğretim ve lise mezunu olan kadınlara göre daha düşüktür, üniversite mezunu kadınların puan ortalamaları ilköğretim mezunu kadınlara göre daha düşük tespit edilmiştir.

Kadınların eğitim durumlarına göre yaşamın zorluklarıyla baş etme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=2.484$, $p=0,043$). Buna göre; ilköğretim mezunu olan kadınların puan ortalaması, üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu kadınların puan ortalamasından daha düşüktür.

Tablo 16.

Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Eğitim durumu	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	Okur-yazar	12	68.33±22.17	19-90
	İlköğretim	102	64.56±20.3	15-97
	Lise	142	70.88±19.09	18-98
	Üniversite	131	75.31±15.93	19-96
	Yüksek lisans/ doktora	13	79.08±15.96	49-95
Olumsuzluğa dayanıklılık	Okur-yazar	12	14.75±5.53	4-23
	İlköğretim	102	13.22±6.11	2-24
	Lise	142	14.51±5.54	1-24
	Üniversite	131	16.25±4.8	0-24
	Yüksek lisans/ doktora	13	16.69±5.27	3-23
Azim ve kişisel yeterlilik	Okur-yazar	12	44.25±16.54	5-58
	İlköğretim	102	43.09±14.39	5-64
	Lise	142	48.13±13.7	2-64
	Üniversite	131	50.88±10.63	13-64
	Yüksek lisans/ doktora	13	54.08±9.69	33-64

Tablo 16’da kadınların eğitim durumlarına göre psikolojik sağlık düzeyi toplam puanı ve alt boyutlarına ait ortalamalar yer almaktadır. Psikolojik sağlık düzeyi toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutları yüksek lisans/ doktora eğitimi almış kadınlarda daha yüksektir.

Tablo 17.

Kadınların Eğitim Düzeyine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
PSÖ	Gruplar arası	7592.090	4	1898.022	5.577	<0.001	4>2
	Grup içi	134427.488	395	340.323			
	Toplam	142019.578	399				
Olumsuzluğa dayanıklılık	Gruplar arası	590.643	4	147.661	4.958	0.001	4>2
	Grup içi	11764.454	395	29.783			
	Toplam	12355.098	399				
Azim ve kişisel yeterlilik	Gruplar arası	4184.515	4	1046.129	6.243	<0.001	4>2
	Grup içi	66189.883	395	167.569			5>2
	Toplam	70374.398	399				

1=okur-yazar, 2=ilköğretim, 3=lise, 4=üniversite, 5=yüksek lisans/doktora *p:Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Tablo 17’de kadınların eğitim düzeyine göre psikolojik sağlık ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamli farklılıkların belirlenmesi için, Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Bu test, anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için kullanılmıştır.

Kadınların eğitim durumlarına göre psikolojik sağlık düzeyi toplam puanı Ortalama değerleri açısından istatistiksel olarak anlamli bir farklılık mevcuttur (F=5.577, p<0,001). Bu doğrultuda; üniversite mezunu kadınların puan ortalamaları, ilköğretim mezunu kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Kadınların eğitim durumlarına göre olumsuzluğa dayanıklılık puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamli bir fark vardır (F=4.958, p=0,001). Buna göre; üniversite mezunu olan kadınların puan ortalamaları ilköğretim mezunu olan kadınlara göre daha yüksek tespit edilmiştir.

Kadınların eğitim durumlarına göre azim ve kişisel yeterlilik puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamli bir fark vardır (F=6.243, p<0,001). Buna göre; üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu olan kadınların puan ortalamaları ilköğretim mezunu olan kadınlara göre daha yüksek olduğu doğrulanmaktadır.

Tablo 18.

Kadınların Çalışma Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri

		Ort±SS	Min-Maks
Öznel İyi Oluş Toplam	Çalışıyor	170,04±33,65	67-227
	Çalışmıyor	162,50±35,86	65-222
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama	Çalışıyor	16,63±5,65	6-30
	Çalışmıyor	17,85±6,37	6-30
Kendine Güven	Çalışıyor	15,89±2,95	7-20
	Çalışmıyor	15,21±3,45	4-20
İyimserlik	Çalışıyor	24,12±5,27	6-30
	Çalışmıyor	23,06±5,54	6-30
Geleceğe Bakış	Çalışıyor	12,46±2,63	3-15
	Çalışmıyor	10,92±2,96	3-15
Aile İlişkileri	Çalışıyor	10,02±1,72	3-15
	Çalışmıyor	9,65±2,14	3-15
Başkalarının Yaşamına İmrenme	Çalışıyor	4,85±2,77	2-10
	Çalışmıyor	5,51±2,98	2-10
Karamsarlık	Çalışıyor	4,73±2,17	1-10
	Çalışmıyor	4,98±2,16	2-10

Tablo 18’de çalışma durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve aile ilişkileri alt boyutlarında çalışan kadınların puan ortalamaları çalışmayan kadınlara kıyasla daha yüksektir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda çalışan kadınların puan ortalamaları çalışmayan kadınlara kıyasla daha düşüktür.

Tablo 19.

Kadınların Çalışma Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları

		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği Testi		
		F	p	t	Serbestlik derecesi	p
Öznel İyi Oluş Toplam	Eşit Varyans Varsayımı	0,188	0,665	2,132	397,000	0,034
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			2,104	320,666	0,036
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama	Eşit Varyans Varsayımı	3,614	0,058	-2,000	397,000	0,046
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-1,951	307,487	0,052
Kendine Güven	Eşit Varyans Varsayımı	4,841	0,028	2,099	397,000	0,036
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			2,032	298,434	0,043
İyimserlik	Eşit Varyans Varsayımı	0,763	0,383	1,920	397,000	0,056
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			1,900	323,912	0,058
Geleceğe Bakış	Eşit Varyans Varsayımı	1,289	0,257	5,456	397,000	0,000
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			5,321	307,189	0,000
Aile İlişkileri	Eşit Varyans Varsayımı	6,659	0,010	1,879	397,000	0,061
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			1,795	284,283	0,074
Başkalarının Yaşamına İmrenme	Eşit Varyans Varsayımı	1,691	0,194	-2,280	397,000	0,023
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-2,245	318,160	0,025
Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme	Eşit Varyans Varsayımı	1,372	0,242	1,812	397,000	0,071
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			1,789	321,225	0,075

Tablo 19’da kadınların çalışma durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına Bağımsız Ortalamalar t Testi sonuçları yer almaktadır.

Kadınların çalışma durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, iyimserlik, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Kadınların çalışma durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=2.132$, $p=0,034$). Çalışan kadınların öznel iyi oluş ölçeği toplam puanı daha yüksek gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma durumuna göre yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=-2.000$, $p=0,046$). Çalışan kadınların yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puanı daha düşük gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma durumuna göre kendine güvenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=2,032$, $p=0,043$). Çalışan kadınların kendine güven toplam puanı daha yüksek gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma durumuna göre iyimserlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=1,920$, $p=0,056$). Çalışan kadınların, iyimserlik ölçeğinden aldıkları puanlar daha yüksek gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma yaşamına göre gelece bakış puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu gözlemlenmiştir ($t=5,456$, $p=0,000$). Çalışan kadınların geleceğe bakış ölçeğinden aldığı puanlar daha yüksek gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma yaşamına göre aile ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($t=1,795$, $p=0,074$).

Kadınların çalışma yaşamına göre başkalarının yaşamına imrenmeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir ($t=-2,280$, $p=0,023$). Çalışan kadınların başkalarının yaşamına imrenme ölçeğinden aldıkları puanların daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Ancak kadınların çalışma yaşamına göre yaşamın zorluklarıyla baş etmeleri arasında ($t=1,812$, $p=0,071$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 20.

Kadınların Çalışma Durumuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

		Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	Çalışıyor	73,12±17,56	17-98
	Çalışmıyor	67,56±20,36	15-97
Olumsuzluğa Dayanıklılık	Çalışıyor	15,23±5,37	0-24
	Çalışmıyor	14,23±5,83	2-24
Azim ve Kişisel Yeterlilik	Çalışıyor	49,51±12,01	5-64
	Çalışmıyor	45,26±14,72	2-64

Tablo 21.

Kadınların Çalışma Durumuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları

		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği Testi		
		F	p	t	Serbestlik derecesi	p
PSÖ	Eşit Varyans Varsayımı	5,105	0,024	2,898	397,000	0,004
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			2,811	300,739	0,005
Olumsuzluğa Dayanıklılık	Eşit Varyans Varsayımı	2,203	0,139	1,748	397,000	0,081
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			1,718	315,911	0,087
Azim ve Kişisel Yeterlilik	Eşit Varyans Varsayımı	8,750	0,003	3,155	397,000	0,002
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			3,026	288,130	0,003

Tablo 21’de kadınların çalışma durumuna psikolojik sağlık ölçeğinin ölçeği puanlarına Bağımsız Ortalamalar t Testi sonuçları yer almaktadır.

Kadınların çalışma durumuna göre psikolojik sağlık ortalamaları karşılaştırıldığında, olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Kadınların çalışma durumuna göre psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=2,811$, $p=0,005$). Çalışan kadınların psikolojik sağlık puanları daha yüksek gözlemlenmiştir.

Kadınların çalışma durumuna göre, olumsuzluğa dayanıklılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı doğrulanmıştır ($t= 1,748$, $p=0,081$).

Kadınların çalışma durumuna göre azim ve kişisel yeterlilik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t=3,026$, $p=0,003$). Çalışan kadınların azim ve kişisel yeterlik ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

3.3.6. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 22.

Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Boşanma üzerinden geçen zaman	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş toplam	1-2 yıl	128	157.16±36.6	65-227
	3-5 yıl	158	169.08±34.6	67-224
	6-10 yıl	58	172.07±29.87	97-223
	11-15 yıl	31	175.48±28.38	112-220
	15 yıldan fazla	22	180.5±33.75	101-222
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	1-2 yıl	128	18.66±6.02	6-30
	3-5 yıl	158	17.28±5.65	6-30
	6-10 yıl	58	16.00±6.22	6-30
	11-15 yıl	31	14.68±4.42	6-24
	15 yıldan fazla	22	13.45±6.62	6-27
Kendine güven	1-2 yıl	128	14.75±3.2	7-20
	3-5 yıl	158	15.65±2.95	6-20
	6-10 yıl	58	16.22±2.94	7-20
	11-15 yıl	31	16.52±3.19	7-20
	15 yıldan fazla	22	17.14±3.92	4-20
İyimserlik	1-2 yıl	128	23.04±5.76	6-30
	3-5 yıl	158	24.42±4.97	7-30
	6-10 yıl	58	23.43±5.58	10-30
	11-15 yıl	31	23.1±4.72	8-30
	15 yıldan fazla	22	23.45±6.39	7-30
Geleceğe bakış	1-2 yıl	128	11.48±3.15	3-15
	3-5 yıl	158	12.04±2.76	3-15
	6-10 yıl	58	12.26±2.61	5-15
	11-15 yıl	31	11.48±2.63	5-15
	15 yıldan fazla	22	11.91±2.67	6-15
Aile ilişkileri	1-2 yıl	128	10.11±1.82	5-15
	3-5 yıl	158	9.98±1.65	3-13
	6-10 yıl	58	9.52±2.14	3-15
	11-15 yıl	31	9.00±2.39	3-15
	15 yıldan fazla	22	9.59±2.34	3-11
Bşkalarının yaşamına imrenme	1-2 yıl	128	5.63±2.89	2-10
	3-5 yıl	158	5.17±2.97	2-10
	6-10 yıl	58	5.14±2.90	2-10
	11-15 yıl	31	4.16±2.15	2-10
	15 yıldan fazla	22	3.45±1.87	2-7
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	1-2 yıl	128	11.08±3.12	3-15
	3-5 yıl	158	12.25±2.5	4-15
	6-10 yıl	58	11.93±2.59	6-15
	11-15 yıl	31	12.68±2.83	5-15
	15 yıldan fazla	22	12.41±2.97	4-15

Tablo 22’de boşanma üzerinden geçen süreye göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven alt boyutlarında 15 yıldan fazla süre önce boşanmış olan kadınların diğer yıllara kıyasla ortalamaları daha yüksektir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında ise boşanmanın üzerinden geçen süre 1-2 yıl grubundaki ortalamalar diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında en yüksek ortalama 11-15 yılda iken, iyimserlik alt boyutunda 3-5 yıl, geleceğe bakış alt boyutunda ise 6-10 yıl sürelerine aittir.

Tablo 23.

Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
Öznel iyi oluş	Gruplar arası	20780.456	4	5195.114	4.456	0.002	1<2,3,4,5
	Grup içi	457013.609	392	1165.851			
	Toplam	477794.065	396				
Yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Gruplar arası	862.422	4	215.605	6.336	<0.001	1<2,3,4,5 2>5
	Grup içi	13338.530	392	34.027			
	Toplam	14200.952	396				
Kendine güven	Gruplar arası	193.434	4	48.359	5.015	0.001	1<2,3,4,5
	Grup içi	3780.273	392	9.644			
	Toplam	3973.708	396				
İyimserlik	Gruplar arası	153.807	4	38.452	1.323	0.261	
	Grup içi	11395.623	392	29.070			
	Toplam	11549.431	396				
Geleceğe bakış	Gruplar arası	36.581	4	9.145	1.121	0.346	
	Grup içi	3198.422	392	8.159			
	Toplam	3235.003	396				
Aile ilişkileri	Gruplar arası	41.603	4	10.401	2.914	0.021	1>4
	Grup içi	1399.213	392	3.569			
	Toplam	1440.816	396				
Başkalarının yaşamına imrenme	Gruplar arası	122.450	4	30.612	3.823	0.005	1>4
	Grup içi	3138.931	392	8.007			
	Toplam	3261.380	396				
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Gruplar arası	130.280	4	32.570	4.215	0.002	1<2,4
	Grup içi	3028.909	392	7.727			
	Toplam	3159.189	396				

1=1-2 yıl, 2=3-5 yıl, 3=6-10 yıl, 4=11-15 yıl, 5=15 yıldan fazla *p*: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 23’de kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamli farklılığı oluşturan grupların tespit edilmesinde Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre öznel iyi oluş ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, iyimserlik ve geleceğe bakış alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre öznel iyi oluş ölçeği toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=4.456$, $p=0,002$). Buna göre; boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl olan kadınların puan ortalamaları diğer gruplara göre daha düşük tespit edilmiştir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=6.336$, $p<0,001$). Buna göre; boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl ile 3-5 yıl olan kadınlar arasında anlamlı bir fark yokken, boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl olan kadınların puan ortalamaları diğer gruplara göre daha düşük tespit edilmiştir. 3-5 yıl olan kadınların ise puan ortalamaları 15 yıldan fazla grubuna göre daha yüksek tespit edilmiştir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre kendine güven puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($F=5.015$, $p=0,001$). Boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl ile 3-5 yıl olan kadınlar arasında anlamlı bir fark yokken, boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl kadınların puan ortalamaları diğer gruplara göre daha düşük tespit edilmiştir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p=0,021$). Buna göre; boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl olan kadınlar puan ortalamaları 11-15 yıl olan kadınlara göre daha yüksek tespit edilmiştir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre yaşamın zorluklarıyla baş etme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($F=4.215$, $p=0,002$). Buna göre; boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl olan kadınlar puan ortalamaları 3-5 ve 11-15 yıl olan kadınlara göre daha düşük tespit edilmiştir.

3.3.7. Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 24.

Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Boşanma üzerinden geçen zaman	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	1-2 yıl	128	67.23±20.3	18-98
	3-5 yıl	158	72.41±18.23	15-97
	6-10 yıl	58	69.9±17.79	17-94
	11-15 yıl	31	76.48±16.5	23-97
	15 yıl ve sonrası	22	74.55±18.7	30-96
Olumsuzluğa Dayanıklılık	1-2 yıl	128	13.48±5.8	1-24
	3-5 yıl	158	15.13±5.45	0-24
	6-10 yıl	58	14.78±5.34	4-24
	11-15 yıl	31	17.13±4.44	3-24
	15 yıl ve sonrası	22	16.73±5.44	8-24
Azim ve Kişisel Yeterlilik	1-2 yıl	128	45.52±14.61	2-64
	3-5 yıl	158	48.69±12.66	7-64
	6-10 yıl	58	47.16±12.29	5-64
	11-15 yıl	31	51.19±11.31	15-64
	15 yıl ve sonrası	22	50.55±13.74	15-64

Tablo 24’de kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Psikolojik sağlamlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında 11-15 yıl süre önce boşanmış kadınların puan ortalamaları diğer gruplara göre daha yüksektir.

Tablo 25.

Kadınların Boşanmalarının Üzerinden Geçen Süreye Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
PSÖ	Gruplar arası	3391.830	4	847.958	2.407	0.049	
	Grup içi	138095.620	392	352.285			4>1
	Toplam	141487.451	396				
Olumsuzluğa dayanıklılık	Gruplar arası	488.277	4	122.069	4.063	0.003	4>1
	Grup içi	11777.371	392	30.044			
	Toplam	12265.647	396				
Azim ve kişisel yeterlilik	Gruplar arası	1334.163	4	333.541	1.903	0.109	
	Grup içi	68697.630	392	175.249			
	Toplam	70031.793	396				

1=1-2 yıl, 2=3-5 yıl, 3=6-10 yıl, 4=11-15 yıl, 5=15 yıldan fazla *p*:*Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Tablo 25'te kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre psikolojik sağlık ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamli farklılıkların belirlenmesi için, Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılarak gruplar arasında anlamlı farklar gözlemlenmiştir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre psikolojik sağlık ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı doğrulanmıştır ($p>0,05$).

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre psikolojik sağlık ölçeği toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($F=2.407$, $p=0,049$). Boşanmalarının üzerinden geçen süre 11-15 yıl olan kadınların puan ortalamaları boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl kadınlara göre daha yüksek tespit edilmiştir. Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen süreye göre olumsuzluğa dayanıklılık puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($F=4.063$, $p=0,003$). Buna göre; boşanmalarının üzerinden geçen süre 11-15 yıl olan kadınların puan ortalamaları boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl kadınlara göre daha yüksek tespit edilmiştir.

3.3.8. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 26.

Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Çocuk sayısı	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş	Yok	88	158.06±39.29	65-222
	Tek çocuk	179	170.5±32.2	76-224
	İki çocuk	98	173.55±31.55	68-227
	Üç veya daha fazla	35	153.03±36.04	78-220
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Yok	88	18.28±6.38	6-30
	Tek çocuk	179	16.49±5.66	6-29
	İki çocuk	98	16.42±5.82	6-30
	Üç veya daha fazla	35	19.46±6.1	8-30
Kendine güven	Yok	88	14.94±3.48	6-20
	Tek çocuk	179	15.81±2.8	7-20
	İki çocuk	98	16.12±3.31	4-20
	Üç veya daha fazla	35	14.86±3.47	8-20
İyimserlik	Yok	88	22.49±5.8	6-30
	Tek çocuk	179	24.03±5.49	6-30
	İki çocuk	98	24.67±4.88	7-30
	Üç veya daha fazla	35	22.31±4.48	13-30
Geleceğe bakış	Yok	88	10.78±3.28	3-15
	Tek çocuk	179	12.26±2.62	3-15
	İki çocuk	98	12.28±2.62	3-15
	Üç veya daha fazla	35	11.29±2.84	5-15
Aile ilişkileri	Yok	88	10.09±1.84	3-15
	Tek çocuk	179	9.91±1.86	3-15
	İki çocuk	98	9.8±1.99	3-15
	Üç veya daha fazla	35	9.26±2.06	3-13
Başkalarının yaşamına imrenme	Yok	88	5.65±2.82	2-10
	Tek çocuk	179	5±2.89	2-10
	İki çocuk	98	4.8±2.83	2-10
	Üç veya daha fazla	35	5.29±2.94	2-10
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Yok	88	11.03±3.13	3-15
	Tek çocuk	179	12.16±2.6	4-15
	İki çocuk	98	12.38±2.64	4-15
	Üç veya daha fazla	35	11.29±3.13	5-15

Tablo 26’da Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında iki çocuğu olan kadınların diğer kadınlara kıyasla ortalamaları daha yüksektir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutlarında ise üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların diğer kadınlara kıyasla ortalamaları daha yüksektir. Aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda en yüksek ortalama çocuğu olmayan kadınlara aittir.

Tablo 27.

Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
Öznel iyi oluş	Gruplar arası	20265.159	3	6755.053	5.820	0.001	4<2,3 1<2,3
	Grup içi	459588.681	396	1160.577			
	Toplam	479853.840	399				
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Gruplar arası	429.330	3	143.110	4.110	0.007	4>2,3
	Grup içi	13789.168	396	34.821			
	Toplam	14218.498	399				
Kendine güven	Gruplar arası	91.863	3	30.621	3.091	0.027	3>1
	Grup içi	3923.074	396	9.907			
	Toplam	4014.938	399				
İyimserlik	Gruplar arası	308.455	3	102.818	3.610	0.013	3>1
	Grup içi	11279.943	396	28.485			
	Toplam	11588.398	399				
Geleceğe bakış	Gruplar arası	158.517	3	52.839	6.750	<0.001	1<2,3
	Grup içi	3099.781	396	7.828			
	Toplam	3258.297	399				
Aile ilişkileri	Gruplar arası	18.175	3	6.058	1.669	0.173	
	Grup içi	1437.262	396	3.629			
	Toplam	1455.438	399				
Bşkalarının yaşamına imrenme	Gruplar arası	38.337	3	12.779	1.558	0.199	
	Grup içi	3247.141	396	8.200			
	Toplam	3285.478	399				
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Gruplar arası	113.246	3	37.749	4.874	0.002	3>1
	Grup içi	3066.691	396	7.744			
	Toplam	3179.938	399				

1=yok, 2=tek çocuk, 3=iki çocuk, 4=üç veya daha fazla p:Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 27'de, kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları bulunmaktadır. Anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Post Hoc testlerinden, Tukey testi uygulanmıştır.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, aile ilişkileri ve başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre öznel iyi oluş ölçeği toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=5.820$, $p=0,001$). Buna göre; çocuk sayısı 3 ve üzeri olan kadınlarla çocuğu olmayan kadınlar arasında ortalamalar bakımından fark yokken, 3 ve üzeri çocuğu olan ve çocuğu olmayan kadınların puan ortalamaları tek çocuğu ve 2 çocuğu olan kadınlara kıyasla daha düşüktür.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=4.110$, $p=0,007$). Buna göre; çocuk sayısı 3 ve üzeri olan kadınlarla çocuğu olmayan kadınlar arasında ortalamalar bakımından fark yokken, 3 ve üzeri çocuğu olan kadınların puan ortalamaları tek çocuğu ve 2 çocuğu olan kadınlara kıyasla daha yüksektir.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre kendine güven, yaşamın zorluklarıyla baş etme ve iyimserlik puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p=0,027$). Buna göre; çocuk sayısı 2 olan kadınların puan ortalamaları çocuğu olmayan kadınlara kıyasla daha yüksektir.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre geleceğe bakış puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık mevcuttur ($F=6.750$, $p<0,001$). Buna göre; çocuğu olmayan kadınların puan ortalamaları tek ve 2 çocuğu olan kadınlara kıyasla daha düşüktür.

3.3.9. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 28.

Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Çocuk sayısı	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	Yok	88	67.03±21.36	18-98
	Tek çocuk	179	72.55±17.86	15-97
	İki çocuk	98	72.56±17.56	19-95
	Üç veya daha fazla	35	67.63±19.71	23-97
Olumsuzluğa dayanıklılık	Yok	88	14.03±5.61	0-24
	Tek çocuk	179	15.13±5.38	2-24
	İki çocuk	98	15.14±5.4	2-24
	Üç veya daha fazla	35	14.4±6.74	2-24
Azim ve kişisel yeterlilik	Yok	88	45.08±15.41	2-64
	Tek çocuk	179	49.03±12.62	5-64
	İki çocuk	98	49.06±12.08	10-64
	Üç veya daha fazla	35	45.09±13.11	15-64

Tablo 28’de Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Psikolojik sağlamlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında en yüksek ortalama tek çocuklu ve 2 çocuklu kadınlarda tespit edilmiştir.

Tablo 29.

Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
PSÖ	Gruplar arası	2446.029	3	815.343	2.313	0.076
	Grup içi	139573.548	396	352.458		
	Toplam	142019.577	399			
Olumsuzluğa dayanıklılık	Gruplar arası	87.755	3	29.252	0.944	.419
	Grup içi	12267.342	396	30.978		
	Toplam	12355.097	399			
Azim ve kişisel yeterlilik	Gruplar arası	1334.718	3	444.906	2.552	0.055
	Grup içi	69039.679	396	174.343		
	Toplam	70374.397	399			

p: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 29’da Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamlı farklılığı oluşturan grupların tespit edilmesinde Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, ölçek toplam puanı ve alt boyut ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 30.

Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Çocuğun velayeti	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş	Anne	258	169.49±31.30	68-224
	Baba	25	159.24±37.90	78-227
	Diğer	29	178.41±40.24	76-217
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Anne	258	17.02±5.56	6-30
	Baba	25	17.36±6.48	6-30
	Diğer	29	14.34±7.05	7-29
Kendine güven	Anne	258	15.80±2.83	7-20
	Baba	25	15.04±3.60	7-20
	Diğer	29	16.45±4.26	4-20
İyimserlik	Anne	258	24.25±5.05	7-30
	Baba	25	23.60±5.07	10-30
	Diğer	29	22.55±6.65	6-30
Geleceğe bakış	Anne	258	12.31±2.59	3-15
	Baba	25	11.48±2.97	5-15
	Diğer	29	11.31±2.78	6-15
Aile ilişkileri	Anne	258	9.79±1.94	3-15
	Baba	25	9.80±2.08	6-15
	Diğer	29	9.90±1.78	3-12
Başkalarının yaşamına imrenme	Anne	258	5.04±2.89	2-10
	Baba	25	5.00±2.66	2-10
	Diğer	29	4.31±2.83	2-10
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Anne	258	12.18±2.59	4-15
	Baba	25	11.56±3.07	5-15
	Diğer	29	12.17±3.22	4-15

Tablo 30’da çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven ve aile ilişkileri alt boyutlarında çocuğun velayetinin diğer kişilerde bulunması anne ve babada bulunmasına kıyasla daha yüksektir. Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutlarında ise ortalamalar çocuğun babada bulunması diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. İyimserlik, geleceğe bakış, başkalarının yaşamına imrenme ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında en yüksek ortalama çocuğun velayetinin annede bulunmasına aittir.

Tablo 31.

Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	İkili karşılaştırma
Öznel iyi oluş	Gruplar arası	4935.937	2	2467.969	2.3000	0.102	
	Grup içi	331602.060	309	1073.146			
	Toplam	336537.997	311				
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Gruplar arası	195.507	2	97.754	2.9220	0.055	
	Grup içi	10336.172	309	33.450			
	Toplam	10531.679	311				
Kendine güven	Gruplar arası	26.628	2	13.314	1.4270	0.242	
	Grup içi	2883.051	309	9.330			
	Toplam	2909.679	311				
İyimserlik	Gruplar arası	80.242	2	40.121	1.4720	0.231	
	Grup içi	8421.296	309	27.253			
	Toplam	8501.538	311				
Geleceğe bakış	Gruplar arası	38.599	2	19.299	2.7690	0.064	
	Grup içi	2154.017	309	6.971			
	Toplam	2192.615	311				
Aile ilişkileri	Gruplar arası	0.314	2	0.157	0.0420	0.959	
	Grup içi	1155.965	309	3.741			
	Toplam	1156.279	311				
Bşkalarının yaşamına imrenme	Gruplar arası	13.860	2	6.930	0.8410	0.432	
	Grup içi	2545.819	309	8.239			
	Toplam	2559.679	311				
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Gruplar arası	8.775	2	4.388	0.6070	0.546	
	Grup içi	2234.096	309	7.230			
	Toplam	2242.872	311				

p: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 31’de çocuğun velayetinin kimde bulunduğuna göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamlı farklılığı oluşturan grupların tespit edilmesinde Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Çocuğun velayetinin kimde bulunduğuna göre öznel iyi oluş ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, Öznel iyi oluş toplam puanı, yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 32.

Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Çocuğun velayeti	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	Anne	258	72.61±17.13	15-97
	Baba	25	69.56±22.45	17-94
	Diğer	29	68.66±21.18	18-94
Olumsuzluğa Dayanıklılık	Anne	258	15.10±5.39	2-24
	Baba	25	14.64±6.90	3-24
	Diğer	29	14.97±5.82	2-24
Azim ve Kişisel Yeterlilik	Anne	258	49.07±11.83	7-64
	Baba	25	46.12±15.63	5-62
	Diğer	29	46.48±15.47	9-63

Tablo 32’de çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre psikolojik sağlık ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Psikolojik sağlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında ortalamalar çocuğun annede bulunması durumunda diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 33.

Çocuğun Velayetinin Kimde Olduğuna Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
PSÖ	Gruplar arası	570.048	2	285.024	0.880	0.416	
	Grup içi	100065.952	309	323.838			
	Toplam	100636.000	311				
Olumsuzluğa dayanıklılık	Gruplar arası	5.074	2	2.537	0.082	0.921	
	Grup içi	9544.105	309	30.887			
	Toplam	9549.179	311				
Azim ve kişisel yeterlilik	Gruplar arası	341.633	2	170.817	1.088	0.338	
	Grup içi	48511.482	309	156.995			
	Toplam	48853.115	311				

p: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 33’de çocuğun velayetinin kimde bulunduğuna göre psikolojik sağlık ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamli farklılığı oluşturan grupların tespit edilmesinde Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Çocuğun velayetinin kimde bulunduğuna göre psikolojik sağlık ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, psikolojik sağlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 34.

Evlilik Süresine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Evlilik süresi	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş	1 yıldan az	26	153.08±47.94	65-218
	1-5 yıl	148	168.25±35.33	76-224
	6-10 yıl	133	165.65±32.97	68-227
	11-15 yıl	58	161.84±30.24	99-216
	16 yıl ve daha fazla	34	185.18±27.05	112-220
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	1 yıldan az	26	18.65±7.35	6-30
	1-5 yıl	148	17.13±5.80	6-30
	6-10 yıl	133	17.68±5.74	6-30
	11-15 yıl	58	17.19±6.08	6-28
	16 yıl ve daha fazla	34	13.85±5.40	6-25
Kendine güven	1 yıldan az	26	14.42±4.07	6-20
	1-5 yıl	148	15.48±3.05	7-20
	6-10 yıl	133	15.62±2.84	8-20
	11-15 yıl	58	15.36±3.55	4-20
	16 yıl ve daha fazla	34	17.47±2.94	7-20
İyimserlik	1 yıldan az	26	22.12±7.60	6-30
	1-5 yıl	148	24.40±5.27	6-30
	6-10 yıl	133	23.69±5.12	7-30
	11-15 yıl	58	22.55±5.15	7-30
	16 yıl ve daha fazla	34	23.74±5.12	8-30
Geleceğe bakış	1 yıldan az	26	10.58±4.01	3-15
	1-5 yıl	148	12.06±2.84	4-15
	6-10 yıl	133	11.86±2.76	3-15
	11-15 yıl	58	11.83±2.87	3-15
	16 yıl ve daha fazla	34	11.88±2.10	5-15
Aile ilişkileri	1 yıldan az	26	10.00±2.06	3-13
	1-5 yıl	148	9.83±1.87	3-15
	6-10 yıl	133	10.09±1.73	6-15
	11-15 yıl	58	9.22±2.22	3-13
	16 yıl ve daha fazla	34	10.06±1.95	4-15
Bşkalarının yaşamına imrenme	1 yıldan az	26	6.19±3.12	2-10
	1-5 yıl	148	5.44±3.00	2-10
	6-10 yıl	133	5.13±2.81	2-10
	11-15 yıl	58	4.79±2.65	2-10
	16 yıl ve daha fazla	34	3.47±1.99	2-10
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	1 yıldan az	26	10.65±3.68	3-15
	1-5 yıl	148	12.02±2.75	4-15
	6-10 yıl	133	11.89±2.78	4-15
	11-15 yıl	58	11.67±2.66	4-15
	16 yıl ve daha fazla	34	12.56±2.69	5-15

Tablo 34’de evlilik süresine göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında ortalama puanlar 1 yıldan az evlilik süresi olanlarda daha yüksektir. İyimserlik ve geleceğe bakış alt boyutlarında ortalama puanlar evlilik süresi 1-5 yıl olanlarda daha yüksektir. Aile ilişkileri alt boyutunda ortalama puan evlilik süresi 6-10 yıl olanlarda daha yüksektir. Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında ortalama puanlar evlilik süresi 16 yıl ve üzeri olanlarda daha yüksektir.

Tablo 35.

Evlilik Süresine Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	İkili karşılaştırma
Öznel iyi oluş	Gruplar arası	18283.338	4	4570.834	3.909	0.004	5>1,3,4
	Grup içi	460726.231	394	1169.356			
	Toplam	479009.569	398				
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Gruplar arası	466.496	4	116.624	3.350	0.010	5<1,2,3
	Grup içi	13714.361	394	34.808			
	Toplam	14180.857	398				
Kendine güven	Gruplar arası	160.431	4	40.108	4.100	0.003	5>1,2,3,4
	Grup içi	3854.355	394	9.783			
	Toplam	4014.787	398				
İyimserlik	Gruplar arası	214.007	4	53.502	1.855	0.118	
	Grup içi	11363.457	394	28.841			
	Toplam	11577.464	398				
Geleceğe bakış	Gruplar arası	48.809	4	12.202	1.499	0.202	
	Grup içi	3208.168	394	8.143			
	Toplam	3256.977	398				
Aile ilişkileri	Gruplar arası	32.477	4	8.119	2.250	0.063	
	Grup içi	1421.663	394	3.608			
	Toplam	1454.140	398				
Başkalarının yaşamına imrenme	Gruplar arası	143.676	4	35.919	4.511	0.001	5<1,2,3
	Grup içi	3137.306	394	7.963			
	Toplam	3280.982	398				
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Gruplar arası	60.173	4	15.043	1.903	0.109	
	Grup içi	3115.290	394	7.907			
	Toplam	3175.464	398				

1=1 yıldan az, 2=1-5 yıl, 3=6-10 yıl, 4=11-15 yıl, 5=16 yıl ve daha fazla p:Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 35'te, evlilik süresine göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları bulunmaktadır. Anlamlı farklılığı oluşturan grupların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden, Tukey testi kullanılmaktadır.

Evlilik süresine göre öznel iyi oluş ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Evlilik süresine göre öznel iyi oluş toplam puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=3.909$, $p=0.004$). Buna göre; evlilik süresinin 16 yıl ve daha fazla olması durumunda öznel iyi oluş puanı evlilik süresi 1 yıldan az, 6-10 yıl ve 11-15 yıl olmasına göre daha yüksek gözlenmiştir.

Evlilik süresine göre yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutu ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($F=3.350$, $p=0.010$). Buna göre; evlilik süresinin 16 yıl ve daha fazla olması durumunda yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama puanı evlilik süresi 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 6-10 yıl olmasına göre daha düşük gözlenmiştir.

Evlilik süresine göre kendine güven alt boyutu puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($F=4.100$, $p=0.004$). Buna göre; evlilik süresinin 16 yıl ve daha fazla olması durumunda kendine güven puanı diğer yıllara göre daha yüksek gözlenmiştir.

Evlilik süresine göre başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puan ortalamaları bakımından istatistiksel önemli bir fark gözlenmiştir ($F=4.511$, $p=0.001$). Buna göre; evlilik süresinin 16 yıl ve daha fazla olması durumunda başkalarının yaşamına imrenme puanı evlilik süresi 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 6-10 yıl olmasına göre daha düşük gözlenmiştir.

Tablo 36.

Evlilik Süresine Göre Psikolojik Sağlık Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerler

	Evlilik süresi	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	1 yıldan az	26	61.62±27.23	18-98
	1-5 yıl	148	71.05±18.04	18-97
	6-10 yıl	133	72.25±18.61	15-97
	11-15 yıl	58	69.52±17.66	17-94
	16 yıl ve daha fazla	34	74.15±16.57	31-95
Olumsuzluğa Dayanıklılık	1 yıldan az	26	12.50±6.91	0-23
	1-5 yıl	148	14.86±5.35	2-24
	6-10 yıl	133	15.02±5.65	2-24
	11-15 yıl	58	14.74±5.26	3-24
	16 yıl ve daha fazla	34	15.74±5.44	3-24
Azim ve Kişisel Yeterlilik	1 yıldan az	26	40.69±20.47	2-64
	1-5 yıl	148	47.80±12.81	9-64
	6-10 yıl	133	48.85±12.59	7-64
	11-15 yıl	58	47.12±12.71	5-63
	16 yıl ve daha fazla	34	50.32±10.86	20-64

Tablo 36’da evlilik süresine göre psikolojik sağlık ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Psikolojik sağlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında ortalamalar 16 yıl ve daha fazla evli olma durumunda diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 37.

Evlilik Süresine Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	İkili karşılaştırma
PSÖ	Gruplar arası	2955.352	4	738.838	2.096	0,081	
	Grup içi	138892.382	394	352.519			
	Toplam	141847.734	398				
Olumsuzluğa dayanıklılık	Gruplar arası	174.540	4	43.635	1.413	0,229	
	Grup içi	12170.468	394	30.890			
	Toplam	12345.008	398				
Azim ve kişisel yeterlilik	Gruplar arası	1703.307	4	425.827	2.445	0,046	1<3,5
	Grup içi	68619.445	394	174.161			
	Toplam	70322.752	398				

1=1 yıldan az, 2=1-5 yıl, 3=6-10 yıl, 4=11-15 yıl, 5=16 yıl ve daha fazla p: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 37’de evlilik süresine göre psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarına Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları yer almaktadır. Anlamlı farklılığı oluşturan grupların tespit edilmesinde Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Evlilik süresine göre psikolojik sağlamlık ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, psikolojik sağlamlık toplam puanı olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Evlilik süresine göre azim ve kişisel yeterlilik puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($F=2.445$, $p=0.046$). Buna göre; evlilik süresi 1 yıldan az olanlarda azim ve kişisel yeterlilik puan ortalamaları 6-10 yıl ve 16 yıl ve daha fazla evlilik süresine sahip olanlara kıyasla düşük tespit edilmiştir.

Tablo 38.

Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri

	Kiminle yaşıyor	n	Ort±SS	Min-Maks
Öznel iyi oluş	Aile	279	166.29±33.83	65-227
	Yalnız	111	168.76±37.21	67-224
Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama	Aile	279	17.23±5.76	6-30
	Yalnız	111	16.86±6.57	6-30
Kendine güven	Aile	279	15.54±3.1	7-20
	Yalnız	111	15.81±3.42	4-20
İyimserlik	Aile	279	23.67±5.35	6-30
	Yalnız	111	23.59±5.63	6-30
Geleceğe bakış	Aile	279	11.72±2.87	3-15
	Yalnız	111	12.05±2.89	3-15
Aile ilişkileri	Aile	279	9.91±1.83	3-15
	Yalnız	111	9.84±2.09	3-15
Bşkalarının yaşamına imrenme	Aile	279	5.37±2.84	2-10
	Yalnız	111	4.44±2.88	2-10
Yaşamın zorluklarıyla baş etme	Aile	279	11.91±2.86	3-15
	Yalnız	111	11.83±2.84	4-15

Tablo 38’de boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları yer almaktadır.

Öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven ve geleceğe bakış alt boyutlarında yalnız kadınların puan ortalamaları ailesi ile yaşayan kadınlara kıyasla daha yüksektir.

Yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı, iyimserlik, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutunda yalnız kadınların puan ortalamaları ailesi ile yaşayan kadınlara kıyasla daha düşük gözlenmiştir.

Tablo 39.

Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Öznel İyi Oluş Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları

		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği Testi		
		F	p	t	Serbestlik derecesi	p
Öznel İyi Oluş Toplam	Eşit Varyans Varsayımı	1.140	0.286	-0.630	388	0.529
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-0.605	186.270	0.546
Yaşamını Kendi Geçmişi ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama	Eşit Varyans Varsayımı	4.818	0.029	0.542	388	0.588
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			0.512	180.717	0.610
Kendine Güven	Eşit Varyans Varsayımı	0.637	0.425	-0.742	388	0.459
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-0.711	186.123	0.478
İyimserlik	Eşit Varyans Varsayımı	0.108	0.743	0.139	388	0.890
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			0.136	193.366	0.892
Geleceğe Bakış	Eşit Varyans Varsayımı	0.031	0.861	-1.046	388	0.296
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-1.042	200.711	0.299
Aile İlişkileri	Eşit Varyans Varsayımı	2.700	0.101	0.339	388	0.735
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			0.320	181.188	0.749
Bşkalarının Yaşamına İmrenme	Eşit Varyans Varsayımı	0.001	0.974	2.913	388	0.004
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			2.893	199.373	0.004
Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme	Eşit Varyans Varsayımı	0.003	0.957	0.244	388	0.808
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			0.244	203.327	0.807

Tablo 39’da Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre öznel iyi oluş ölçeği puanlarına Bağımsız Ortalamalar t Testi sonuçları yer almaktadır.

Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, öznel iyi oluş toplam puanı, yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının yaşamı ile kıyaslama, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre başkalarının yaşamına imrenme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=3.913$, $p=0.004$). Ailesi ile yaşayan kadınların olan kadınların başkalarının yaşamına imrenme puanı daha yüksek gözlemlenmiştir.

Tablo 40.

Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Ortalama Puanlarına Yönelik Betimsel Değerleri

	Kiminle yaşıyor	n	Ort±SS	Min-Maks
PSÖ	Aile	279	70.22±19.05	15-98
	Yalnız	111	72.68±18.77	18-97
Olumsuzluğa Dayanıklılık	Aile	279	14.46±5.50	1-24
	Yalnız	111	15.87±5.58	0-24
Azim ve Kişisel Yeterlilik	Aile	279	47.23±13.36	2-64
	Yalnız	111	49.24±13.37	9-64

Tablo 40’da Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamaları yer almaktadır. Psikolojik sağlamlık toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutlarında ortalamalar yalnız yaşayanlarda ailesiyle birlikte yaşayanlara kıyasla daha yüksek gözlenmiştir.

Tablo 41.

Boşanma Sonrası Kadınların Kiminle Yaşadığına Göre Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarına Ait Bağımsız Ortalamalar t Testi Sonuçları

		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği Testi		
		F	p	t	Serbestlik derecesi	p
PSÖ	Eşit Varyans Varsayımı	0.033	0.856	-1.160	388	0.247
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-1.168	205.040	0.244
Olumsuzluğa Dayanıklılık	Eşit Varyans Varsayımı	0.081	0.775	-2.289	388	0.023
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-2.274	199.515	0.024
Azim ve Kişisel Yeterlilik	Eşit Varyans Varsayımı	0.097	0.755	-1.341	388	0.181
	Eşit Olmayan Varyans Varsayımı			-1.340	202.094	0.182

Tablo 41’de Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre psikolojik sağlık ölçeğinin ölçeği puanlarına Bağımsız Ortalamalar t Testi sonuçları yer almaktadır.

Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre psikolojik sağlık ortalamaları karşılaştırıldığında, psikolojik sağlık toplam puanı ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutunda, istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut değil ($p>0,05$).

Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre olumsuzluğa dayanıklılık puan ortalamaları bakımında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t=-2.289$, $p=0.023$). Yalnız yaşayan kadınların olumsuzluğa dayanıklılık puanı daha yüksek gözlemlenmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, MSPSS, CD-RISC, ÖİÖ ve sosyodemografik verilerin analiz sonuçları değerlendirilerek sunulmuştur.

4.1. CD-RISC ile MSPSS Arasındaki Bağlantının Değerlendirmesi

Bu araştırmada psikolojik sağlamlık ölçeğinde yer alan azim ve kişisel yeterlilik alt boyutu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği, ölçeğin alt boyutları ile pozitif yönlü bir bağlantının olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik sağlamlık ölçeğinden yer alan ruhsallığa eğilim alt boyutu güvenilir düzeyde olmadığından dolayı değerlendirilmeye alınmamıştır.

Olumsuzluğa dayanıklılık ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutlarından arkadaş tarafından alınan destek arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki saptanmıştır. Genel anlamda sosyal destek düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık da artış göstermektedir. Bu bağlamda boşanmış kadınlar, sosyal destek aldıklarında, yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip olma eğilimindedirler. Bu sonuçlar, sosyal destek ağının boşanmış kadınlar için önemli bir kaynak olduğunu ve bu desteğin psikolojik sağlamlık açısından olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Toplumsal cinsiyet açısından, boşanma süreci kadınlar için genellikle zorlayıcı bir faktördür. Özellikle toplumun beklentileri, sosyal normlar ve cinsiyet rolleri gibi faktörler, kadınların boşanma sonrasında daha fazla zorlukla karşılaşmasına neden olabilmektedir (Gök vd., 2023). Bu noktada sosyal destek alan boşanmış kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle ortaya çıkan olumsuz süreci daha kolay aşabildiklerini ve bu destek sayesinde psikolojik sağlamlıklarının olumlu yönde etkilemektedir (Soylu, 2018).

Yapılan araştırma bulgularından (Wilks & Croom, 2008; Eker & Arkar, 1995; Spivey & Wilks, 2009; Wilks & Croom, 2008; Meral & Cavkaytar, 2012; Cobb, 1976; Soylu, 2018; Meral & Cavkaytar, 2012; Wilks & Croom, 2008; Öngider, 2013; Bektaş, 2018) tarafından yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Soylu'nun (2018) ortaya koymuş olduğu araştırmada sosyal destek temel ağ örgüsü içerisinde yer alan aile, yakın çevre, psikolojik sağlamlık kavramının koruyucu faktörleri arasında yer aldığı ve bireyler tarafından sağlanan sosyal desteğin temel ağını oluşturduğu, bireyin kişisel gelişimine katkı sağlaması, duygusal rahatlık sunması, sorunlarla baş etme yolunda rehberlik etmesiyle birlikte stresin yaratmış olduğu negatif etkiyi en aza indirmek amacıyla kişilerarası bağlantıyı sağladığı belirtilmiştir. Yani çalışmasının

bulguları bu çalışmada ortaya çıkan sonuçla uyumlu olduğunu ve H2 hipotezini doğrulamıştır.

Özabacı vd. (2015) tarafından yapılan boşanmış kadınların umutsuzluk seviyeleri ve sosyal destekten faydalanma halleri arasındaki ilişki adlı çalışmanın bulguları göre, boşanma sonrasında kadınlar genellikle duygusal, sosyal, ekonomik ve bilişsel yönden bir takım sorunlar yaşamaktadır. Özellikle sosyal çevreden, aileden, arkadaş-dost ya da akrabadan destek alamayan kadınlar daha fazla psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Bu bağlamda sosyal desteğin boşanmış kadınlar üzerinde pozitif etki sağladığı, boşanmış kadınlar üzerindeki baskıyı en aza indirdiği ve sosyal destek alan kadınlarda umutsuzluk duygusunun daha az yaşandığı bulgusu tespit edilmiş olup bu çalışmayla benzer nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır.

Benzer değişkenler ve farklı çalışma grupları ile yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar, bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Coşkun (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma, boşanma sürecinde olan kadınların psikolojik sağlamlıklarını artırmak için psikolojik ve sosyal destek almalarının önemine vurgu yapmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların, boşanma kararı aldıktan sonra deneyimledikleri zorlu süreçle daha sağlıklı bir şekilde baş edebilmek için psikolojik ve sosyal destek aradıkları ve bu desteği aldıklarında psikolojik dayanıklılık düzeylerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Boon (2005) boşanmış kadınlarla yaptığı nitel görüşmeler sonucunda sosyal desteğin, psikolojik sağlamlık için en önemli faktör olduğunu bulmuştur. Ayrıca sosyal destek, sosyal ve duygusal olarak boşanmanın üstesinden gelmede kritik bir rol oynamaktadır (Sancaklı, 2014). Bu bulguyu destekler şekilde Kavas (2010) gerçekleştirdiği çalışmada, boşanma sürecinin olumlu atlatılmasında arkadaş ve aile desteğinin önemine dikkat çekmiştir. Son olarak boşanma sürecinden sonra kadının sosyal destekleri, kendilerini algılama şekillerine ve boşanma sürecini değerlendirmeleri de yansımaktadır (Uğur, 2014).

Ulusal alanyazın ile benzer şekilde uluslararası çalışmalar da boşanmalardaki sosyal desteğin önemini vurgulamaktadır. Kadınlar sosyal desteklerden daha fazla yararlanma ve bunu boşanma sürecinde de devam ettirerek, stres durumları ile başa çıkabilecek sosyal desteğe erişebilmektedirler (Chiriboga, vd., 1991; Wang & Amato, 2000). Ganellen ve Braney (1984) yılında dile getirmiş olduğu çalışmada, bireylerin almış olduğu sosyal desteğin psikolojik sağlamlığı olumlu olarak etkilediğini; çevreden alınan destek düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık da artmaktadır. Bu ilişki, boşanmış ya da

boşanma sürecinde olan kadınların psikolojik sağlamlıkları için sosyal desteğin kritikliğini ortaya koymaktadır.

Ancak Oktan (2008) tarafından yapılan çalışma, bu araştırmanın bulgularıyla ve benzer alan yazındaki çalışmalarla farklı bir sonuç elde etmiştir. Oktan, sosyal destek ağlarını oluşturan arkadaş grubu ile ailelerin ruh sağlığı yani psikolojik sağlamlık için önemli ölçütler olmadığını bulmuştur. Oktan'ın (2008) üniversitelere giriş sınavlarına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlığı üzerindeki etkileri incelemiştir ve sosyal desteğin bu grup için önemli bir faktör olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yerine, öğretmen ve okul desteğinin daha etkili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak hem bu araştırmanın bulguları hem de ulusal ve uluslararası alanyazın değerlendirildiğinde sosyal destek, boşanmış kadınların psikolojik sağlamlıkları için kritik bir öneme sahiptir. Ruh sağlığı için kritik görülen sosyal destek, kadınların boşanmasında da önemini korumaya devam etmektedir. Kültürel ve toplumsal değerler çerçevesinden de bakıldığında boşanmalarda sosyal destek kritiktir. Tüm bu nedenlerle psikolojik hizmetler kapsamında boşanmış kadınlara sunulan sosyal destek hizmetlerinin güçlenmesi hayatı bir öneme sahiptir.

4.2. ÖİÖ ile MSPSS Arasındaki Bağlantının İncelenmesi

Araştırma, öznel iyi oluş ölçeğinde yer alan güvenilirlik düzeyinin olumlu ve olumsuz duygular, amaçlar, ilgi duyulan etkinlikler, arkadaşlık ilişkileri ve karamsarlık alt boyutları güvenilir düzeyde olmadığından dolayı değerlendirilmeye alınmamıştır.

Öznel iyi oluş ölçeği, kendine güven, iyimserlik, aile ilişkileri ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğiyle olumlu yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifade ile boşanmış kadınların sosyal desteğin seviyesi artıkça öznel iyi oluş düzeyleri de artış göstermektedir. Sosyal destek alan kadınların, yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği ve bireylerin kendine olan güvenini, aile içi ilişkilerini, zorluklarla baş etme yeteneklerini ve olumlu bir bakış açısını güçlendirdiği söylenebilir. Benzer değişkenler ve farklı gruplarla yapılan ulusal ve uluslararası çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda boşanmış kadınlar, sosyal destek aldıklarında daha yüksek öznel iyi oluşa sahip olma eğilimindedirler. Aile üyeleri, arkadaşlar, destek grupları veya uzmanlar gibi sosyal destek kaynaklarından gelen destek ve desteği algılamanın, kadınların yaşam kalitesini artırmasına, olumlu duygularını güçlendirmesine ve genel olarak daha kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olduğunu göstermektedir.

Yalçın (2015) yapmış olduğu bir meta-analiz çalışması, çalışmanın bulgularına bakıldığında, öznel iyi oluş hali ile alınan sosyal destek arasında güçlü yönde olumlu düzeyde bir bağlantının varlığı belirlenmiştir. Bu bağlamda H1 hipotezini doğrulamıştır. Toplumsal Yurt içinde (Akçakanat, Köse & Uzunbacak, 2018; Malkoç & Yalçın, 2015; Polat & Kahraman, 2013; Mutlu, 2018) ve yurt dışında (Watson & Pennebaker, 1989; Diener, 1984) yapılan çalışmalarla desteklenmiştir.

Öznel iyi oluş ölçeği, yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatıyla mukayese etme alt boyutu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki belirlenmiştir. Malkoç ve Yalçın (2015) göre de sosyal destek kaynakları arasında yer alan arkadaş, aile ve diğer kişilerle öznel iyi oluş arasında pozitif yönde bağ bulunurken depresyon ve yalnızlık gibi olumsuz duygularla da negatif yönde bağ olduğu belirtilmektedir. Bir diğer çalışmada, sosyal destek ve iyilik halinin 254 üniversite öğrencisinin psikolojik belirtilerini yordama düzeyi araştırılmış; öğrencilere sağlanan sosyal desteğin, genel iyilik halini olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca bireylerin saldırganlık dürtüsünü, aile desteğinin engellediği, desteğin azaltması ile birlikte daha fazla psikolojik-fiziksel problemler yaşadığı bulunmuştur.

Akçakanat vd. (2018) tarafından yapılan, psikolojik sağlamlık ve mutluluk arasındaki ilişkinin sosyal ve örgütsel destekle birlikte incelendiği araştırmanın sonucunda, sosyal destek, bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyini artırma potansiyeline sahip olduğu gibi, mutluluk düzeyini de olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Karahan'ın (2012) araştırması, boşanma sonrası uyum sürecinde sosyal etkinliklere katılımın ve sosyal destek ağının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, boşanmış kadınların iyi oluş hallerini artırmak için sosyal etkinliklere katılmaları ve arkadaş ve akraba desteği almalarının önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak boşanma ile birlikte kadınlar sosyal, duygusal, bilişsel ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu süreçte sosyal destek alamayan boşanmış kadınlar, psikolojik sorunları daha fazla yaşamaktadırlar. Oysa sosyal destek, baskıyı ve umutsuzluk duygusunu en aza indirmektedir (Özabacı vd., 2015).

4.3. Psikolojik Sağlık ve Öznel İyi Oluş Düzeyinin Demografik Bilgilere Göre Değerlendirilmesi

Yaş ile öznel iyi oluş ölçeği, kendine güven ve hayatın zorluklarıyla başa çıkma mekanizması ile olumlu yönde orantılı olduğu gözlenmiştir. Yaş ilerledikçe subjektif iyi oluş ölçeği, kendine güven ile hayatın olumsuzluklarıyla başa çıkma puanlarında artış gözlenmektedir. Kadınların yaşı arttıkça psikolojik sağlık ölçeği, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyut puanlarında da artış olduğu görülmüştür.

Lee vd. (2013) gerçekleştirdiği kapsamlı bir meta-analiz çalışması, sosyo-demografik unsurların kişilerin psikolojik sağlık düzeyini düşük oranda bağlantılı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlar araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Türker-Yıldız (2018) tarafından yapılan araştırma, psikolojik sağlık ile yaş arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, yaşın artmasıyla birlikte bireylerin psikolojik sağlık düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Aydın ve Egemberdiyeva (2018) tarafından yürütülen bir çalışma, yaşın psikolojik sağlamlığı yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da yaşın artmasıyla birlikte bireylerin psikolojik sağlık düzeyinin arttığı ve daha iyi bir ruh sağlığına sahip oldukları gözlenmiştir.

Düzgören'in (2017) tarafından yapılan araştırma, yaşın artmasıyla birlikte bireylerin başa çıkma düzeyinin yükseldiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yaşça daha büyük olan bireylerin, yaşadıkları sorunlarla daha kolay baş edebildiklerini ve plan yapabildiklerini göstermektedir. Yaşı ilerleyen bireyler, deneyimlerinden faydalanarak daha etkili bir şekilde başa çıkabilir ve geleceğe yönelik daha olumlu bir perspektife sahip olabilmektedir.

Kadınların ekonomik durumu ile öznel iyi oluş, bireysel güven, iyimserlik, geleceğe yönelik bakış açısı ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları ile olumlu yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, kadınların ekonomik durumu ile psikolojik sağlık, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutları arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu doğrulanmıştır. Yağmur ve Türkmen (2017) gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, bireylerin gelir durumunun iyi düzeyde olmalarının psikolojik dayanıklılık yeteneğini artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Annelerin gelir durumu iyileştikçe psikolojik dayanıklılık düzeyinin de aynı oranda iyileştiğini belirtmektedir. Bu da gelir düzeyinin psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğunu destekleyen bir bulgudur.

Soygan (2019) boşanma sonrasında kadınların toplumsal cinsiyetin etkisi altında kaldığı bir bağlamda, ekonomik olarak güçlü olan kadınların ve sosyal destek alan boşanmış kadınların daha olumlu bir deneyim yaşadığı ve kendilerini özgür hissettikleri, öznel iyi oluşlarını sürdürdükleri ortaya koymuştur. Bu kadınların kendilerini güçlü hissetmelerini ve boşanma sürecini daha kolay atlatmalarını sağlayabilir. Ancak, ekonomik zorluklarla karşılaşan ve yeterli sosyal destek almayan kadınlar daha fazla sıkıntı yaşayabilir ve bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bir yansıması olabilir. Bu nedenle, sosyal destek ağının sağlanması ve ekonomik bağımsızlığın desteklenmesi, boşanma sürecindeki kadınların psikolojik ve duygusal sağlığını artırmak için önemlidir (Gök vd., 2023; Uzunbacak vd., 2018).

Masten'in ve Coastsworth'un (1998) sosyo-ekonomik olarak ayrıcalıklı bir durumun psikolojik sağlığı etkileyen koruyucu faktörler arasında yer aldığı vurgulanmıştır. Bu da sosyo-ekonomik faktörlerin psikolojik sağlık üzerinde etkili olabileceğini gösteren bir bulgudur. Bu çalışmalar, gelir düzeyinin ve sosyo-ekonomik faktörlerin psikolojik sağlık üzerinde etkili olabileceğini ve yüksek gelir düzeyinin daha yüksek psikolojik sağlık düzeyleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, gelir düzeyi ve sosyo-ekonomik faktörler, psikolojik sağlığı etkileyen koruyucu faktörler arasında önemli bir rol oynamaktadır.

Çalışma kapsamında demografik özelliklerin öznel iyi oluş üzerinde oluşturduğu farklılıklara bakıldığında; kadınların eğitim durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği toplam puanı ve alt boyutlarının istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öznel iyi oluş toplam puanı, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları yüksek lisans/ doktora eğitimi almış kadınlarda daha yüksektir. hayatını kendi özgeçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutları ise okuryazar olan kadınlarda daha yüksek tespit edilmiştir. Kadınların eğitim durumuna göre psikolojik sağlık toplam puanı ve alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık bulunmuştur. Psikolojik sağlık düzeyi toplam puanı, olumsuzluğa dayanıklılık ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutları yüksek lisans/ doktora eğitimi almış kadınlarda daha yüksektir.

Özkan ve Aydın'ın (2006) araştırması sonucunda, boşanma sürecinden geçen kadınların bazı olumlu duygular sergilediği bulunmuştur. Yüksek eğitim düzeyine ve prestijli bir işe sahip olan kadınlar ile sosyal çevreden destek alan kadınların, boşanmadan sonra hayatlarını yeniden kurma ve devam ettirme konusunda daha

başarıyla ilerledikleri gözlemlenmiştir. Coşkun (2019) tarafından yapılan araştırma da eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte katılımcıların psikolojik dayanıklılığının arttığını göstermektedir. Araştırmanın bulguları, eğitim düzeyinin psikolojik sağlık üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu desteklemektedir. Yüksek eğitim düzeyine sahip olan kadınlar, daha fazla sosyal destek alanlar, bütünleşmeye yönelik daha olumlu tutumlar sergileyenler ve daha düşük düzeyde psikolojik sıkıntı yaşayanlar, genel olarak daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun'a (2019) göre eğitim düzeyi yüksek olan boşanma sürecindeki kadınların, boşanmanın anlamını daha bilinçli bir şekilde değerlendirdikleri ve bu süreçte karşılarına çıkabilecek sorunlarla daha etkin bir şekilde başa çıkabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, psikolojik desteğin önemini vurgulamaktadır ve araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada kadınların çalışma durumuna göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, iyimserlik, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak kendine güven, geleceğe bakış, kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında ortalamaların farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Buna göre; kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ortalamalarında çalışan kadınların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, başkalarının yaşamına imrenme ortalamalarında ise çalışmayan kadınların puan ortalamalarının daha yüksek ve ortalamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Akgül Sarpkaya (2013) tarafından yapılan araştırma, kadınların eğitim yaşamına katılımlarının artması ve aktif bir şekilde çalışma hayatında yer almalarıyla, boşanma sonrasında kadınların saygınlık kaybının azaldığını ve ekonomik güçlerini artırdıklarını ortaya koymaktadır. Bu durumda, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanması ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneklerinin güçlenmesi, kadınların psikolojik sağlamlığı ve öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkileyebilir. Boşanma sürecinde kadınların düzenli bir işe ve gelire sahip olmaları, onların bağımsızlık duygularını ve değerlilik algılarını etkileyerek boşanmanın getirdiği zorluklarla daha kolay başa çıkmalarını sağlar. Kendi geçimlerini sağlayabilen kadınlar, umutsuzluk hissiyle değil, güçlü bir şekilde boşanma kararı verebilirler ve bu kararı destekleyebilirler (Avan, 2019).

Araştırmada kadınların çalışma durumuna göre psikolojik sağlamlık ortalamaları karşılaştırıldığında, olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutunda farklılık bulunmamıştır. Ancak azim ve kişisel yeterlilik alt boyutu ortalamaların farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Buna göre; çalışan kadınların azim ve kişisel yeterlik ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Vignoli vd. (2018) yaptıkları çalışmaya göre, boşanmış kadınların çalışıyor olmaları, boşanma kararını almalarında kolaylık sağladığını göstermektedir.

Kadınların boşanmalarının üzerinden geçen zamana göre öznel iyi oluş ölçeği toplam puan ortalamaları ve öznel iyi oluş alt boyutlarından hayatını kendi geçmişi ile başkalarının yaşamıyla mukayese etme, kendine güven, aile ilişkileri, başkasının yaşamına imrenme ve yaşamın zorluklarıyla baş etme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Öznel iyi oluş toplam puanı bakımından 15 yıldan fazla süre önce boşanmış olan kadınların diğer yıllara kıyasla ortalamaları daha yüksektir. hayatını kendi geçmişi ile başkalarının yaşamıyla mukayese etme, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında ise boşanmanın üzerinden geçen süre 1-2 yıl grubundaki ortalamalar diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında en yüksek ortalama 11-15 yıl olarak bulunmuştur. İyimserlik ve geleceğe bakış ile kadınların boşanmalarının üzerinden geçen zamana göre farklılık bulunmamıştır. Uğur (2014) tarafından yapılan bir çalışmanın, daha önce boşanmış ve yaşça ilerlemiş olan kadınların geleceğe yönelik umutlu hissettiklerini belirtmiştir. Öznel iyi oluş, psikolojik sağlamlık ve kadınların boşanmalarının üzerinden geçen zamanla ilişkisi konusunda yapılan çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir. Clarke-Stewart ve Brentano'nun (2006) Virginia ve California eyaletleri ile İsveç'te yaptığı araştırma, boşanmış kadınların boşanmadan iki yıl sonra ruhsal olarak büyük ölçüde iyileşme gösterdiklerini (%72) ve yüksek düzeyde yeterlilik, kendine güven, kendi kendine yetebilme, kişisel gelişim ve sosyal becerilerle ilişkilendirilen gruplarda yer alma ihtimallerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamalarına göre azim ve kişisel yeterlilik alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Psikolojik sağlamlık toplam puanı ve alt boyutlarında olumsuzluğa dayanıklılık puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Boşanmalarının üzerinden geçen süre göre psikolojik sağlamlık toplam puanı ve olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutunda 11-15 yıl olan kadınların puan ortalamaları boşanmalarının üzerinden geçen süre 1-2 yıl kadınlara göre daha yüksek tespit edilmiştir. Ayrıca Bohannon (1970) da “Boşanmanın Altı İstasyonu” adlı çalışması ve Wiseman (1975) “Boşanma Krizini Beş Evre” adlı çalışması bu bulguyu temellendirmektedir.

Aileyi bir arada tutma sorumluluğunun çoğunlukla kadına yüklenmesi ve boşanma durumunda kadınların kendilerini başarısız hissetmeleri sıkça gözlemlenmektedir; oysa boşanma söz konusu olduğunda hem kadın hem de erkek bundan sorumludur. Başarısızlık hisseden kadınlar, kendilerine olan saygılarını yitirebilirler (Demircioğlu, 2000). Kadınların boşanma sonrasında sosyal desteklerini kaybetmeleri, hayatlarında yıkıcı etkilere neden olabilir (Boon, 2005). Kadınlar, boşanma sürecinde ve sonrasında sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Sancaklı, 2014). Ancak eski iş ile ortak arkadaşlar, boşanmanın ilk zamanlarında destekleyici olsalar da zaman içerisinde mesafeleri artmakta ve arkadaş sayısı azalmaktadır (Sayan Karahan, 2012). Bu nedenle boşanma üzerinden geçen süre ile sosyal desteğin psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi azalmaktadır.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre psikolojik sağlamlık ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, öznel iyi oluş hali toplam puanı, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış ve yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutlarında iki çocuğu olan kadınların diğer kadınlara kıyasla ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Hayatını, özgeçmişini ve başkalarının yaşamı ile karşılaştırma alt boyutlarında ise üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların diğer kadınlara kıyasla ortalamaları daha yüksektir. Bu bulgular, çocuk sayısının, boşanmış kadınların öznel iyi oluşunu etkileyebileceğini göstermektedir. İki çocuğu olan kadınlar daha yüksek bir öznel iyi oluş deneyimlerken, üç veya daha fazla çocuğu olan kadınlar kendi yaşamlarını ve başkalarının hayatıyla kıyasladıkları ve bu durum psiko-sosyal hallerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Gök vd. (2023) ortaya koymuş oldukları araştırmada, çocuk sahibi olan boşanmış kadınların çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilme konusunda büyük bir kaygı yaşadıklarını ve babasız bir çocuk yetiştirme düşüncesiyle psikososyal açıdan zarar gördüklerini ortaya koymuştur. Aynı şekilde, Barnett (1990) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ebeveynlik sorumluluğu olan insanların boşanma döneminde ve sonrasında artan zorlukla karşılaştıkları dile getirmektedir.

Fine, Ganong ve Demo (2005) tarafından yapılan araştırmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir. Uğur (2014) çalışmasına göre, boşanma sürecinde kadınlar ekonomik zorluklar, çocukların bakımı, alışkanlıkların değişmesi, yalnızlık ve psikolojik baskılar gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların, boşanma sonrasında kadınların geleceğe umutla bakma yeteneklerini etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca, Uğur

(2014) çalışmasında kadınların boşanma sonrasındaki tutum ve davranışlarının yaş, evlilik süresi, evlilik biçimi gibi değişkenlere göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre farklılık bulunmamıştır. Hipotez reddedilmiştir. Bu bağlamda H9 reddedilmiştir. Ancak Halisdemir'in (2020) velayeti üstlenmiş boşanmış kadınların uyum programında almış oldukları sosyal desteğin psikolojik sağlamlığı pozitif anlamda yordadığı sonucuna ulaşılmış. Kramer ve Christine (1993) tarafından yapılan araştırmada, velayeti üstlenen kadınlara yönelik sosyal destek uygulamalarının, bu kadınların ruh hallerini olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik süresine bağlı olarak göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları, hayatını, kendi özgeçmişi ve başkalarının yaşamlarıyla mukayese etme, kendine güven ve başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında belirgin bir fark belirlenmiştir. 1 yıldan daha kısa süreli evlilikleri olan kadınlarda, bu alt boyutlarda daha yüksek puanlar elde edilmiştir. Ancak, iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri ve yaşamın olumsuzluklarıyla başa çıkma alt boyutlarında evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Fakat Barnet (1990) ile Thuen (2000) tarafından yapılan araştırmalar, bu araştırmanın bulguları ve alan yazındaki benzer çalışmalardan farklı bir sonuç bulmuştur. Barnet (1990) tarafından yapılan araştırma, bireylerin evlilik sürelerinin kısa sürmesinin, yeni hayata uyumlarını kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır.

Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre öznel iyi oluş ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında, öznel iyi oluş toplam puanı, hayatını kendi geçmişi ve başkalarının yaşamıyla mukayese etme, kendine güven, iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri, yaşamın olumsuzluklarına karşı gelme alt boyutlarında istatistiksel olarak belirgin bir fark belirlenmemiştir. Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ailesi ile yaşayan boşanmış kadınların başkalarının yaşamına imrenme puanı daha yüksek gözlemlenmiştir. Boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre psikolojik sağlamlık ortalamaları karşılaştırıldığında, psikolojik sağlamlık toplam puanı ve azim ve kişisel yeterlilik alt boyutunda farklılık bulunmamaktadır. Kadınların kiminle yaşadığına göre olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutunda ise istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır. Yalnız yaşayan kadınların olumsuzluğa dayanıklılık puanı daha yüksek gözlemlenmiştir. Demircioğlu (2000) göre kadınlara boşanma evresinde, ailesi ve yakın çevresi tarafından gösterilen sosyal baskılar sonucu kadınların psikolojik travma yaşadıkları bilinmektedir. Ancak Uğur'un (2014) boşanmış akademisyen kadınlar

üzerinde yapmış olduğu çalışmasında boşanmış kadınların hem ailesi hem de arkadaşları tarafından hoşgörüle, koşulsuz bir şekilde kabullenilmek, boşanmış kadınların yeni yaşam biçimine entegre olmaların da önemli bir etken olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Genel anlamda araştırmanın hipotezleri:

H1: Boşanmış kadınlarda sosyal destek seviyesinin öznel iyi oluş seviyesi ile olumlu bir ilişki mevcuttur. Doğrulanmıştır.

H2: Boşanmış kadınlar arasında sosyal destek seviyesi ile psikolojik sağlamlık seviyesi arasında anlamlı bir pozitif bağ bulunmaktadır. Doğrulanmıştır.

H3: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Doğrulanmıştır.

H4: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri ile ekonomik durumları arasında bir ilişki bulunmaktadır. Doğrulanmıştır.

H5: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır. Doğrulanmıştır.

Ancak eğitim düzeylerinin aile ilişkileri alt boyutu puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır.

H6:Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır. Doğrulanmıştır.

Öznel iyi oluş ve psikolojik sağlamlık toplam puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır. Ancak öznel iyi oluş alt boyutlarında; katılımcıların çalışma durumunun iyimserlik, aile ilişkileri, yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutları arasında bir farklılık bulunmamıştır. Psikolojik sağlamlık alt boyutunda ise olumsuzluğa dayanıklılık alt boyutu ile çalışma durumu arasında farklılık bulunmamıştır.

H7: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri boşanma üzerinden geçen süreye göre farklılaşmaktadır. Doğrulanmıştır.

Öznel iyi oluş ve psikolojik sağlamlık toplam puanlarının boşanma üzerinden geçen süreye göre farklılaşmaktadır. Ancak öznel iyi oluş alt boyutlarında; katılımcıların çalışma durumunun iyimserlik, geleceğe bakış alt boyutlarında farklılık bulunmamıştır. Psikolojik sağlamlık alt boyutunda ise azim ve kişisel yeterlilik alt boyutun boşanma üzerinden geçen süreye bağlı farklılaşmadığı bulunmuştur.

H8: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H8a: Boşanmış kadınların öznel iyi oluş düzeyleri sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. Ancak sahip oldukları çocuk sayısına göre öznel iyi oluş alt boyutlarından aile ilişkileri başkalarının yaşamına imrenme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

H8b: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık düzeyleri sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılık bulunmamıştır.

H9: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri çocuğun velayetinin kimde olduğuna göre farklılık bulunmamıştır. Hipotez reddedilmiştir.

H10: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri evlilik süresine göre farklılaşmaktadır.

H10a: Boşanmış kadınların öznel iyi oluş düzeyleri evlilik süresine göre farklılık bulunmuştur. Ancak evlilik süresinin iyimserlik, geleceğe bakış, aile ilişkileri ve yaşamın zorluklarına karşı dirençli olma puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır.

H10b: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık düzeyleri evlilik süresine göre farklılık bulunmamıştır. Ancak evlilik süresinin azim ve kişisel yeterlilik puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur.

H11: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyleri boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre farklılaşmaktadır.

H11a: Boşanmış kadınların öznel iyi oluş düzeyleri boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre farklılık bulunmamıştır. Ancak boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre başkalarının yaşamına imrenme puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaktadır.

H11b: Boşanmış kadınların psikolojik sağlamlık düzeyleri boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre farklılık bulunmamıştır. Ancak boşanma sonrası kadınların kiminle yaşadığına göre olumsuzluğa dayanıklılık puan ortalamaları bakımında anlamlı bir farklılık olduğu doğrulanmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Elde edilen bulgular sonucunda sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşla doğrudan ilişkili olduğu kanıtlanmış ve buna bağlı H1 ve H2 hipotezi doğrulanmıştır. Ayrıca boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı hipotezleri araştırılmıştır. Bulgular sonucunda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun yaş, ekonomik durum, eğitim düzeyi, çalışma durumu, boşanma üzerinde geçen zaman, kadınların sahip oldukları çocuk sayısı, evlilik süresi ve boşanmış kadınların kiminle yaşadığına göre anlamlı bir fark gözlenmiş olup hipotezleri doğrulanmıştır. Ancak çocuğun velayetinin kimde olduğuna dair hem öznel iyi oluş toplam puanında hem de psikolojik sağlamlık toplam puanında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu doğrultuda H9 reddedilmiştir.

Araştırma sonuçları, sosyal destek kaynaklarının boşanmış kadınlar için önemli bir destek olduğunu ve bu desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş açısından olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Karakaya'ya (2019) göre büyük şehirlerde yaşayan boşanmış kadınların, toplumun baskısından daha kolay korunabildiği ve küçük yerleşim birimlerinde yaşayan boşanmış kadınların daha fazla baskıya maruz kaldığı belirlenmiştir. Araştırmalar, ailesinden ve yakın çevreden destek gören kadınların veya profesyonel destek alan kadınların, boşanma süreciyle daha kolay atlattığını ortaya koymaktadır. Araştırmada, ailesinden destek gören kadınların bu süreci ve korkularını daha iyi atlattığı gözlemlenmiştir. Ailesinden destek alamayan veya ailesiyle ilişkisini kesen kadınların ise boşandıktan sonra yaşadıkları zorluklarla mücadele etmekte ve yeni bir hayat kurmada zorluklar yaşadığı belirlenmiştir (Can ve Aksu, 2016). Bu bulgular, boşanmış kadınların sosyal destek ağlarına erişiminin ve güçlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sosyal destek, boşanmış kadınlar üzerinde stres, depresyon ve olumsuz yaşam olaylarına karşı etkili bir kalkan olarak bulunmuştur.

5.2. Öneriler

Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Boşanmış kadınlara psikolojik danışma hizmetleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Eğitim ve Danışmanlık Birimi'ndeki uzmanlarca sunulabilir.

2. Boşanma sonrasında kadınların psikolojik olarak kendilerini yeterli görebilmeleri açısından ekonomik yönden sosyal hizmetler, belediye ve diğer kuruluşlar tarafından sosyal destek verilmelidir.
3. Boşanmış kadınlara yönelik eğitim, sağlık ve adli kurumlarda sunulan psikolojik hizmetler, kadınların psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeylerini artırmak amacıyla bireysel veya grup programları oluşturulabilir.
4. Bu süreçte en fazla olumsuz etkilenen çocuklara yönelik okullarda psikolojik danışma hizmetleri sunularak psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş düzeyini pozitif yönde etkileyebilecek yönde çalışmalar yapılabilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Araştırma kapsamında, boşanmış kadınlarla yapılan bir örnekleme sınırlı tutulmuştur. Gelecekte gerçekleştirilecek çalışmaların boşanmış erkekler üzerinde de yapılması ve boşanmış kadın ve erkeklerin duygularının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılabilir.
2. Araştırmada evren ve örneklem İstanbul iliyle sınırlandırılmış olup farklı şehirlerde yer alan boşanmış kadınlara da ulaşılabilir ve örneklem sayısını artırabilir.
3. Boşanmayı etkileyen farklı bir risk faktörü ile koruyucu etmenler arasındaki ilişkiler araştırılabilir. Risk faktörü olarak ekonomik yapı, aile ilişkileri veya eğitim gibi faktörler incelenebilir. Koruyucu faktör olarak ise Yüksek benlik saygısı, Özyeterlilik incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, K. (2018). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanılı çocukların annelerinin anksiyete, depresyon ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi].
- Akçakanat, T., Köse, S. & Uzunbacak, H. H. (2018). Akademisyenlerin psikolojik sağlamlık ve mutluluklarının belirleyicileri olarak sosyal ve örgütsel destek. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 173-193.
- Akgül Sarpkaya, O. (2013). Boşanmış kadınlarda toplumsal baskıya direnme stratejileri: Van örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (6) 26.
- Aksu, N. B. & Can, Y. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-902.
- Aktaş Akoğlu, Ö. & Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bir araştırma: İzmir ili örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(1), 153-172.
- Altınok, A., Ağcagil, Y., Altunbaş T., Biçen. B. Ş., Dursun A., Gamsız, Ö. vd. (2015). Boşanmış kadınların umutsuzluk düzeyleri ve sosyal destek alma durumları. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 457-479. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3015
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, PR. (2010). Research on divorce: continuing trends and new developments. *J Marriage Fam*, 72, 650-666.
- Arıkan, Ç. (1992). Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma. Şafak matbaacılık.
- Arıkan, Ç. (1996). Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Arslan, G. (2015). Yetişkin psikolojik sağlamlık ölçeğinin (YPSÖ) psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 344-357.
- ASPB. (2014). Türkiye aile yapısı araştırması-TAYA 2011 (Gözden Geçirilmiş İkinci Basım). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yayınları.
- Atalay, B. (1984). Sanayileşme ve geleneksel yapı (Japon modeli), Sosyal Planlama Başkanlığı, Planlama Dairesi.

- Avan, E. (2019). Boşanma sürecindeki kadınların sosyo-ekonomik özellikleri, sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili faktörlerin tanımlanması [Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi].
- Aycan, Z. & Eskin, M. (2005). Relative contributions of childcare, spousal support, and organizational support in reducing work– family conflict for men and women: The case of Turkey. *Sex Roles*, 53, 453–471.
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Ayhan, S. (2018). Sebep ve sonuçlarıyla Türkiye'de Boşanma Sorunu. *Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi*, 1-46.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Barnet, H. S. (1990). Divorce stress and adjustment model: Locus of control and demographic predictors. *Journal of Divorce*, 13(3), 93-109.
- Bektaş, M. (2018). Evli bireylerin psikolojik sağlık düzeylerinin yordanması [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Biçen, G. & Koç, H. (2019). İşgören mutluluk düzeylerinin iş tatmini ve iş performansı üzerine etkileri: konaklama işletmelerinde bir inceleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1450-1468.
- Biröl, S. Ş., Temel, V. & Aydın, E. (2017). Kadınların boşanma sonrası yaşamlarının psiko-sosyal açıdan incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (32), 47-54. ISSN: 2147 - 7833
- Blanchflower, G. D. & Oswald, J. A. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88 (7), 1359-1386.
- Bohannon, P. (1970). *The six stations of divorce, divorce and after*, Paul Bohannon (Ed), Garden City, Doubleday and Company, New York, s.33-62.
- Boon, C. (2005). *Women after divorce: exploring the psychology of resilience* [Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of South Africa].
- Bourassa, K. J., Sbarra, D. A. & Whisman, M. A. (2015). Women in very low quality marriages gain life satisfaction following divorce. *Journal Of Family Psychology*, 29(3), 490. Erişim Tarihi: 05.05.2021 15261-001 <https://Psycnet.Apa.Org/Record/2015->

- Bozkurt, A. (2021). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 97-114.
- Bradburn, N. (1969). *The structure of psychological well-being*, Chicago, Aldine.
- Can, Y ve Aksu, Nazlı, B. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-902.
- Canbulat, N. (2017). Boşanmış kadınlarla yürütülen duygu odaklı grupla psikolojik danışmanın etkililiğinin incelenmesi [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi].
- Cavkaytar, A. & Meral, B. F (2012). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin otizmlili çocuk aileleri üzerinden incelenmesi. *E-uluslararası eğitim araştırmaları dergisi*, 3(4), 20-32.
- Cihangir Çankaya, Z. (2009). Öz-belirleme modeli: özerklik desteği, ihtiyaç doyumu, iyi olma [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi].
- Clarke Stewart, A., & Brentano, C. (2006). *Divorce: causes and consequences*. new haven and London: Yale University Press.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Connor, K. M. & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience schale: The Connor- Davidson resilience schale (CDRISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76-82. doi: 10.1002/da.10113.
- Coşkun, Y. (2019). Boşanma sürecindeki kadınların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Çelen, M. (2011). Türkiye'de Boşanma Olgusu ve Boşanma Çeşitleri. [Online] <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2011/06/turkiyedebosanma.pdf> [Erişim Tarihi: 10.04.2020]
- Çiçek, Z. (2014). Boşanmanın sosyolojik analizi: Denizli kenti örneği [Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi].
- Çil, G. (2019). Türkiye'de boşanamayan ve boşanan kadınların yapabilirliklerinin boşanma eylemine geçiş veya geçemeyişleri üzerine olan etkisi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi].
- Demircioğlu, N. S. (2000). Boşanmanın çalışan kadının statüsü ve cinsiyet rolü üzerine etkisi [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi].
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Duletin*, 95(3), 542-575.

- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness, and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34-43.
- Doğan, T. (2016). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 31-44.
- Düzgören, Ü. B. (2017). Boşanmış bireylerde başa çıkma tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin sosyodemografik özellikler açısından incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Eker, D. & Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Ekşi, Z. (2018). Oktik, N, Reşitoğlu & Ü, H. (Ed.), *Aileyi anlamak: disiplinler arası yaklaşım*, Ankara: Nobel.
- Ermez, Ö. (2020). Evlilik, aile boşanma. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri (2021). Erişim Tarihi: 13.05.2021, <https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Evlenme-Ve-BosanmaIstatistikleri-2020-37211>
- Eryılmaz, A. & Ercan, L. (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 139-149.
- Feyzioğlu, S. & Örüñ, S. (2011). T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) Yayınları.
- Fine, M. A., Ganong, L. H., & Demo, D. H. (2005). *Divorce as a Family Stressor. Families & Change*, University of Georgia, SAGE Publications, 227-252.
- Ganellen, R. J., & Blaney, P. H. (1984). Hardiness and social support as moderators of the effects of life stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(1), 156-163.
- Gencer, N. (2018). Öznel iyi oluş: genel bir bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, Ayraç Yayınevi, Ankara.

- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Gök, Ş., Tok, M., Şevik, A. E. & Günay, G. (2023). Boşanma deneyimi yaşamış kadınların boşanma öncesinde, sürecinde, sonrasında yaşadıklarının ve boşanmaya ilişkin düşüncelerinin feminist kuram çerçevesinde incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 86-116.
- Gökce, B. (2020). Boşanmış ebeveynlerin boşanma nedenleri ve boşanma kararlarına ilişkin nitel bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Güler, N., Özkan Tuncay, F. & Tel, H. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51-56.
- Güneş, T. (2014). Türkiye boşanma nedenleri araştırması, (1. Baskı), İstanbul: TBNA Serisi.
- Günindi Ersöz, A. (2011). Türkiye’de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 43, 249-264.
- Halisdemir, D. (2020). Boşanmaya uyum programının velayeti üstlenmiş anne ve çocuklarının boşanmaya uyum, psikolojik sağlamlık ve aile yaşam doyumlarına etkisi [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Işık, Ş. (2016). Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 165-182.
- Irmak, Z., Savran, M. B., Subaşı Baybuğa, M. & Talas, S. (2012). Adli tıp şube müdürlüğüne başvuran fiziksel ve cinsel şiddet. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(3), 173-180.
- İlkkaracan, P. (1998). Doğu Anadolu’da kadın ve aile. *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, 98. Tarih Vakfı Yayınları, 173-192.
- Kapila, G. & Kumar, A. (2015). Life satisfaction and resilience among divorced women in India. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(1), 98-106.
- Karadeniz Özbek, S. (2019). Boşanma sonrası psikolojik destek programının bireylerin uyum düzeylerine etkisi [Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].
- Kararımak, O. (2010). Establishing the psychometric qualities of the Connor- Davidson resilience scale (CD-RISC) using exploratory and confirmatory factor analysis in a trauma survivor sample. *Psychiatry Research*, 179(3), 350- 356.

- Karahan, A. S. (2012). Boşanma sonrası yaşama uyum [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Karakaya, H. (2019). Toplumsal cinsiyet bağlamında boşanma/ boşanma süreci ve kadın: Elâzığ örneği. Kadın ve Demokrasi Derneği 4 (2). 261-91.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaşıkcı Kaba, G. & Öztürk, E. (2018). Karara bağlanan boşanma davalarının retrospektif incelenmesi: Gaziosmanpaşa örneği. Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med, 15(2), 52-60. DOI: 10.5336/forensic.2017-59105
- Katz, N. S. (1995). Historical perspective and current trends in the legal process of parental Divorce. Family Relations, 43, 387-393.
- Kavas, S. (2010). Post divorce experience of highly educated and profession women [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].
- Kaya, K. & Tan Eren, G. (2020). Boşanma ve erken boşanmaların artış nedenleri. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 3(9), 708-728.
- Kessler, S. (1975). The American way of divorce, prescription of change, Nelson Hall, Chicahö.
- Kıran, E. & Bölükbaşı, A.(2021). Sosyo-ekonomik bir gösterge olarak boşanma: Tekirdağ ili örneği. Journal of Emerging Economies and Policy, 6(1), 165-187. e-ISSN: 2651-5318
- Koç, B. (2021). Boşanmış kadınların psikolojik dayanıklılığının mizaç ve karakter özellikleriyle ilişkisi [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi].
- Koray, M. (1993). Çalışma yaşamında kadın gerçekleri. Basisen Eğitim ve Kültür Yayınları.
- Kramer, L., & Christine .A. W. (1993). Evaluation of a court mandated prevention program for divorcing parents. Family Relations, 42(2), 179-186. doi:10.1300/J087v36n01_01
- Kraus R. (1998). Recreation and leisure in modern society. jones and barlett publishers. Boston: Sudbury, Mass,
- Kucur, F. & Kelebek, O. (2021). Boşanmış kadınların boşanma aşaması, süreci ve sonrasında yaşadıkları zorluklar: Esenler SHM örneği. Journal of Social Policy Conferences, 80, 231-266. https://doi.org/10.26650/jspc.2021.80.000329
- Lee, J. H., Nam, S. K., Kim, A.-R., Kim, B., Lee, M. Y. & Lee, S. M. (2013). Resilience: A meta-analytic approach. Journal of Counseling & Development, 91(3), 269-279. doi:10.1002/j.1556-6676.2013.00095.x

- Levinger, G. (1966). Sources Of Marital Dissatisfaction Among Applicants For Divorce. *American journal of orthopsychiatry*, 36(5), 803-807.
- Luchman, J. N., Kaplan, S. A. & Dalal, R. S. (2012). Getting older and getting happier with work: An information-processing explanation. *Social Indicators Research*, 108(3), 535-552.
- Malkoç, A. & Yalçın, İ. (2015). Üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, sosyal destek, başa çıkma ve iyi-oluş arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 35-435.
- Masten, A., & Coatsworth, J. (1998). El desarrollo de competencia en ambientes favorables desfavorables: Lecciones en estudios sobre niños exitosos. *Psicología Americana*, 53(2), 205-220.
- Masten, A. S., & Wright, M. O. (2010). Resilience over the lifespan: developmental perspectives on resistance, recovery, and transformation. In J. W. Reich, A. J. Zautra, & J. S. Hall (Eds.), *Handbook of Adult Resilience*, New York: The Guilford Press.
- Meral, B. F. & Cavkaytar, A. (2012). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin psikometrik özelliklerinin otizmlili çocuk aileleri üzerinden incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 20-32.
- Mutlu, G. (2018). Kadın sığınma evinde kalan kadınların öznel iyi oluş düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi].
- Myers, D.G. & Diener, E. (1995). Who is happy. *Psychological Science*, 6(1), 10-17.
- Nedim Bal, P. N. & Gülcan, A. (2014). Genç yetişkinlerde iyimserliğin mutluluk ve yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi, *Asya Öğretim Dergisi* 2(1), 41-52.
- Oğurtan S. G. (2011). Boşandım diyemedim: Boşanmanın aile ve toplum üzerine etkileri. Konya, Çizgi Kitabevi.
- Oktan, V. (2008). Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]
- Öngider, N. (2013). Bilişsel davranışçı terapinin boşanma sonrasında kadınların depresyon, anksiyete ve yalnızlık semptomlarında etkinliği: Bir pilot çalışma. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2, 147-155. ISSN: 2146-9490

- Özabacı, N., Gamsız, Ö., Biçen. B. Ş., Altınok, A., Dursun, A., Sandıkçı. vd. (2015). Boşanmış kadınların umutsuzluk düzeyleri ve sosyal destek alma durumları. *Journal of Human Sciences*, 12(1), 436-479.
- Polat, Ü., & Bayrak K. B. (2013). Yaşlı bireylerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. *Fırat Tıp Dergisi*, 18(4), 213- 218.
- Ramirez, E. R. (2007). Resilience: a concept analysis. *Nursing Forum*, 42(2), 73-82.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything or is it? Explorations on the meaning of psychological wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Rayle, A.D. (2006). Mattering to others: Implications for the counseling relationship. *Journal of Counseling & Development*, 84(4), 483-487. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2006.tb00432.x>
- Rice, J.K., & Rice, D. G. (1986). *Living through divorce: A Developmental Approach To Divorce Therapy*, Guilford, New York.
- Sancaklı, D. (2014). Boşanmış annelerin ve çocuklarının boşanma sürecine ilişkin yaşantıları [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi].
- Sayan Karahan, A. (2012). Boşanma sonrası yaşama uyum [Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Soygan, H. (2019). Boşanmış kadınların boşanma sebepleri ve boşanma sonrası karşılaştıkları güçlüklerin sosyolojik analizi Yozgat ili örneği [Yüksek lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi].
- Soylu, Y. (2018). Boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlığı açıklamaya yönelik bir model geliştirme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 81-100.
- Spivey, C. A. & Wilks, S. E. (2009). Resilience in undergraduate social work students: Social support and adjustment to academic stres. *Social Work Education*, 29(3), 276-288.
- Şentürk Dızman, Z. (2019). Sosyal medyanın boşanmaya etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 2148-9963.
- Tarakçı, E. İ. (2021). Disiplinlerarası yaklaşımlarla kadın çalışmaları. Keskin ve Tarakçı (Ed.), *Kadının hakkı ve özgürlüğü bağlamında boşanma*. Efe Akademi Yayınları, İstanbul.

- Terzi, Ş. (2005) Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli [Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi].
- Thuen, F. (2000). Psychiatric symptoms and perceived need for psychiatric care after divorce. *Journal of Divorce and Remarriage*, 34(1/2), 61-76.
- TMK. (2001). Türk Medenî Kanununun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun. 41(246007), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4722.pdf>
- Tor, H. (1993). Boşanma ve boşanmış kadınların psiko-sosyal ekonomik durumları üzerine bir araştırma [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Tuzgöl Dost, M. (2005). Öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103-111.
- TÜİK. (2019). Evlenme ve boşanma istatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri,2021-45568>.
- Türker-Yıldız, N. (2018). Yetişkinlerde dindarlık ve psikolojik sağlamlık ilişkisi üzerine bir araştırma [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi].
- Uçan, Ö., Yazar, H. & Sayıl, I. (2006). Bir boşanma olgusunun dört kurama bağlı olarak değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 14(2), 23-29.
- Uğur, S. B. (2014). Günümüzde kadının boşanma deneyimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 293-326.
- Uyar, N. & Yıldırım, İ. (2022). Kadınların boşanma sonrası yaşama uyum deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 405-434.
- Uzun, Ü. (2019). Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi arasındaki yordayıcı ilişkiler [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].
- Ünal, A. (2016). Sosyal bir olgu olarak boşanmanın nedenleri ve sonuçları [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi].
- Vignoli, D., Matysiak, A., Styrac, M., & Tocchioni, V. (2018). The positive impact of women's employment on divorce: Context, selection, or anticipation?. *Demographic Research*, 38(37), 1059-1110.
- Wang, H., & Amato, P. R. (2000). Predictors of divorce adjustment: Stressors, resources, and definitions. *Journal of Marriage and the Family*, 62(3), 655-668. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00655.x>

- Watson, D. (1988). Intraindividual and interindividual analyses of positive and negative affect: Their relation to health complaints, perceived stress, and daily activities, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1020-1030.
- Watson, D. & Pennebaker, J. W. (1989). Health complaints, stress, and distress: Exploring the central role of negative affectivity, *Psychological Review*, 96 (2), 234-254.
- Wilks, S. E. & Croom, B. (2008). Perceived stress and resilience in Alzheimer's disease caregivers: Testing moderation and mediation models of social support. *Aging Mental Health*, 12(3), 357-365. DOI: 10.1080/13607860801933323
- Wiseman, R. S (1975). Crisis theory and the process of divorce. *Social Casework*, 56(4), 205-212.
- Yağmur, T., & Türkmen, S. N. (2017). Ruhsal hastalığı olan hastalara bakım veren aile üyelerinde algılanan stres ve psikolojik dayanıklılık. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 542-548.
- Yalçın, İ. (2015). İyi oluş ve sosyal destek arasındaki ilişkiler: Türkiye'de Yapılmış Çalışmaların Meta Analizi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 21-32.
- Yılmaz, T. & Fidan F. (2003). Kadın açısından boşanma: yeni bir başlangıç mı? ya da son mu?, *Sakarya Üniversitesi dergisi*, 9(7), 1-9.
- Yüce, T. & Yaman, Ö. M. (2022). Aile mahkemelerinde görev yapan sosyal çalışmacıların boşanma olgusuna ilişkin düşünceleri üzerine nitel bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22 (57), 825-862. DOI:10.21560/spcd.vi.990349
- Zabun, B. (2009). Temel toplumsal bir kurum olarak ailenin sosyoloji öğretim programlarında yer alış durumu. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(17), 97-103. ISSN: 1303-0256
- Zimet GD, Dahlem NW., & Zimet SG., (1988) The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1):30-41.

EKLER

EK A. Etik Kurulu Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Nazan SAVAŞ
ÖĞRENCİ NO	2022011002
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP YAPILMADIĞI	2022 Güz dönemi kaydımı yenilem.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Boşanmış kadınlarda alınan sosyal destek ile psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş arasındaki incelenmesi
TEZİN AMACI	Boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklarının ve alınan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşla ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşun sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklarının ve alınan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşla ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç ile nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Anadolu yakasına ikamet eden 395 boşanmış kadın oluşturmuştur. Örnekleme ulaşılmasında kartopu tekniği kullanılmıştır. Araştırma da veri toplama araçları; "Connor Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği", "Öznel İyi Oluş Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu"dur.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	İstanbul ilinin Anadolu yakasına bağlı ilçelerde yer alan ve kartopu yöntemi ile seçilmiş olan 395 boşanmış kadın oluşturmaktadır.
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	Kartopu yöntemi ile seçilmiş, İstanbul'un Anadolu yakasına bağlı ilçeler yer almaktadır.
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	kadınlarda alınan sosyal destek ile psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kartopu yöntemiyle
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	Öznel İyi Oluş Ölçeği (Öİ), 2. Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (CD-RISC), 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1)46 Madde (3) Sayfa Öznel İyi Oluş Ölçeği. 2)12 Madde (2) Sayfa Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği 3) 25 Madde (2) Sayfa Connor ve Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği 4) 2 Sayfa Kişisel Bilgi Formu
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Nazan SAVAŞ	ÖĞRENCİNİN İMZASI: TARİH: / / 20.... Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.

TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Psikoloji faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1. TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2. TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI		SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI		
Adı - Soyadı: Soner Çakmak	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Şükrü Oğuz		Adı - Soyadı: Murat KOÇ		
Unvanı: Doç. Dr.	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.		Unvanı: Prof. Dr.		
İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası:	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....		İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 26 / 12 / 2022 - 09 / 01 / 2023 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Tarih:.....

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "Boşanmış kadınlarda alınan sosyal destek ile psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş ilişkisinin incelenmesi" başlıklı araştırma "....." tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Boşanmış kadınlarda psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluşu sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklarının ve alınan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş ile ilişkisinin güncellenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Nedeni: Boşanmış kadınlarda alınan sosyal destek ile psikolojik sağlamlık ve öznel iyi oluş ilişkisinin incelenmesi

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: İstanbul Anadolu yakasına bağlı ilçelerde yer alan ve kartopu yöntemi ile seçilmiş olan 395 boşanmış kadın oluşturmaktadır.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Araştırmanın amacını, nedenini, yürütüleceği yer ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu araştırmaya katılmaya ilişkin faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile*)**

Adı-Soyadı:
İmzası***:

Araştırmacıların

Adı-Soyadı: Nazan SAVAŞ
e-posta:
İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.

***Online yapılacak uygulamalarda ıslak imza yerine, bilgisayarımız onam formunun anketin ilk sayfasındaki en üst bölümüne yerleştirilerek katılımcıların kabul ediyorum onay kutusunu işaretlemesinin istenilmesi gerekmektedir.

EK C. Kişisel Bilgiler Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
2. Yaşınız:
3. Oturduğunuz il/ ilçe:.....
4. Mesleğiniz:
5. Şu an bir işte çalışıyor musunuz? Evet Hayır
6. Toplam aylık geliriniz:
7. Eğitim durumunuz:
- Okur-yazar İlköğretim Lise Üniversite Yüksek lisans/doktora
8. Medeni durumunuz:
 - Bekar Evli Boşanmış Eşi ölmüş
9. Boşanmış Eşinizle Evliliğinizin Süresi Nedir?
 - 1 yıldan az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16 yıl ve daha fazla
10. Boşanmanın üzerinden ne kadar zaman geçti?
 - 1-2 yıl 3-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 15 yıl ve sonrası
11. Kiminle yaşıyorsunuz?:
12. Çocuğumuz var mı?:
 - Yok Tek çocuk İki çocuk Üç veya daha fazla
13. Çocuğumuz varsa velayeti kimde? Anne Baba Diğer_____
14. Şu an devam eden bir yakın ilişkiniz/flörtünüz/sevgiliniz var mı?: Var Yok
15. Herhangi bir psikiyatrik tanı/rahatsızlığınız var mı?
16. Sizde boşanmanızdaki en önemli nedenler nelerdir, önem sırasına göre ilk üçe girenleri birden üçe sıralayınız?

☐ Ailelerimiz arasındaki geçimsizlik	☐ Çocukla/çocuklarla ilişkili sorunlar
☐ Fiziksel şiddet	☐ Eşimin, ailemle arasındaki geçimsizlik
☐ Aldatma	☐ Eşimin ailesi ile aramdaki geçimsizlik
☐ Kıskançlık	☐ Psikolojik şiddet
☐ İletişim problemleri	☐ Diğer nedenler
☐ Ekonomik nedenler	

17. Boşandıktan sonra problemlerinizi çözmek için destek aldınız mı?

Evet Hayır

18. Dernek, vakıf ve diğer kuruluşlarda herhangi bir yardım aldıysanız kimden bu yardımı aldınız?

Psikolog Psikiyatr Aile danışman Dernekler
 aile yakını/ Akraba Arkadaş/Dost Aile Diğerleri

19. Dernek, vakıf ve diğer kuruluşlarda yardım almışsanız almış olduğunuz yardımlar nelerdir?

Psikolojik destek
 Ekonomik destek
 Sosyal ve Hukuksal destek
 Diğer

20. Dernek, vakıf ve diğer kuruluşlarda kaç yıldır sosyal destek alıyorsunuz?.....

21. Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

Ekonomik sıkıntı
 Konut bulma sıkıntısı
 Çevre baskısı
 Aile baskısı Ruhsal/ duygusal sıkıntı
 Çocuk/Çocuklarla ilgili sıkıntılar
 Hiçbir güçlük çekmedim
 Diğer.....

EK D. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

ÇBASDÖ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

Lütfen hiçbir cümleyle cevapsız bırakmayınız. Sızce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
2. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularına önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

Belge sonu ■

EK E. Connor ve Davidson Psikolojik Sağlık Ölçeği

Connor-Davidson Psikolojik Sağlık Ölçeği (CD-RISC)

Yaş: Cinsiyet: Bayan Erkek

Lütfen aşağıdaki ifadelerin geçtiğimiz ay içinde size ne kadar uyduğunu gösteriniz. Eğer yakın zamanda belirgin bir şey olmadıysa, ne hissettiğinizi düşünerek cevaplayınız.

Hiç doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Sıklıkla doğru	Her zaman doğru
-----------------	---------------	-------------	----------------	-----------------

1. Değişiklikler karşısında uyum sağlayabilirim.	0	1	2	3	4
2. Stres olduğunda beni rahatlatacak en az bir tane yakın ve güvenebileceğim ilişkim var.	0	1	2	3	4
3. Sorunlarımı açık bir çözüm bulunmadığında, bazen Tanrı ya da kader yardım edebilir.	0	1	2	3	4
4. Önüme çıkan herşeyle başa çıkabilirim.	0	1	2	3	4
5. Geçmiş başarılarım, yeni zorluklarla mücadele etmemde bana güven veriyor.	0	1	2	3	4
6. Sorunlarla karşılaştığım zaman, olayların komik yönlerini görmeye çalışırım.	0	1	2	3	4
7. Stresle mücadele etmek durumunda kalmak, beni daha da güçlendirebilir.	0	1	2	3	4
8. Hastalık, yaralanma ya da benzeri güçlüklerden sonra çabuk normale dönerim.	0	1	2	3	4
9. İyi ya da kötü, herşeyin olmasında belli bir sebep olduğunu düşünürüm.	0	1	2	3	4
10. Sonuç ne olacak olursa olsun, elimden gelenin en iyisini yaparım.	0	1	2	3	4
11. Engeller olsa da, hedeflerime ulaşacağıma inanırım.	0	1	2	3	4

12. Umutsuz durumlarda bile vazgeçmem.	0	1	2	3	4
13. Kriz ya da stres durumlarında yardım için nereye gideceğimi bilirim.	0	1	2	3	4
14. Stres altında dikkatim dağılmaz ve açık bir şekilde düzlenebilirim.	0	1	2	3	4
15. Sorunları çözerken bütün kararları başkasının almasına izin vermemekten, kendim için başına geçmeyi tercih ederim.	0	1	2	3	4
16. Başarısızlıklar karşısında kolay pes etmem.	0	1	2	3	4
17. Yaşamdaki zorluklarla uğraşmada kendimi güçlü bir insan olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18. Gerektiğinde başkalarını etkileyecek zor ya da kimsenin vermek istemediği kararları alabilirim.	0	1	2	3	4
19. Üzüntü, korku ve öfke gibi hoş olmayan ve acı verici duygularla baş edebilirim.	0	1	2	3	4
20. Yaşamdaki sorunlarla baş ederken, bazen olayların nedenini bilmeden, varsayımlar üzerine hareket etmek gerekir.	0	1	2	3	4
21. Yaşamdaki amacıma dair güçlü bir duyguya sahibim.	0	1	2	3	4
22. Hayatımın kontrolüne sahip olduğumu hissediyorum.	0	1	2	3	4
23. Zoru severim.	0	1	2	3	4
24. Önüme ne engel çıkarsa çıksın, hedeflerime ulaşmaya çalışırım.	0	1	2	3	4
25. Başarılarımla gurur duyarım.	0	1	2	3	4

Ek F. Öznel İyi Oluş Ölçeği

Bu envantere kişiliğinizin ve yaşamınızın çeşitli yönlerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri tek tek okuyarak, ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. İfade size "hiç uygun değilse" cevap kağıdındaki (1); "biraz uygunsu" (2); "orta derecede uygunsu" (3); "çoğunlukla uygunsu" (4); "tamamen uygunsu" (5) numaralı boşluğun altına (X) işareti koyunuz. Lütfen tüm ifadelere boş bırakmadan cevap veriniz.						1	2	3	4	5
1	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım									
2	Yaşamımda zevk alara yaptığım etkinlik sayısı azdır									
3	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.									
4	Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.									
5	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.									
6	İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.									
7	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.									
8	Ulaşmak istediğim ideallerim var.									
9	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.									
10	Küçük sorunları bile büyütürüm.									
11	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissedirim.									
12	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.									
13	Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.									
14	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.									
15	Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum.									
16	Umutlanmanın gerçekleşeceğine inanıyorum.									
17	Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştirim.									
18	Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.									
19	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.									
20	Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.									
21	Kendimi yalnız hissediyorum.									
22	Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.									
23	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.									
24	Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim.									
25	Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.									
26	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.									
27	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.									
28	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.									
29	Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.									
30	Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.									
31	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.									
32	Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntı var.									
33	Yaşamın zorluklarıyla başetme gücüme güveniyorum.									
34	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.									
35	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.									
36	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.									
37	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.									
38	Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.									
39	Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.									
40	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.									
41	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır.									
42	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.									
43	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.									
44	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum.									
45	Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.									
46	Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.									

EK G. Ölçek Kullanımı izin E-postaları

Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeği İzin Maili

haluk arkar

Alıcı: ben ▾

13:15 (18 dakika önce) ☆ ↶

Sayın Nazan Savaş,

Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynakta bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Haluk Arkar

Eker, D., H. Arkar ve H. Yıldız, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği", Türk Psikiyatri Dergisi, 12, 17-25 (2001).

EK H. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200009857

28.12.2022

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu komulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında tez aşamasında kayıtlı olan Nazan Savaş isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onaylan" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğumu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

Ek I. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300000127
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

09.01.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 26.12.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200009798 sayılı yazınız.
b) 27.12.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200009816 sayılı yazınız.
c) 28.12.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200009857 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Nazan Savaş, Çisem Arslan ve Derya Kocaoğlu** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör